Kultūros savaitraštis „7 meno dienos“ | www.7md.lt

7md

2017 m. lapkričio 10 d., penktadienis

Nr. 37 (1231) | Kaina 1,30 Eur

Dailė | **M**uzika | **T**eatras | **K**inas | **F**otografija

Brangūs skaitytojai,
„7 meno dienos“ jau seniai braška per siūles, tad nuo lapkričio 10 d. savaitraštis „storėja“ iki 16 puslapių. Tikimės, jis taps Jums dar svarbesnis ir įdomesnis.

4
Pokalbis su smuikininku Martynu Švėgžda von Bekkeriu ir kompozitore Monika Sokaite

„Dvasiniai reikalai“

6
Premjera Mažajame teatre

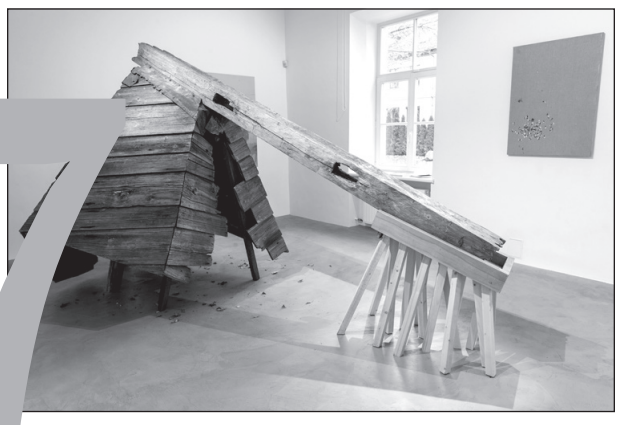
Parodos „Ilgi marinuoti agurkai“ fragmentas J. Rūkas nuotr.

7
Pokalbis su latvių menininkais Andriu Eglīčiu ir Katrīna Neiburga

8
Akvilės Anglickaitės audiovizualinė instaliacija „Vandenynas“

10
„Scanorama“: filmai, gimę iš realių istorijų

Lukas Geniušas, dirigentas Christopheris Lyndonas-Gee ir LNSO D. Matvejevo nuotr.

Langas ir paLangės

Mintys pasibaigus festivaliui „Gaida 2017“

Eglė Gudžinskaitė

Jau nuo pirmųjų festivalio dienų tarp klausytojų pasklido juokelis apie „palanges“ – šalia Davido Lango, kviestinio festivalio kompozitoriaus, muzikos skambančius kitų autorių kūrinius. Ir negali nuneigti, kad tiesos tuose pajuokavimuose tikrai būta. Dėmesio centre šis kūrėjas išties dominavo nuo pirmos iki beveik paskutinės festivalio dienos – tiek kalbant apie programą (buvo atlikta net 17 jo kompozicijų) ir ją lydinčius kasdienius spaudos pranešimus, tiek apie kūrėjo susitikimus su festivalio bendruomene. Jis buvo įtaigus ir įdomus pašnekovas, intrigavo lietuviška kilme, žavėjo ir stebino savo kūrybiniais sumanymais. Tikrai ne vienam ir jo muzika tapo įkvepiančiu atradimu, kurį tik dar labiau papildė charizmatiška paties kompozitoriaus asmenybė. Beje, Davidas Langas Lietuvoje lankėsi jau antrą kartą – lygiai prieš 20 metų jis koncertavo Vilniuje vykusiame „Musica Ficta“ festivalyje kartu su savo paties ir bendraminčių įkurta kultine Niujorko grupe „Bang on a Can“. Lango „Gaidoje“ buvo tiek daug, kad, tiesą sakant, per pastaruosius 20 metų nepamenu jokio kito „Gaidos“ festivalio, kuriame į vieną kūrėją būtų susifokusuota taip intensyviai ir stipriai.

D. Langui į kompaniją pasitelktos ir kitos itin ryškios muzikinio minimalizmo scenai atstovaujančios asmenybės – Arvo Pärtas, Johnas Adamsas, Steve'as Reichas. Iš antrąją festivalio savaitę skambėjusios muzikos, atmetus tokius tarpžanrinius ir multimedijinius projektus kaip „Sculpt“ ir „AquaSonic“, likusiuose penkiuose koncertuose, be jau minėtų minimalizmo legendų opusų, buvo atliktos vos trys kitų autorių kompozicijos, tarp jų ir dvi lietuvių kompozitorių premjeros (atitinkamai – po tris J. Adamso, A. Pärto ir S. Reicho bei devyni D. Lango kūriniai). Tokia statistika išties stulbina. Regis, „Gaida“ dar niekada nebuvo tokia atvirai vienakryptė. Nenuostabu, kad į šių muzikinio pasaulio grandų programą įterptos kitų kūrėjų kompozicijos iš anksto buvo užprogramuotos atsidurti klausytojų dėmesio „paraštėse“... arba „palangėse“. Bet nuo jų, šiek tiek galbūt kompensuojant tokią milžinišką disproporciją, ir norisi pradėti šią festivalio antrosios savaitės apžvalgą.

Abi iš minėtų lietuviškų premjerų – festivalio užsakymu parašytos Tomo Kutavičiaus „Mąstanti nendrė“ ir Justinos Repečkaitės „Cosmatesque“ – nuskambėjo paskutiniame „Gaidos“ koncerte lapkričio 4 d. Nacionalinėje filharmonijoje. Jas atliko Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras, dirigavo Christopheris Lyndonas-Gee. Viena po kitos pristatytos simfoninės kompozicijos buvo

Nukelta į 2 psl.

Langas ir paLangės

Atkelta iš 1 psl.

nepaprastai skirtingos, atspindinčios smarkiai nutolusias skirtingų kartų kūrėjų kompozicines nuostatas, absoliučiai priešingą orkestro girdėjimą. Dėmesys ritmui ir nuolatinis judėjimas buvo aktyviausias T. Kutavičiaus kūrinio komponentas. Prasidėjusi nuo trapios besikartojančios formulės, kuri palaipsniui apauginama kitų orkestro balsų sluoksniais, atitinkamai intensyvinant ir dinamiką iki griausmingo *forte*, „Mąstanti nendrė“ nejučia tapo tarsi lietuviškąja „Bolero“ kopija. Antroje kūrinio dalyje, suskambėjusioje taip kompozitoriui būdingomis džiazinėmis intonacijomis, ši išauginta orkestro masė skilo į tris tarpusavyje konkuravusias tembrines grupes – mušamųjų, jiems atsakančių styginių ir galiausiai į šį dialogą įsijungusių pučiamųjų.

Justinos Repečkaitės orkestro spalvų ir atspalvių klausytis buvo kur kas įdomiau. Iš esmės skyrėsi ir paties muzikinio kūrinio suvokimas, pabrėžiant ne tiek linijinį laiko parametrą, kiek jo skambesio erdvines konfigūracijas. Nuo pirmųjų frazių „Cosmatesque“ tapo skambančiu objektu, tarsi įšaldytu laike. Įsivaizduojamu žvilgsniu slenkant nuo viršūnės iki pačios apačios (nuo aukščiausios natos kūrinio pradžioje iki žemiausios pabaigoje) atsivėrė šio muzikinio kūno daugiabriauniškumas, įvairių paviršių, tiesių ir lenktų linijų kombinacijos, orkestro švystelėjimais ir mirgėjimu išgaunamos šviesos ir atspindžių iliuzijos.

Trečiasis autorius, įsiterpęs tarp žymiųjų minimalizmo atstovų – amerikiečių roko grupės „The Nationalist“ gitaristas ir kompozitorius Bryce'as Dessneris, kurio kūrinį „Music for Wood and Strings“ atliko „Sō Percussion“ (JAV) perkusininkų kvartetas (lapkričio 3 d.). Daugiau nei pusvalandžio trukmės kompozicija, regis, buvo sukurta tobulam publikos pasimėgavimui – kaleidoskopinė forma, leidžianti patirti įvairiausias būsenas, ausiai maloni harmonija, visa jungiantis entuziastingos energijos užtaisas ir susidomėjimą keliantys tembrai, išgaunami vien specialiai sukonstruotais instrumentais *chord stick*, kuriais grojama tiek griežiant stryku, tiek naudojant perkusininko lazdeles. Galima sakyti, pats kūrinys yra tarsi dedikacija šiam styginių mušamųjų hibridui, išbandant ir demonstruojant įvairiausias jo galimybes. *Chord stick* išgaunamas garsas neretai primena elektrinių, bosinių gitarų skambesį, ypač jį jungiant su aktyviu ritminiu pulsu. Ilgesnės meditacijos, grindžiamos vienos ar dviejų stygų virpesių orbertonais, atrodė lyg atliekamos indiškų instrumentų ansambliu (sitaras, tabla ir tampura), o kartais susidarydavo įspūdis, lyg girdėtųsi elektrinių kanklių atliekamos improvizacijos.

Ansamblis „Sō Percussion“ D. Matvejevo nuotraukos

Ir, žinoma, kalbant apie šio kūrinio įtaigą, neįmanoma nutylėti atlikėjų. Perkusininkų ansamblis „Sō Percussion“ savo pasirodymui turėjo visą vakarą Nacionalinės filharmonijos Didžiojoje salėje (lapkričio 3 d.) ir jį išnaudojo maksimaliai. Koncerto pradžioje atliktos dvi S. Reicho kompozicijos – 2009 m. sukurtas „Mallet Quartet“ marimboms ir vibrafonams bei daugiau nei 4 dešimtmečiais senesnė legendinės „Piano Phase“ versija marimboms („Marimba Phase“) – žavėjo tobulu atlikimo sinchroniškumu ir koncentracija. Iš šono žiūrint ir pasinėrus į repetityvinio skambesio mantrą, keturių (vėliau – dviejų) perkusininkų veiksmas scenoje atrodė kaip magiškas šokis su 16 lazdelių. Dar viena ne ką mažiau žinoma S. Reicho kompozicija nuskambėjo koncerto pabaigoje kaip bisas – „Clapping Music“, arba muzika keturiems plojikams, kaip ir „Marimba Phase“ grindžiama kompozitoriaus vizitine kortele tapusia fazinio poslinkio idėja. Ji atrodo banaliai paprasta, o kartu ir stulbinančiai efektinga.

Tame pačiame koncerte, be jau minėto B. Dessnerio opuso, atlikta ir didžiulė D. Lango kompozicija „The So-called Laws of Nature“, 2002 m. sukurta pirmiausia galvojant būtent apie „Sō Percussion“ muzikantus, jų pomėgį eksperimentuoti, išbandyti netradicinius instrumentus, taip pat ir savotiškai teatrinę laikyseną scenoje. Šiuo atveju kompozitorius atlikėjams davė ne tik natas, bet ir nurodymus, kur stovėti, kaip ir kada judėti, kokius savadarbius „instrumentus“ (tarkim, molinius puodelius) panaudoti. Visų keturių perkusininkų olimpinis sinchroniškumas čia jau atrodė absoliučiai neįtikėtinas, savo efektingumu, sakyčiau, nustelbęs net ir pačią muziką. Stebint ne tik šį performansą, bet ir kitą dieną „Sō Percussion“ kartu su LNSO atliktą vieną naujesnių D. Lango kūrinių „Man Made“, galima buvo visai rimtai patikėti, kad perkusininkai yra turbūt vienintelė atlikėjų kategorija, turinti tokį ištobulintą ritmo pojūtį ir susiklausymo poreikį, kad puikiausiai gali apsieiti ir be dirigento.

Beje, „Man Made“ išsiskyrė savo idėja ir nestandartiniu požiūriu į solistų ir orkestro santykį. Klasikinis simfoninis orkestras ir kasdienius daiktus (virbus, butelius, statines ir t.t.) kaip perkusinius instrumentus naudojantys solistai pateikiami kaip nesuderinamų kultūrų atstovai, kurių komunikacijai reikalingas „vertimo“, arba perkodavimo, veiksmas. O kartu kaip šiandienos pasaulio tendencija vienetinius rankų darbo objektus (solistai ir jų muzikiniai „daiktai“) paversti masinės gamybos produktais (orkestras). Pirmosios trys „Man Made“ dalys nuskambėjo kaip labai įtaigus šios idėjos perteikimas, ypač vis agresyvėjant orkestro partijai ir kaskart vis ryškiau užgožiant solistų bandymus „pasisakyti“.

Dar viena D. Lango kompozicija antrąją festivalio savaitę kėlė ypatingą susidomėjimą – tai 2007 m. sukurta „The Little Match Girl Passion“, už kurią kompozitorius pelnė Pulitzerio premiją. Šią kerinčią muzikinę pasiją, kurios siužetas grindžiamas Hanso Christiano Anderseno pasaka „Mergaitė su degtukais“, o muzikiniu prototipu kompozitorius nurodo Johanno Sebastiano Bacho „Pasiją pagal Matą“, atliko šiuo metu Danijoje reziduojantis ansamblis „Theatre of Voices“ (spalio 30 d.). Keturiems balsams ir perkusijai skirta muzika liejosi diatoninių melodijų kanonais, prasiveržda vo unisoniniais rečitatyvais, užstrigdavo disonuojančių sekundų sankaupose ir galiausiai ištirpdavo minorinių trigarsių harmonijoje. Šv. Kotrynos bažnyčios erdvė buvo absoliučiai tobulas pasirinkimas skambėti tokio tipo muzikinei istorijai. Kaip, beje, ir galimybė išgirsti interpretaciją tų atlikėjų, kuriems šis kūrinys ir buvo parašytas (negana to, „Theatre of Voices“ būtent už „Mergaitės su degtukais pasijos“ įrašą 2010 m. pelnė „Grammy“ apdovanojimą).

„Theatre of Voices“ įkūrėjas ir vadovas Paulas Hillieras puikiai žinomas ir kaip senosios muzikos žinovas, ir kaip A. Pärto kūrybos interpretatorius. Todėl nė kiek nenustebino į šio koncerto programą greta D. Lango įtrauktos ir dvi vokalinės instrumentinės A. Pärto kompozicijos, kurias atliekant prisijungė styginių kvartetas „ArtVio“. Piligrimo daina „Ein Wallfahrtslied“ baritonui ir styginių kvartetui – netgi labiau instrumentinis kūrinys nei būtų galima pagalvoti iš pavadinimo. Baritono partija grindžiama daugiausia vieno garso rečitavimu, vietomis stulbinančiai primenančiu Franzo Schuberto vėlyvųjų dainų santūrų dramatizmą. Lygiai tais pačiais 1984 m. sukurta A. Pärto miniatiūra „Es sang vor langen Jahren“ balsui, smuikui ir altui pratęsė kompozitoriaus muzikai būdingą nostalgiškai melancholišką nuotaiką, leisdama po bažnyčios erdvę sklandyti pavienėms minoru alsuojančioms melodijoms.

O koncerte Filharmonijoje nuskambėjęs A. Pärto „Lamentate“ fortepijonui ir orkestrui (2002 m.), kurio fortepijono partiją atliko Lukas Geniušas, gerokai nustebino. Nepaisant kompozitoriaus teiginių, kad tai nėra tipiškas fortepijoninis koncertas, su tuo sutikti galima tik iš dalies – tiek fortepijonas, tiek orkestras turėjo labai aiškiai atskirtas savo funkcijas, kurios 10 padalų kompozicijoje mainėsi ir varžėsi pagal tipiškiausias koncertinio žanro tradicijas. Griausmingas

„Theatre of Voices“ ir Paulas Hillieras

Nukelta į 3 psl.

Muzikos SCULPTūros

Multimedijos projekto „Sculpt“ festivalyje „Gaida“ įspūdžiai

Viltė Žakevičiūtė

Šių metų aktualiosios muzikos festivalio „Gaida“ programoje, greta mums įprastų akustinės muzikos koncertų, galime pasiklausyti ir kitokios. Įdomus buvo multimedijos projektas „Sculpt“. Muzika čia jungiasi su vaizdu, o atlikėjas Philippe'as Spiesseris tampa performanso dalyviu. Iš tiesų, šis projektas dar kartelį įrodo, jog vis dažniau menininkai nori patyrinėti naujųjų technologijų galimybes ir jas pritaikyti kuriant meną. Vakaro metu skambėjo du multimedijos kūriniai – tai ispano José Miguelio Fernandezo „Hypersphère“ ir prancūzo Alexanderio Verťo „Le Silence“. Abi kompozicijos buvo atliktos nematomais instrumentais. Kaip girdėjome garsus? Ph. Spiesseris mūvėjo pirštines, ant kurių pritvirtinti „Kinect“ kamerų jutikliai. Jais fiksuojami atlikėjo judesiai. Įvairiai judėdamas Ph. Spiesseris tarsi groja virtualiais mušamiaisiais ir savo kūnu valdo garsą (beje, atlikėjas yra perkusininkas, o kartu ir šio projekto vadovas). Už jo nugaros esančiame dideliame vaizdo projektoriuje matėme menininko Thomo Köppelio vizualizaciją, kurios vaizdai susieti su scenoje judančiu Ph. Spiesseriu.

Iš tiesų, kompozicijos labiau priminė improvizacijas. Galbūt net sunku jas pavadinti muzikos kūriniais, nes kalbame apie multimedijos projektą. Tad koncerte, kuris truko beveik valandą, buvo sunku suvokti, jog atliekami išties *sukomponuoti* kūriniai. Nuo pradžios iki galo nepaliko jausmas, jog plaukia kažkoks bendras įvykių srautas, kuris kartais tankėja, kartais retėja, bet iš esmės lieka pastovus. Todėl atskirti du lyg ir skirtingais turėjusius būti kūrinius pasirodė nelengva, o gal ir nevertėjo. Tiesa, festivalio buklete galime rasti autorių pasisakymų apie jų kompozicijas. Pavyzdžiui, J. M. Fernandezas, kalbėdamas apie savo kūrinį „Hypersphère“, teigia, kad projektui pasitelkė matematikos objektą – hipersferą, kuriai būdinga *n*-dimensija. Pritaikęs šią logiką, kompozitorius apskaičiavo sensorių lokacijas ir nustatė jų pozicijas kūrinio metu. Muzikoje tai atsispindėjo girdint skirtingus garsus ir iš sintezavimo generuojant daugiamates sferines erdves. O kaip mums tai suprasti? Kompozitorius toliau aiškina sakydamas, jog „šių sferų sąveika, transformacija ir erdvinio garso išgavimas daugiakanalės difuzijos būdu pasireiškia kaip vaizdo sintezė ir judėjimas erdvėje“. Todėl matydami atlikėjo judesius kartu girdėjome garsus ir matėme vaizdą projektoriuje.

A. Verťas savo kūrinį pristato kaip muzikos ir vaizdo kompoziciją, kuri paremta žmogaus susvetimėjimu pačiam sau, taip pat ir visam pasauliui. Kūrinyje daug dėmesio skiriama filosofiniams apmąstymams apie žmogaus norą sutarti su savimi, siekį rasti ramybę, kurią radęs pasineri į tylą: „Kūrinį sudaro introspektyvių ir gyvybingų, žaismingų epizodų kaita, tarsi vaizduojanti žmogų, kuris norėtų ir vėl kontroliuoti savo likimą. Klausytojai stebi šio herojaus pastangas, kurios, lydimos baimės ir dvejonių, veda link išsižadėjimo ir pasinėrimo į begalybę“, – teigia kompozitorius. Tačiau tokią atmosferą pajusti nebuvo lengva. Klausantis ir matant atlikėją scenoje, jokios baimės, nerimo ar filosofinių minčių sau nekėliau. Galbūt aktorius galėjo būti įtaigesnis?

Koncertas tikrai neprailgo. Galima sakyti priešingai: nustebino netikėta... pabaiga. Pasibaigus antram kūriniui klausytojai kiek suglumę liko sėdėti savo vietose, kol pats atlikėjas (taip pat kiek sutrikęs) pranešė, jog „šiam vakarui tiek“...

Po koncerto norėjau paklausti – galbūt visko norėjosi dvigubai tiek? Turiu galvoje daugiau šviesų,

Philippe'o Spiesserio projektas „Sculpt“

muzikinių efektų, daugiau pastangų iš atlikėjo, tiesiog įspūdingesnio šou. Arba galima pripažinti, jog tai buvo tiesiog eksperimentas, kurio pagrindinis akcentas ir lieka ta jau net gąsdinanti technologijų pažanga, kuri juo toliau, juo labiau žengia į priekį. Galbūt daugiausia dėmesio koncerte ir buvo skirta vaizdą ir garsą jungiančios kompiuterinės programos „GeKiPe“ pristatymui, kai atlikėjas realiu laiku šią programą geba valdyti ir generuoti, kuo gėrėjomės per „Sculpt“ performansą. Beje, ši kompiuterinė programa ir pats projektas jau buvo pristatyti 2017 m. gegužę Kopenhagoje vykusioje mokslinėje konferencijoje „NIME – New Interfaces for Musical Expressions“. O šis performansas yra bendras organizacijų „Théâtre de l'Archipel Scène Nationale France“, Paryžiaus „Pompidou Centre IRCAM“ ir „Flashback66“ projektas.

Pasiklausę ir pamatę „Sculpt“, galime suvokti sampratos apie muziką kitimo neišvengiamybę ir inovatyvių sprendimų ją atliekant bei generuojant svarbą. Tokiais eksperimentais galime žavėtis arba ne, tačiau kompiuterinės muzikos menas sparčiai tobulėja, o mes, matyt, turėtume linkėti sėkmės kuriant tai, kas dar neatrasta.

Atkelta iš 2 psl.

vėlyvojo romantizmo dvasia subrandintas orkestras su visa varinių pučiamųjų jėga (ypač įžangoje), dramatinių epizodų ekspresija buvo turbūt mažiausiai tikėtinas dalykas iš meditatyvia nuotaika ir skaidria faktūra garsėjančio autoriaus. Pastarųjų komponentų irgi netrūko, tik jau fortepijono partijoje. Vis dėlto subtilūs „tintinabulinės“ faktūros ir harmonijos rezonansai reikalauja laiko, kad į juos būtų įsiklausyta, kad jie įsigertų ir taptų kone atmosferos dalimi. O reguliariai pertraukiami romantinės ekspresijos bangų, tylūs diatoninių melodijų *arpeggio* ir ypač apriboti harmoniniai resursai tapo banaliai nuogi ir nuobodūs.

Johnas Adamsas, vienas iš teksto pradžioje minėtos didžiųjų minimalistų plejados, šiemet „Gaidoje“ taip pat sulaukė išskirtinio dėmesio ir atskiro koncerto su jubiliejine dedikacija savo 70-mečio proga. Nacionalinėje filharmonijoje (spalio 28 d.) vykusio koncerto programą sudarė trys į žymiausių orkestrinių kūrinių dešimtuką, o gal net ir penketuką pakliūvančios J. Adamso kompozicijos: fokstrotas orkestrui „Pirmininkas šoka“ iš operos „Niksonas Kinijoje“, „Grand Pianola Music“ dviem fortepijonams ir orkestrui bei milžiniškas „Harmonielehre“ veikalas simfoniniam orkestrui. Beje, abu pastarieji

Rūta Rikterė ir Zbignevas Ibelhauptas, dirigentas Juozas Domarkas ir LNSO

D. Matvejevo nuotraukos

kūriniai LNSO repertuare anaiptol nebuvo naujiena – „Grand Pianola Music“ premjera, dalyvaujant pianistams Rūtai Rikterei ir Zbignevui Ibelhauptui, nuskambėjo prieš porą metų, o „Harmonielehre“ dirigento Juozo Domarko vadovaujamas lietuvių orkestras pirmą kartą interpretavo beveik prieš 30 metų, 1988-aisiais. Tie patys atlikėjai, įskaitant ir 80-metį jau prieš metus atšventusį Juozą Domarką, su ta pačia J. Adamso muzika susitiko ir dabar, „Gaidos“ festivalio scenoje.

Iš esmės tas atpažįstamumo, muzikinės partitūros sklandumo jausmas buvo itin ryškus – nepaisant kelių nestabilių trimito intonacijų „Harmonielehre“ ar neįvykusio fleitos ir fortepijono unisono „Grand Pianola Music“ I dalies pabaigoje, susidarė įspūdis, kad apskritai ši muzika orkestrui labai priimtina. Kaip ir klausytojams. J. Adamso minimalizmas spinduliuoja gryną amerikietiško gyvenimo skambesį, tai tarsi greitkelių ir dangoraižių muzika, kupina entuziastingo optimizmo, o kartais ir deklaratyvaus triumfuojančio džiaugsmo (kaip kad „Grand Pianola Music“ II dalyje, grindžiamoje klasikinių harmonijų formulėmis, dominuojančia *forte* dinamika ir solidžiu orkestro *tutti* skambesiu).

Paskutinius du festivalio renginius – povandeninės muzikos performansą „AquaSonic“ bei elektroninės muzikos fiestą su Vytauto V. Jurgučio projektu „Metroscan“ bei Ryoji Ikedos pasirodymu – vertėtų pavadinti erdves plečiančiu epilogu. Nacionaliniame dramos teatre įvykusio danų grupės „Between Music“ pasirodymo „AquaSonic“ (spalio 5 d.) net nesinori vadinti koncertu. Penkiuose akvariumuose įsitaisę muzikantai darė tai, kas iš pirmo žvilgsnio atrodo beveik neįmanoma – kūrė muziką iš vandens ir vandenyje (pasitelkę tiek įprastus, pavyzdžiui, perkusinius, tiek specialius, pritaikytus, kaip kad anglies pluošto smuikas, tiek povandeniniam grojimui pritaikytus naujus instrumentus bei atrastas dainavimo technikas). Nors išankstinio įsivaizdavimo vedina tikėjausi, kad skambėsianti muzika daugiau ar mažiau bus improvizacija iš po vandeniu išgautų garsų, realybėje teko stebėti preciziškai suplanuotą duslaus muzikinio skambesio, ritminių dūžių, raibuliuojančio ar šniokšiančio vandens ir šviesų spektaklį-misteriją. Fizinius potyrius dar labiau stiprino instinktyviai kartu su vandenin panirusiais muzikantais sulaikomas kvėpavimas ir akivaizdus palengvėjimas, nuvilnijantis per visą salę, jiems išnirus į paviršių.

Tarpžanrinis „AquaSonic“ epilogas šių metų „Gaidos“ festivalio kontekste galėtų būti vertinamas ir kaip simbolinis panirimas, atveriantis kitas muzikinio pasaulio dimensijas ir trajektorijas.

Eglė Gudžinskaitė

Papasakokim pasauliui apie save

Pokalbis su smuikininku Martynu Švėgžda von Bekkeriu ir kompozitore Monika Sokaite

Vaida Urbietytė Urmonienė

Rodos, nieko nebestebina nauji projektai, koncertai, parodų atidarymai ar pasaulinės premjeros, bet visuomet norisi pasidžiaugti, kai kas nors ypatingo įvyksta už Lietuvos ribų. Dalijamės pasakojimu apie savo bičiulių sėkmę Vokietijoje. Kalbiname smuikininką ***Martyną Švėgždą von Bekkerį*** ir kompozitorę ***Moniką Sokaitę*** apie Hamburge vykusią Monikos kūrinio premjerą bei Martyno įkurtos „Alternative Academy of Arts“ („Alternatyvios menų akademijos“) atidarymą.

Martynai, prašom papasakoti apie koncertą, vykusį Hamburge spalio 6-ą dieną. Kokia proga jis buvo surengtas?

Martynas Švėgžda von Bekkeris: Galima sakyti, kad tai buvo pirmasis ilgai planuoto svarbaus žingsnio etapas. Kalbu apie naujai įsteigtą „Alternatyvią menų akademiją“. Kadangi per savo gyvenimą nemažai keliavau, apibendrindamas savo patirtį Prancūzijoje, Vokietijoje ir Lietuvoje nusprendžiau veiklą koncentruoti šalyje, geografiškai esančioje vidury mano minėtųjų, kad būtų visiems patogu ją pasiekti. Manau, kad Hamburgas yra ašis, jungianti Rytus ir Vakarus. Vokiečiai suprato idėją ir jos apimtį, lietuviai tiesiog palaikė ir džiaugėsi už mus. Kadaise mes su tėvu kalbėdavomės apie įvairias pasaulio tarpdisciplinines mokyklas ir jų specifiką. Pagaliau galiu džiaugtis, kad pavyko įgyvendinti kelerius metus intensyviai brandintą idėją, nors ji gimė dar 1979-aisiais. Dabar laukia tiesiog labai daug darbo.

Būtų įdomu daugiau sužinoti apie Tavo įsteigtą akademiją. Kas tai?

M. Š.: Tai yra kaip tarptautinė draugija, susikūrusi prieš trejus metus. Jos tikslas – gebėti komunikuoti vienu metu su keliomis šalimis, jungti viską, kas tuo metu vyksta, kad ir kur tai būtų – Lietuvoje, Vokietijoje ar Prancūzijoje. Tai – „klajojanti“ mokykla. Aš pats visą gyvenimą tarsi klajoju, ko gero, visi mes esame vienaip ar kitaip klajokliai. Toks gyvenimas tapo norma. Tai mokykla, kuri keliaudama sujungia miestus, skirtingas šalis, sugeria ir skleidžia savas ir naujai atrastas idėjas. Tai tarsi kūrybinė platforma, suteikiama jauniems, kūrybingiems, perspektyviems žmonėms. Mokykla visą laiką auga, o jos šūkis – citata iš Herakleito „Panta rei“ (gr. – viskas teka). Nes iš tikrųjų viskas teka, kinta, nieko nėra pastovaus. Bet kartu mes kovojame už bendrą pasaulį, planetą, gamtą, siekiame tolerancijos, meilės per muziką, meną ar paprasčiausią žmogiškumą.

O kaip galima patekti į šią akademiją? Ar yra kokie nors kriterijai?

M. Š.: Akademijoje nenorime taisyklių, nes jos neįdomios. Jų ir taip gyvenime labai daug. Konkrečių reikalavimų nėra. Pirmiausia, patys dalyviai turėtų suvokti, kas jiems įdomu ir ko jie nori. Visi, suradę mūsų akademijos internetinį puslapį (*www.aaofa.eu*), gali tiesiogiai mums parašyti laišką, išdėstydami savo idėjas, fantazijas, norus ir vizijas.

Akademijos atidarymo koncerte Hamburgo „Miralles saal“ pirmą kartą atlikai Monikos Sokaitės kūrinį. Kaip viskas pavyko?

M. Š.: Koncertų programa buvo tikrai įdomi ir daugialypė, ji aprėpė ir jaunųjų, ir vyresniosios kartos kompozitorių kūrybą, dalyvavo įvairaus amžiaus atlikėjai, griežė „Neue Philharmonie Hamburg“ orkestras, diriguojamas Fausto Fungaroli. Džiaugiuosi, kad Monikos koncertas smuikui ir orkestrui „Visos ugnys – Ugnis“ turėjo didžiulės sėkmės, jį visi labai gyrė. Kompozicija išties labai įdomi, gražiai suskambėjo, nors ir jaudulio užteko visiems, tiek grojant, tiek klausant. Kalbant apie kūrinio muzikinę medžiagą, visi jautėsi tarsi laive, kuriame kiekvienas turėjo kuo užsiimti. Pati autorė buvo priblokšta, kaip orkestras, atėjęs į pirmą repeticiją, iškart viską pagrojo.

Monika, o kaip Tu jautiesi po premjeros? Grįžai kupina naujų idėjų?

Monika Sokaitė: Koncertas reikalavo daug dvasinių ir fizinių jėgų. Pasiruošimas jam taip pat buvo labai skrupulingas, atlikėjai – aukščiausios klasės muzikantai, vien dėl to jaučiau didžiulį jaudulį. Repeticijoje net nepajutau, kaip, drebant rankoms, netyčia perplėšiau savo partitūrą per pusę... Pats koncertas tiesiog kunkuliavo stipria energija. Kadangi mano kūrinys programoje buvo įterptas tarp Franzo Schuberto ir Wolfgango Amadeus Mozarto, tai visos emocijos veržėsi kaip Niagaros krioklys. Po koncerto, nulipusią nuo scenos, mane visi sveikino, spaudė rankas, prašė autografų. Tad įspūdžiai nepakartojami.

Martynas mano kūrinį atliko su tokia aistra ir karšta emocija! Atrodo, perteikė viską, kas slypėjo partitūroje, kuri yra paremta argentiniečio Julio Cortázaro novelių rinkiniu „Todos Los Fuegos el Fuega“ („Visos ugnys – Ugnis“). Jis atskleidė visas kompozicijos paraštes, surado daug paslėptų dalykų ir atrado daug savęs. Ir bendrame koncerto kontekste jis parodė nepaprastą meistrystę, pagrojo didelę sudėtingą programą, kuri atima tikrai labai daug jėgų. Žaviuosi Martynu, nes jis visuomet priima didelius iššūkius.

Martynas Švėgžda von Bekkeris, Frauke-Maria Thalacker, dirigentas Fausto Fungaroli — Gu-Yan Poon nuotr.

O ką Tau, kaip kūrėjai, reiškia bendradarbiavimas su Martynu, kitais patyrusiais atlikėjais?

M. S.: Kai profesionalūs, aukščiausio lygio atlikėjai groja mano parašytus kūrinius, pirmiausiai man tai yra galimybė tobulėti, plėsti teoriškai įgytas žinias, išgirsti, kaip tai skamba, jie įneša savo „smėlio“ į mano kūrinius. O Martynas, manau, yra žmogus-ugnikalnis, kuriame nuolatos kunkuliuoja ir vėliau išsiveržia idėjos. Prie šio koncerto smuikui ir orkestrui mes dirbome labai ilgai ir atidžiai, per tą laiką aš išmokau daug vertingų dalykų. Kadangi jo pasaulėvaizdis ir gyvenimiška patirtis yra labai plati, mane žavi jo keliamos asociacijos su kitais menais, kultūromis, pojūčiais – tai įkvepia. Po kiekvieno mūsų susitikimo man norisi dar daugiau skaityti, pažinti ir atrasti dar daugiau dalykų ne tik muzikoje, bet ir pačioje žmogaus būties filosofijoje, tą ontologiją plėsti bei taikyti ir kūryboje, ir gyvenime.

Tikiu, kad akademija skleis ir plėtos savas idėjas, kurių tikrai nestinga. Dabar būtų įdomu sužinoti kiekvieno jūsų artimiausius planus. Gal turėsite ir bendrų projektų?

M. Š.: Manau, kad tai tikrai ne paskutinis mūsų bendras projektas. Aš asmeniškai turiu numatęs daug muzikos, kuri mane seniai domino, bet jai vis neatsirasdavo pakankamai laiko. Dar gavau įdomų pasiūlymą iš kompozitoriaus Felikso Bajoro, jau turiu natas. Mano mokytojas Raimundas Katilius, kurį aš be galo mylėjau, labai gerbė F. Bajorą, jų tarpusavio ryšys buvo ypač stiprus, galbūt tai dar labiau skatina mano norą iš arčiau pažinti kompozitorių, labai juo pasitikiu, kaip ir mano mokytojas. Interpretuoti meistrą – visai kitas matmuo, nepalyginsi su jaunųjų kompozitorių kūryba, kurios pastaruoju metu atlikau nemažai, ji įrašyta į naujausią mano kompaktinę plokštelę „Lietuvos XXI a. raiška smuikui“.

Monika, o kas yra tavo kūrybinis varikliukas?

M. S.: Pagrindinis dalykas labai paprastas – man tiesiog patinka kurti muziką. Kartais tiesiog laukiu ryto, kada galėsiu atsikelti ir tęsti darbą. O mano idėjos dažnai kyla iš literatūros, aš garbinu knygas, turiu savo mėgstamus autorius. Taip pat mane įvepia žmonės ir religija, kas aiškiai atsispindi mano chorinėje muzikoje. Labiausiai mano kūrybinį variklį „užkūrė“ mane ypač žavinčių asmenybių „kvartetas“. Tai profesoriai Teisutis Makačinas, Ričardas Kabelis, Vaclovas Augustinas ir maestro Martynas Švėgžda von Bekkeris.

Martynai, Monika Tave laiko vienu iš savo kūrybinio impulso iniciatoriumi. Sakyk, o kuo ji Tave žavi kaip kompozitorė?

M. Š.: Man labai džiugu, kad galiu kažkam būti partneriu, dalintis, duoti pavyzdį, pateikti savo pasaulėvaizdį, idėjas, būti naudingas. Sunku kalbėti apie žmogų, kuris yra bičiulis. Ji – tikra muzikinė bitutė. Jos muzika aiški, suprantama, melodinga, turi tokio nuostabaus harmoninio aiškumo formos ir sąskambių, ritmo, faktūros dalykuose. Aš turiu kur užsisvajoti ir pradėti savo galimas interpretacijos paieškas. Gal taip yra ir dėl to, kad ji pati pažįsta smuiką, juo grojo, žino galimybes ir jautrius įmanomus instrumento niuansus, įsivaizduoja, kaip tam tikri dalykai turi skambėti, o tai smuikui tinka, leidžia jam skleistis.

Martynai, turi tiek daug veiklos, o galvoje kirba begalė idėjų. Žinau, kad ir praėjusi vasara buvo gana intensyvi.

M. Š.: Iki liepos vidurio dirbau, dėsčiau. Vėliau kuriam laikui padėjau smuiką į šalį. Pajutau, kad reikia tiesiog pailsėti. Nuostabų ir nepakartojamą laiką praleidau Šimonių girioje. Savo sodyboje dariau viską: dirbau lauko darbus su kirviu ir šakėmis. O po to imdavau smuiką į rankas ir ruošiau programą. Vėliau prisidėjau prie mokinių muzikinės stovyklos Klaipėdoje, Stasio Šimkaus konservatorijoje, o visos savaitės darbus vainikavo koncertas su moksleiviais Giruliuose. Jau kitą dieną Dautarų dvare atlikau solinę programą. Paraleliai užsiėmiau organizaciniais menų akademijos reikalais, turėjau kelis koncertus Vokietijoje.

Dažnai organizuoji renginius, koncertus užsienyje. Tavo programose matome nemažai lietuvių autorių pavardžių. Netrukus po akademijos atidarymo, kitame koncerte atlikai Vytauto Barkausko, Veslavo Sobieskio, Lukrecijos Petkutės, Rasos Bartkevičiūtės, tavo paties opusus. Kaip sekasi propaguoti lietuvišką muziką svetur ir kaip ją priima publika?

M. Š.: Įvairiai. Kartais labai lengva, kartais tikrai sudėtinga, priklausomai nuo aplinkybių, konteksto, publikos ar pačios programos. Ieškau terpės, kurioje lietuvių muzika yra laukiama, ja domimasi ir gilinamasi. Ir tai nėra paprasta, bet tuo tenka užsiimti visiems, kurie nori propaguoti Lietuvos meną, garsinti jos vardą. Aš siekiu, kad įvyktų kuo daugiau tokių koncertų. Man smagu, kai lietuviška muzika, lietuviškas menas yra žinoma, savaime „prasiskina sau kelią“, jo specialiai nepropaguojant. O paskleisti tą muziką, kurios dar niekas negirdėjo, yra ir mano, tarsi legionieriaus, darbas. Keliauju sau vienas su savo smuiku, lyg su ginklu ant peties, ir toks būdas veikti – man pagal jėgas.

Dėkoju abiem už pokalbį ir linkiu neblėstančios kūrybinės energijos.

Kur užkišti nepageidaujamą baimę

Du nauji spektakliai vaikams: „Apie baimes“ ir „O Viešpatie, Vilnius!“

Aušra Kaminskaitė

Sakoma, kad geros idėjos sklando ore ir nereikia stebėtis, jei vienu metu keli žmonės pagauna vienodas. Pirmą rudens pusę Arklių gatvėje „užderėjo“ dvi premjeros, neplanuotai suvienytos baimės temos – Olgos Lapinos instaliacijų spektaklis „Apie baimes“ Jaunimo teatre ir Ainio Storpirščio režisuotas „O Viešpatie, Vilnius!“ teatre „Lėlė“. Be abejo, abu spektakliai skirti vaikams, nes juk tik jiems būdinga bijoti. Ypač to, ko bijoti nėra logiška.

Ironizuoju, nes baimės tematika sufleruoja tai, kas spektakliuose vaikams Lietuvoje, laimė, jau tampa atgyvena, tačiau vis dar neretai pasitaiko – suaugusiųjų moralus patirties neturintiems mažiesiems. Senąją nuostatą, kad spektakliai vaikams turi turėti aiškią išvadą ir kažko išmokyti. Tai liūdna diagnozė visuomenei – tikėjimas, kad mąstyti, interpretuoti ir savitai suvokti meno kūrinius žmonės gali tik nuo tam tikro amžiaus, o jaunesniems reikia viską įduoti „sukramtytą“, nurodo siaurą žmogaus prigimties ir vystymosi suvokimą. Laimė, prieš keletą metų Lietuvoje pradėjo rastis šiuolaikiškesnį požiūrį deklaruojančių spektaklių, kurių kūrėjai leidžia sau pakankamai laisvas improvizacijas, atskleidžiančias norą pažinti jaunąją kartą ir dėmesį jos poreikiams bei polinkiams.

Olgos Lapinos „Apie baimes“ ir Ainio Storpirščio „O Viešpatie, Vilnius!“ turi mažai ką bendro – turbūt tik baimės problematiką ir suvokimą, kad teatras turėtų ne stengtis pakylėti vaikus į meno aukštybes, bet pirmiausia įsiklausyti į jo žiūrėti ateinančią publiką. Šiuo atžvilgiu abu spektakliai puikiai atitinka du to paties tikslo siekiančius, tačiau priešinguose poliuose esančius kriterijus – vienoje pusėje bandymas spektaklį „pagardinti“ vaikų leksika, jiems pažįstamais motyvais ir įtikinti, jog šie kūrėjai puikiai supranta, su kuo kalba, kitoje – kvietimas žaisti pagal užduotas netradicines taisykles ir pabūti ten, kur galbūt nebus labai patogu.

Tikėtina, kad Ainis Storpirštis ginčytųsi dėl teiginio, kad jo spektaklis yra apie baimes – jis pats spaudoje ryškiau pabrėžė meilės Vilniui ir tėvų santykių su vaikais temas. Nesinorėtų sutikti, kad būtent šios temos yra spektaklio esmė – Vilniaus legendos čia labiau primena priemonę, padedančią vystyti baimės susidurti su nežinomybe temą. O tėvų ir vaikų santykių liniją spektaklyje apskritai sunku suvokti – mamos personažas, kurio balsą girdime, tačiau scenoje taip ir nepamatome, nuskamba kaip vienplaniškas vidurio amžiaus krizės kamuojamos moters stereotipas. Jos ir sūnaus santykiai taip ir nesusitvarko, nes vienintelis žmogus, kuris spektaklyje kovoja ir keičiasi – tai berniukas Alanas (Dainius Tarutis), nuolat verčiamas susidurti su jam nepažįstamomis situacijomis ir nesuprantamu aplinkinių elgesiu. Santykiams reikalingi du žmonės ir kai istorijos pabaigoje Alanas pasiryžta imtis iniciatyvos, o mamos paveikslas žiūrovui paliekamas toks, koks pristatytas anksčiau, supranti, kad bendravimo pasikeitimas, bent jau per spektaklį, tikrai neįvyko. Nors idėja, kad pradėti reikia nuo savęs, graži.

Tai puikus siužetas spektakliui, užsibrėžusiam aiškią socialinę kryptį – parodyti vaikams ir tėvams, kur gali nuvesti nenoras (ir baimė?) kalbėtis apie tai, kaip jautiesi. Džiuginti galėtų ir tai, kad vaidindami spektaklį kūrėjai patys linksminasi – kontekstualiai juokauja, tiesiogiai kreipiasi į žiūrovus priskirdami jiems konkrečius vaidmenis ir lengvai „patraukdami per dantį“. Tačiau ilgainiui pradeda atrodyti, kad linksmybėms čia atvertas kelias profesionalumo kaina ir tai labiausiai išryškina aktorių santykis su žiūrovais, kur kartojamos gana tradicinės klaidos. Viena jų – apsimesti, kad leidi žiūrovams kažką nuspręsti, o iš tiesų laukti, kol išgirsi tokį atsakymą, kokio tau reikia. Tai įrodo, jog komanda tiki galinti nuspėti žiūrovų reakcijas ir nėra pasiruošusi reaguoti į jos pateiktus pasiūlymus, nors bando apsimesti, kad vaikai gali kažką nulemti. Pavyzdžiui, Alano sprendimas pasiversti Supersajanu yra nepaveikus dėl dviejų priežasčių: pirma – „Drakonų kovos“ populiarios tarp dabartinių 20–30-mečių, tad nenuostabu, kad nei vaikai, nei mokytojai net nepagalvoja apie Songoko vardą, paprašyti įvardinti kokį nors herojų iš filmuko; o kodėl tokiu atveju nesuimprovizavus ir nepasivertus kad ir tuo pačiu vaikų siūlomu Supermenu?

Šiuo metu silpniausia spektaklio vieta atrodo pernelyg aktyvios kūrėjų pastangos juokinti žmones kontekstais, džiuginti įvairaus amžiaus ir patirties žiūrovus, kai kuriuos jų neva paverčiant bendrininkais (senoji tradicija pajuokauti taip, kad tik tėvai suprastų). Už viso to pradingsta gražiausios idėjos, kurių užuomazgos dažniausiai paskandinamos juokelių jūroje. Tiesa, čia įmanoma (ir netgi būtų smagu!) išplėtoti mintį, jog būtent humoras neretai padeda nugalėti baimes arba su jomis susigyventi. Tačiau tokiu atveju humoristinę kritiką turbūt derėtų pirmiausia nukreipti į save ir tik paskui į publiką ar Vilnių.

Olga Lapina instaliacijų spektaklyje „Apie baimes“ eina visiškai kitu keliu. Iki paskutinės „spektaklio scenos“ čia nėra nieko akivaizdaus ir visiškai suprantamo, vien užuominos, pristatomos pagal tam tikras taisykles. Jaunimo teatro fojė susirinkusius ir Baimių spintoje istorijų paklausiusius žiūrovus galiausiai pasitinka mums įprasta kalba nekalbanti aukšta, veidą po ilgais šviesiais plaukais slepianti žmogysta mėlynu kostiumu – Vedlys. Jis padeda grupelei žmonių keliauti Jaunimo teatro koridoriais ir atrasti uždaras bei atviras erdves, taip vykdant jiems pavestą užduotį – surinkti dešimt vaikų baimių. Pastarųjų autoriai – Jaunimo teatro aktoriai, kurių baimės ir paslėptos kambariuose. Į kiekvieną kambarį užėję dalyviai turi šiek tiek laiko patyrinėti aplinką (beje, ne visuomet leidžiama liesti instaliacijas), tuomet Vedlys nurodo pabūti ramiai ir paklausyti apie baimę pasakojančio įrašo, o išklausius kai kuriais atvejais netgi leidžiama šiek tiek pažaisti – pabėgioti projekcijų nuspalvintomis grindimis ar pačiupinėti sliekus primenančią materiją.

„O Viešpatie, Vilnius!“ D. Matvejevo nuotr.

Toks instaliacijų spektaklis sėkmingai atliepia šiandieninių vaikų poreikius – tai medijas integruojantis, fragmentiškas darbas, keičiantis istorijas joms dar nespėjus pabosti. Per pusantros valandos žiūrovai pabūna su dešimčia skirtingų baimių, kurios pristatomos ir tekstu, ir vaizdiniais. Beje, gyvai nė vienas baimės „autorius“ nepasirodo ir čia atsiranda graži simbolika: baimės, su kuriomis susigyventa, nemiršta, bet lieka gyventi kambaryje, kuriame išlikę ir kiti to meto prisiminimai. Kitaip sakant – viskas sudėliojama į tas vietas, kuriose ir turi būti, prisiminimai paliekami tam tikro amžiaus „spintelėje“. Galiausiai surinkę baimių kolekciją keliautojai susirenka į paskutinę erdvę, kurioje pakabintuose ekranuose pamato, kaip dabar atrodo vaikystėje bijoję aktoriai ir (vis dėlto) išgirsta moralą – individualų aktoriaus kreipimąsi (nes kiekvienas žmogus pastatomas prieš vieną iš dešimties ekranų), raginantį nebijoti bijoti.

„Apie baimes“ L. Vansevičienės nuotr.

Įdomu, kad kelionėje „Apie baimes“, lygiai kaip ir Ainio Storpirščio spektaklyje, labiausiai trikdo kūrėjų įsitikinimas, jog jie gali nuspėti žiūrovų reakcijas. Tiesa, O. Lapinos darbe tai galima pateisinti tuo, kad vos pasirodęs Vedlys leidžia suprasti, jog egzistuoja žaidimo taisyklės, tad publika nėra visiškai laisva siūlyti savo sprendimus ir pirmiausia, matyt, reikės sekti nurodymais. Vis dėlto kai vaikai atranda „paslėptą“ kambarį kiek anksčiau nei derėtų, o Vedlys apsimeta jo nematantis, pasijunti lyg būtų žaidžiama ne visai sąžiningai – koks tada mano, keliautojo, vaidmuo, jei atradimai užskaitomi tik tada, kai juos nurodo „moderatorius“, apsimetantis, kad yra tokioje pačioje nežinioje ir paieškose kaip ir mes? Galbūt tai tik struktūrinės premjeros klaidos, tačiau jei ateityje pasitaikytų panašių situacijų, „įsikabinimas“ į scenarijų grasina sugriauti žiūrovams iš pradžių sukurtą iliuziją, jog tai jie yra tikrieji baimių ieškotojai.

„Apie baimes“ ir „O Viešpatie, Vilnius!“ siunčia aiškią žinią – paprastai bijome to, ko nepažįstame ir nesuprantame, tad būkite smalsūs, tyrinėkite, susipažinkite, nes kol tai neįvyks, baimių motyvai neegzistuos. Vadinasi, bijosime todėl, kad bijosime. Šiandieniniame pasaulyje, kuriame dėl baimės iš nežinojimo kyla įvairiausi konfliktai ir atsiveria erdvės manipuliacijai žmonėmis, tokia žinia įgyja svarbią prasmę ir turėtų pasiekti ne tik mažuosius žiūrovus. Beje, ne tik žiūrovus – įdomu, kad apie baimes bet kuria forma kalbantys aktoriai patys bijo publikos reakcijų ir negebėdami su jomis susitvarkyti tiesiog apsimeta, jog nieko neįvyko. Tad kas, ką ir ko vis dėlto turėtų mokyti?

(Ne)priklausoma nuo laiko

Apie Vilniaus mažojo teatro spektaklį „Dvasiniai reikalai“

Ieva Tumanovičiūtė

Ingmaras Bergmanas tinka rudeniui. Jo tekstai dera prie sezoniškai pašlijusių dvasinių reikalų. Išgirdusi žodį „Bergmanas“, matau naktį virtuvėje degančią šviesą, brendžio taurę ant stalo ir moterį, skaitančią knygą. Šis vaizdinys taip pat iškyla nuskambėjus žodžiui „išsiskyrimas“. Švedų rašytojo vertėja Zita Mažeikaitė knygos „Intymūs pokalbiai“ skirsnyje „Apie autorių“ mini, kad jis „puikus moterų portretų kūrėjas“. Nors menininko vaizduojami jausmai įtaigūs, moterys atrodo netikros. Į jas žvelgia Bergmano akys, jos kalba autoriaus balsu. Moterys, kaip ir vyrai, Bergmano tekstuose, filmuose ir spektakliuose yra elementai, perteikiantys jo vaizduotės ir jausmų pasaulį. Rudenį su autoriaus kūrinių atmosfera susitapatinti lengva, o su personažais – ne visada.

Vilniaus mažojo teatro spektaklio „Dvasiniai reikalai“ afišoje vaizduojama trumpaplaukė moteris, ant nuogo kūno vilkinti baltą švarką. Nuotrauka perteikia šaltį, atsiribojimą, liūdesį ir stiprybę. Moters stiliaus bruožus pastebiu savo pačios ir pažįstamų išvaizdoje. Lapkričio 3-iąją teatre viliuosi sužinoti daugiau apie atpažįstamos moters būseną. Pirmųjų spektaklio žodžių „Aš nenoriu keltis“ skambesys pelnytai pasišaipo iš išankstinių nuostatų. Scenoje išgirstu svetimą moterį.

Į teatro salę besirenkanti publika susiduria su ekrane stambiu planu rodomu aktorės Gintarės Latvėnaitės veidu. Galinę scenos uždangą atstojantis didelis ekranas slepia scenos gylį ir apriboja vaidybos erdvę. Iš afišos nuotraukos atpažįstama moteris nupučia nuo šepetėlio sausos pudros perteklių ir dengia ja veidą. Kasdienio grimo ritualas. Moters veidas santūrus, jame neatsispindi emocijos. Ji mechaniškai atlieka judesius – sulėtintai dažosi lūpas, nespalvotame kadre „matosi“, kad lūpdažis raudonas. Judesiai hipnotizuojančiai kartojasi (videoprojekcijų autorius Mikas Žukauskas). Tai paskutinės akimirkos, kai moterį atpažįstu. Dar kartą ji pasirodo finale, įrėmindama spektaklio kompoziciją. Pabaigoje moters veidas atrodo ryžtingas, bet greičiausiai tai – tik iliuzija.

Žiūrov(i)ų salėje užgesus šviesai išnyksta veido projekcija. Tuščioje scenoje apšviečiama kėdė ant trijų aukštų kojų. Iš kairės įeina aktorė. Ji vilki juodą aksominę suknelę, kuri dengia kaklą ir siekia žemę, bei avi aukštakulnius (kostiumų dailininkė Marija Zalensaitė). Nepaisant šiuolaikiškos, trumpų nušviesintų plaukų šukuosenos, suknia nukelia veikėją į belaikę erdvę. Rūbo siluetas mena laikus, kai moterys kasdien dėvėdavo ilgas sukneles, o šiandien tokiomis puošiamasi retomis progomis.

Viktorija stovi avanscenoje, tyloje apsidairo ir *en face* prabyla į publiką. Kalbos maniera nustebina. Neįtikėtina, kad prieš akimirką matyta moteris ekrane galėtų šitaip prašnekti. Gintarė Latvėnaitė, kurdama Viktoriją, kalba pabrėžtinai raiškiai, tęsdama balsius, kartais atskirdama žodžių skiemenis. Nuo pirmųjų sakinių jos balse justi susierzinimas ir beprotybė. Kontrastas tarp griežto ir santūraus veikėjos įvaizdžio videoprojekcijoje ir manieringo kalbėjimo stiliaus scenoje per monospektaklį stiprėja. Nesutapimas trikdo ir trukdo užmegzti ryšį su heroje. Neatitikimą tarp Viktorijos įvaizdžio ir jos dvasinių reikalų gali pateisinti kaukės motyvas. Tačiau po veikėjos grimu slypintis minčių srautas stebina ne mažiau nei praraja tarp įvaizdžio ir elgesio. Ingmaras Bergmanas parašė „Dvasinius reikalus“ prieš keturiasdešimt penkerius metus, šiandien teatro scenoje skambantis tekstas atrodo nutolęs laike.

Režisierius Kirilas Glušajevas neardo Bergmano kūrinio struktūros. Dramaturgė Birutė Kapustinskaitė nepastebimai kupiūruoja tekstą, tik nežymus pakeitimas atskleidžia tarp gausybės herojės minčių režisieriaus pasirinktą išryškinti temą. Bergmano tekste yra du epizodai, kuriuose Viktorija sutinka mergaitę. Pirmą kartą vaiką ji pamato grįžusi į tėvų namus, antrą – psichiatrijos ligoninėje. Tekste tik antroji mergaitė turi raudoną akmenėlį – karneolį, kurį padovanoja Viktorijai. Spektaklyje akmenėlius turi abi mergaitės. Du kartus kartojamas motyvas, lydimas krentančio ir grindimis riedančio nedidelio daikto garso, tampa metafora. Vaikystės prisiminimų ir vidinio vaiko, kuris sunkiausiomis akimirkomis turėtų įkvėpti stiprybę. Režisierius pabrėžia mamos ir vaiko ryšį. Viktorija yra mergaitė, kuri pasimetė, jos šauksmas „Mama, mamyte, maaam!“ aidi tuščioje erdvėje.

Viktorijos minčių srauto užrašai spektaklyje virsta manieringu balsu ir kūnu. Veikėja beveik nesustodama kalba – ji kalba ne sau, bet kažkam arba su kažkuo. Viktorija bendrauja su vaizduotės fantomais. Iš pradžių ji įsakinėja tarnaitei, demonstruodama savo aikštingumą, vėliau kalba su vyru, draugėmis, tėvu, mergaitėmis, labdaros vakaro svečiais, darbininku ir t.t. Ji nuolat pasakoja apie save, taip tarsi steigdama savo tapatybę. Tik psichiatrijos ligoninėje ji nurimsta. Išsinėrusi iš aksominės suknelės Viktorija lieka sėdėti su papilkėjusios baltos spalvos naktiniais marškiniais, anot veikėjos, suvokta tiesa privertė ją nutilti.

Ant scenos grindų ar šoninės sienos ryškėja ne vienas, o keli Viktorijos šešėliai. Eugenijaus Sabaliausko apšvietimo efektai kuria antrininkės temą. Šešėliai papildo kaukės motyvą bei pabrėžia psichikos sutrikimo, susidvejinimo būseną. Šaltos ir šiltos šviesų kaita atspindi skirtingas veikėjos nuotaikas. Kai Viktorija bendrauja su įsivaizduojama mergaite, ją apgaubia šilta geltona šviesa. Tomo Stirnos muzika taip pat lydi spektaklio temų motyvus. Sentimentali pianino melodija skamba vaikystės epizoduose, būgnų ritmas kuria grėsmės ir baimės atmosferą, tiksėjimas matuoja laiką.

Viktorijai keturiasdešimt treji metai. Jaunos moters senatvės baimė atrodo komiška ir absurdiška. Ji įžengia į žiūrov(i)ų salę ir lipdama laiptais tarp eilių šaukia „aš sena“, – šis epizodas atrodo groteskiškas. Stebint Gintarės Latvėnaitės kuriamą Viktoriją apima keistas jausmas. Nors beprotybės riba sutartinė, veikėja nuo pirmųjų spektaklio akimirkų atrodo gerokai nutolusi nuo „normos“ ir ne dėl to, ką ji sako, bet kaip. Su Viktorija nepavyksta susitapatinti, sunku ją užjausti. Su nuostaba sekant išraiškingus veikėjos gestus, mimiką, manieringą kalbą, nuolat besikeičiančias nuotaikas, sudėtinga suprasti, kas ją kankina. „Jėga mane drasko iš vidaus“, – sako Viktorija ir tai atrodo įtikinama jos būsenos priežastis. Egocentriškas veikėjos elgesys, stiprių emocijų permainos okupuoja, nepalikdamos erdvės atokvėpiui. Sutrikimas neapleidžia tarsi stebint Ingmaro Bergmano filme staiga pasirodžiusį Federico Fellini personažą.

Gintarė Latvėnaitė kuria vitališką ir manieringą veikėją. Viktorijos pamišimas aktyvus, nė kiek neprimenantis rudeninės apatijos. Spektaklio kūrėjai pasirinko teatrališką vaidybą – maksimaliai nutolusią nuo aktorių raiškos kine ar vadinamojo „buvimo“ scenoje. Aktorės balsas, gestai ir mimika išraiškingi, skirti tolimiausiai žiūrov(i)ų eilei. Visai kitokį vaidybos stilių Kirilas Glušajevas rinkosi spektaklyje „Terapijos“ (2017), kuriame aktorės išlaikė distanciją su veikėjomis ir interpretavo jų charakterius, atpažįstamus iš gyvenimo aplinkos. „Dvasinių reikalų“ herojės prototipo nesu sutikusi gatvėje, bet ne kartą mačiau teatre. Monospektaklio herojė yra moterų įvaizdžių grožinėje literatūroje, vaidybiniame kine ir teatre kolekcija, todėl ji trikdo tarsi į krantą išmesta undinėlė. Viktorija priklauso ne gyvenimo, bet meno realybei. Ji – tikra veikėja.

Be distancijos

Pauliaus Tamolės ir Augusto Sireikio spektaklis „#beskambučio“

Milda Brukštutė

Veikiausiai būtų tiksliau pradėti ne nuo režisieriaus ar dramaturgo, kuriuos inertiškai paminėjau paantraštėje, o nuo Lietuvos nacionalinio dramos teatro, iš kurio buvo išeita. Nes iš tiesų „#beskambučio“ skiriamieji bruožai pirmiausia atspindi, atkartoja patį teatrą, jau antrus metus nepaliaujantį vaikščioti tiek savais, tiek svetimais koridoriais ir atvirauti ne būriui žiūrovų vienu metu, o paskirsčius juos nedidelėmis grupelėmis. Šįkart susitikome Vilniaus Salomėjos Nėries gimnazijoje. Ir tai atrodė keista. Nes galiausiai buvo sugriautas bet koks distancijos likutis. Spektaklio veiksmas vyksta mokykloje – čia jis ir buvo įkurdintas. Galima pamiršti apie bet kokį atmosferos kūrimą, apie fantazijos kurstymą ir patirti „viską“ tiesiogiai, be interpretacijų, kaip kad patiriame, pavyzdžiui, savąją buitį.

Šis tiesioginis mokyklos patyrimas skatina tą patį kaip visuomet – nevalingą išskydimą bei atmetimo reakciją. Trypčiojimą tai vienoje, tai kitoje vietoje, laukimą, šnabždėjimąsi, nemąstymą. Reikia pasakyti, kad be temos šis spektaklis jau nebeturi nieko, kas būtų susiję su praėjusių metų „Versmėje“ skaityta Augusto Sireikio pjese „Aktų salė“. Nes čia – kolektyvinė kūryba, kur visi atsakingi už viską po truputį. O labiausiai, žinoma, už viską atsako žiūrovas. Ir tai spektaklio pabaigoje dėl viso pikto būna primenama, paskatinant žiūrovus paploti patiems sau už tai, ką patys ir susikūrė. Tik, kaip jau visų daug kartų kartota, – ne kiekvieną mokyklos aplinka įkvepia kūrybai...

Pauliaus Tamolės režisuotas spektaklis suskirstytas į tris dalis. Iš pradžių – naivokos Hamleto „būti ar nebūti“ interpretacijos ir padriki žaidimėliai, vėliau – išsiskirstymas, kai žiūrovų grupelės iškeliauja su vienu iš vienuolikos aktorių, o tada, susitikus sporto salėje, bendrystę padedantys pajausti pasivaikščiojimai dūmų apsuptyje. Geriau susipažinusiems su teatru pirma ir trečia dalys vargu ar galėtų palikti kokį nors įspūdį. Visa pernelyg gerai atpažįstama. Paaugliams? Mokykloje? Taip pat drįsčiau suabejoti. Mokyklose ir taip pernelyg daug manipuliacijų „kūrybiškumu“. Tad atrodo, jog svarbiausia čia vidurys, asmeninis (mat tekęs ne visiems) susitikimas su vienu iš aktorių.

Bent jau man kliuvusi Kamilės Petruškevičiūtės istorija – išties jautri ir teikianti peno apmąstymams. Bet ir per ją kirbėjo mintis apie tokį tiesioginį, vėlgi, be distancijos – atvirumą. Žinoma, jis paperka. Tačiau

D. Matvejevo nuotr.

kiek dar galėsime plėšt kažką iš savęs? Būti pasirinktos temos atramine ašimi? Statyti spektaklį iš to, kas anksčiau būdavo vaidmens kūrimo dalis? Ir ar bus dar kaip tiesiau, labiau priartėti prie žiūrovo? Sukurti dar asmeniškesnio susitikimo iliuziją? Ir visgi, Petruškevičiūtės istorija nėra vien atvirumas dėl atvirumo, ji išties gali paskatinti sustiprėti (ypač galvojant apie paauglių auditoriją), pažvelgti į kai kuriuos dalykus kitaip, būti jautresniems tiems, kuriems, iš pirmo žvilgsnio, rodos, to jautrumo nereikia – jie juk ir taip stipresni už kitus...

O skambutis čia skambėjo daug kartų. Priemonių jam atstoti pasiūlyta nebuvo. Tačiau pažadas yra – bent pamėginsim visi įsiklausyti vieni į kitus ir be skambučio. Tik dabar suprantu, kad pačiame spektaklyje mokykla nebuvo pagrindinė tema. Buvo baimės, prisitaikymai, kūrybos pratimai. „#beskambučio“ juk nėra apie mokyklą, jis yra teatro laiškas mokyklai. Įteiktas tiesiogiai, be pašto paslaugų, savomis jėgomis. Užrašytas mums visiems į galvą įkalta nuobodulio ir skambučių kalba. Gaila tik, kad labai atsargus, tarytum vengiantis atgalinio ryšio. Užduodantis vien tik retorinius klausimus, o tiesioginių atsakymų ar naujų užklausimų nusipurtantis. Spręskite viską patys, o po to padėkokite sau. Gal ir yra logikos – juk už mus niekas nieko neišspręs, net ir į mokyklos teritoriją atkeliaujantis teatras.

Galima susitaikymo vieta

Klaipėdos skulptūrų parko transformacijos

Aušra Jasiukevičiūtė

Klaipėdos Skulptūrų parkui – 40 metų. Tiek reikia laiko, kad reiškinys taptų paveldo objektu. Klaipėdos miesto kapinėms 2020 metais bus jau 200 metų. Ta proga miestas pagaliau pasiryžo imtis tvarkybos darbų, bandydamas prisijaukinti ir pritaikyti miesto poreikiams šią ypač jautrią, bent dvi tapatybes išgyvenančią vietą.

Jau nepriklausomoje Lietuvoje vis stiprėjo diskusijos dėl sunaikintų kapinių, dėl ten įkurto Klaipėdos skulptūrų parko, jo vertės ir prasmės, galimybių sujungus šias dvi tapatybes į visumą laimėti trečiąją – gyviesiems miestiečiams pritaikytą rekreacinę, miesto parko erdvę.

Turėjau garbės dalyvauti seminare Mažosios Lietuvos istorijos muziejuje, skirtame Klaipėdos skulptūrų parko ir miesto kapinių įamžinimo problematikai aptarti. Seminare buvo pristatytas skulptūrų parko sutvarkymo projektas, kurį rengia architektė Margarita Ramanauskienė, dizaineris Kęstutis Mickevičius ir kraštovaizdžio specialistė Rita Goliakovienė. Projekto pristatymas akcentavo senųjų miesto kapinių įamžinimą, pastangas atkurti, paryškinti parterinės takų sistemos dalį, tuos takus „trinkeliuoti“, atstatyti buvusius vartus, aptverti tvoromis teritoriją, pažymėti granitiniais stilizuotais kryžiais abiejų pasaulinių karų karių, belaisvių palaidojimo vietas, eksponuoti rastus ir išsaugotus akmens antkapius. Nors iš senųjų fotografijų galima matyti šioms kapinėms būdingus kaltus ir lietus geležies kryžius, tvoreles, nebuvo kalbama apie jų eksponavimo galimybes. Iš pranešimo paaiškėjo, kad apšvietimas skulptūroms nenumatytas, apie prieigų takus nekalbėta. Tiesa, pagal sumanymą, kai kurias skulptūras reikėtų perkelti į kitas vietas, nes jos pastatytos ant komunikacijų ar tiesiog ne vietoje. Į Algirdo Boso prašymą grąžinti skulptūrą „M. Mažvydas“ į pirminę vietą (dėl temos traktuotės kilusio triukšmo, skulptūra buvo perkelta į parko gilumą) – neatsižvelgta.

Tai, ką išvydau ir išgirdau, nuteikė pesimistiškai – siekis sulieti abi skulptūrų parko ir kapinių tapatybes vėl lieka tik svajone. Susidarė įspūdis, kad klaipėdiečiai nesuvokia ir neįsisąmonina skulptūrų parko, kaip vertybės, ne tik miesto, bet visos Lietuvos kontekste. Vertindami skulptorius kaip „sovietinius kolaborantus“ ir vos ne kapinių griovėjus, bando prikelti kapines (tarsi gaivindami negyvėlį), siekdami „prigesinti“ visą skulptūrų „invazinę“ ekspoziciją, badančią akis nepadoriais vaizdiniais. Reikėtų nepamiršti, kad ne skulptoriai griovė kapines. Per dešimt skulptūrų parko kūrinių autorių yra nepriklausomos Lietuvos Nacionalinės meno premijos laureatai.

Istorija kartojasi, pokario dramos ir kataklizmai išmokę žmones skirti tik juodą ir baltą spalvas, be viso kito suformavo du kraštutinumus: labai brutaliai sunaikino „seną ir svetimą“ paveldą, šiuo atveju kapines (visoje Lietuvoje ant kapinių pristatyta Santuokų rūmų, viešųjų tualetų, paminklų „išvaduotojams“ ir t.t.), jo vietoje sukūrė „naują, šviesų rytojų vaizduojantį pasaulį“, Klaipėdos atveju – skulptūrų parką, kuris turėjo sumoderninti, sušiuolaikinti esamos santvarkos veidą. Štai čia ir susiduria kaktomuša praeitį kaltinanti dabartis ir „pamirštanti, amnezinė“ dabarties ateitis... Tai, kas buvo anuomet šiuolaikiška ir modernu, nūnai tampa sovietiniu paveldu, kurį būtų gerai bent jau paslėpti nakties tamsoje, tyliai jį patikint vandalams.

Algirdas Bosas, Vaclovas Krutinis, Julius Narušis, Mindaugas Navakas. 1977 m.

Būsimų granitinių kryžių ir skulptūrų vizualiniai ryšiai atrodo neįmanomi, nors turės dalintis ta pačia parko erdve. Vėl brėžiantys atskiras paralelines trajektorijas, neinantys į visumą, į bendrystę. Susidaro įspūdis, kad projektas nėra išgvildentas, ruošiamas paskubomis, gal kaip ir visoje Lietuvoje bandant panaudoti lėšas, ar tiesiog atsikratyti tos „gėdingos“ problemos.

Linkėčiau kur kas taktiškesnio, jautresnio, subtilesnio požiūrio į šią ypatingą vietą, organiškesnio parko ir memorialinių elementų sujungimo į visumą, nes ši vieta yra svarbi visai Lietuvai ne tik kaip kapinių vieta, bet ir kaip skulptūrų parkas, davęs stiprų postūmį visam skulptūros meno vystymuisi, padaręs įtaką kelioms skulptorių kartoms ir išliekantis vienintele modernistinės skulptūros kolekcija po Lietuvos dangum.

Praeitis, kad ir kokia būtų, turi būti priimta su atida ir jautrumu, tik tada įmanoma sukurti atleidimo ir susitaikymo erdvę. Klaipėdos skulptūrų parkas galėtų tapti tokia vieta, kur potrauminė okupacinė patirtis nustotų veikti, kur kaltė dėl sunaikintų kapinių pavirstų gyvųjų pagarba pačiai gyvybei, todėl nesigėdykim didžiuotis tuo turtu, kurį dar turim, gerbdami praeitį, negriaukite skubotai dabarties...

Labai prašau – neslėpkite skulptūrų tamsoje.

P.S. Klaipėdos skulptūrų parko pertvarkymo projekto rengėjai projekto vizualinės medžiagos straipsniui pateikti nesutiko, jos viešinimas apsiribojo konferencija.

Kultūra ir gamta ne kaip priešprieša

Pokalbis su latvių menininkais Andriu Eglīčiu ir Katrīna Neiburga

Andris Eglītis ir Katrīna Neiburga, vieni žinomiausių šiuolaikinio meno kūrėjų Latvijoje, šiuo metu „AV17“ galerijoje pristato parodą „Ilgi marinuoti agurkai“ („Pickled Long Cucumbers“). Su menininkais kalbamės apie jų kūrybą, agurkų simboliką bei vieną iš seniausių temų meno lauke – kultūrą ir gamtą.

Kaip Jums sekasi asmeninė kūryba kuriant kartu?

A. E.: Mano pagrindinės raiškos formos yra tapyba ir skulptūra, kurdamas naudoju natūralias gamtos medžiagas, tradicinės regioninės ir modernios architektūros formas, apsvarstydamas žmogaus ir gamtos egzistavimą kartu.

K. N.: Esu multimedijos menininkė, kurdama visuomet žvelgiu antropologiškai. Mūsų bendri projektai išsirutulioja natūraliai. Nors dirbame skirtingomis medijomis, mūsų kūryba turi bendrumų. Andris daugiau dirba su forma: architektūra ir skulptūra, o aš – su istorijomis. Galiausiai sukuriamas vienas kūrinys, tačiau jame naudojami du skirtingi instrumentai. „Ilgi marinuoti agurkai“ yra mūsų asmeninės kūrybos pristatymas vienoje parodoje, čia galime aiškiai matyti, kad atskirai plėtojamos kūrybinės idėjos siejasi tarpusavyje.

Šioje parodoje kalbate gamtos ir žmogaus, civilizacijos ir laukiniškumo temomis. Taip pat paliečiate antropoceno (naujojo žemės amžiaus, vadinamo „žmogaus amžiumi“) temą, kuri vis dažniau aptinkama ir meno lauke. Ar dabar ypač svarbu atkreipti į tai dėmesį?

A. E.: Be abejo, žmogaus įtaka gamtai šiais laikais akivaizdžiai matosi ir į šias problemas reikia kreipti kuo daugiau dėmesio bei jas spręsti. Visgi tam tikros temos, šiuo atveju, gamta ir žmogus, mūsų kūryboje kyla ne iš konkrečių epochos aktualijų kaip ekologija ir tirpstantys ledynai, bet ir iš vidinių impulsų, padiktuotų asmeninių patyrimų. Panašiomis temomis kuriu jau beveik 10 metų. Mano dirbtuvė yra provincijoje, kur gamtos apsuptis iš dalies priverčia mąstyti apie žmogaus ir gamtos ryšius, laukiniškumą, žmogaus ir gamtos egzistavimą kartu.

Andri, savo kūryboje naudoji natūralias gamtines medžiagas. Koks santykis tarp kūrinių idėjos ir jų fizinio pavidalo?

A. E.: Dirbu gana intuityviai. Idėja tik dalis kūrinio, man lygiai taip pat svarbu kūrinių materija, būtent ji dažnai ir atskleidžia kūrinio idėją.

Katrina, kokią reikšmę kurdama videodarbus teiki muzikai ir garsui?

K. N.: Garsą ir muziką dažniausiai kuriu pati, vis dėlto kartais pavyksta atrasti tinkamos muzikos savo kūriniams, tuomet ją pritaikau. Videofilmui „Pickled Long Cucumbers“ man pavyko gauti elektroninės muzikos prodiuserio Richie Hawtino kūrinį. Tarp Latvijos elektroninės muzikos kūrėjų negalėjau rasti panašaus skambesio, nes daug Latvijos elektroninės scenos atstovų naudoja gana melancholiškus ar sentimentalius muzikinius garsus. Richie Hawtino muzika turi daug energijos, klausydamas jos privalai ką nors veikti! Veiksmai, atliekami videodarbe, atrodo neracionalūs stebint juos gamtinėje aplinkoje, tačiau susieti su muzika tampa visiškai priimtini. Galime sakyti, kad muzika neutralizuoja atotrūkį su matomu vaizdu.

Viena iš jūsų kūryboje analizuojamų temų yra praeitis, atsiminimai bei tam tikri posovietiniai reiškiniai. Kodėl jums svarbu kalbėti apie tai?

K. N.: Užaugau Sovietų Sąjungoje, todėl kalbėti šiomis temomis man visiškai natūralu, tai vienas iš mano įkvėpimo šaltinių. Daugelis kūrybinių idėjų kyla iš vaikystės prisiminimų. Pavyzdžiui, jais paremti projektai „Taksistė“ („Taxi driver“) ar „Spaudos rūmai“ („Press house“). Istoriniai įvykiai mano kūryboje vis dėlto lieka antrame plane, man svarbiau išryškinti tam tikrus asmeninius patyrimus. Projektas „Arbatos grybas“ („Tea mushroom“) taip pat iš dalies kalba apie sovietinius laikus, apie to meto gyventojų kasdienybę. Šiais laikais geriame kokakolą, kurios galime nusipirkti bet kuriame pasaulio kampelyje, o anuomet auginamą arbatos grybą reikėjo atitinkamai prižiūrėti. Šis projektas yra apie globalizaciją ir suvienodėjimą, bet ne apie sovietinius laikus. Mano darbuose nėra nostalgiško jausmo socializmui, tai prisiminimai iš vaikystės, kuriais noriu pasidalinti su kitais.

A. E.: Savo kūryboje galime įžvelgti temas, susijusias su tam tikromis situacijomis ir realybe, su kuria turime susigyventi pasikeitus laikams, neakcentuojant stipraus sovietinio ar posovietinio aspekto, nes pokyčiai mus lydi nuolatos.

Katrina, kurdama pirmiausia renki istorijas, atlieki savotišką antropologinį tyrimą. Kaip manai, koks skirtumas tarp menininko ir antropologo?

K. N.: Antropologas yra mokslininkas, domisi faktais. O aš kurdama renku istorijas, iš kurių galiu panaudoti tik dalį. Žmonių pasakojimai man yra medžiaga. Manau, kad menininkas galiausiai sukuria savo interpretaciją, savo istoriją.

Gal galėtumėte apibūdinti parodos pavadinimo esmę?

A. E.: Juk niekas nekonservuoja ilgų agurkų. Tai kelia paprastą klausimą, o kas iš tiesų yra normalu ir kas tuomet yra nenormalu?

K. N.: Pavadinimas dera prie videofilmo, kuriame taip pat svarstomi panašūs klausimai: ką privalome daryti ir ką darome iš tikrųjų? Pavadinimas atskleidžia gyvenimo absurdą.

Kalbino Raimonda Tamulevičiūtė

Paroda veikia iki lapkričio 11 d.
Galerija „AV17“ (Totorių g. 5, Vilnius) dirba antradieniais–šeštadieniais 12–19 val.

Fotografijos laidojimas jūroje

Apmąstymai, išprovokuoti Akvilės Anglickaitės audiovizualinės instaliacijos „Vandenynas“

Jurij Dobriakov

Neseniai vienoje meno, mokslo ir naujų technologijų (senoviškai būtų galima sakyti „naujų medijų“) konferencijoje girdėjau dalyvės iš Australijos vienam pranešėjų užduotą iš pirmo žvilgsnio paprastą, bet vis dar sunkiai išsprendžiamą klausimą: ar galime užtikrintai sakyti, kad gyvename „poskaitmeniniame“ amžiuje (angl. *postdigital age*), jei, pavyzdžiui, daugelyje atokesnių vietovių toje pačioje Australijoje egzistuoja skaitmeninė atskirtis (angl. *digital divide*), nes gyventojai tiesiog neturi ir niekada neturėjo interneto prieigos ir kitų skaitmeninių „patogumų“?

Paprasčiausia būtų atsakyti standartiškai: ir taip, ir ne. Viena vertus, akivaizdu, kad daugelyje technologiškai pažangesnių pasaulio regionų skaitmeninė infrastruktūra yra tokia visa apimanti ir skvarbi, kad nebėra prasmės kalbėti apie skaitmenybę kaip esančią kažkur *anapus*, atskirai nuo „analoginės“ tikrovės. Todėl didelė dalis ankstesnės virtualybės ir „kibererdvės“ mistifikacijos išnyko – paaiškėjo, kad turint pakankamus technologinius išteklius tą virtualybę galima labai organiškai integruoti į kasdienį gyvenimą taip, kad ji paklustų visiems jo socialiniams ir ekonominiams dėsniams, niekuo nuo jo iš esmės nesiskirdama.

Be abejo, tai yra tam tikros prabangos paženklintas mąstymas, kuriam būdingas turimų gėrybių suvokimas kaip savaime suprantamų. Tačiau negalima pamiršti, kad didelei daliai žmonių toks skaitmenybės prieinamumas yra tik svajonė arba apskritai kol kas neįsivaizduojamas dalykas. Šis faktas padaro problemišką, neretai

Akvilė Anglickaitė, audiovizualinė instaliacija „Vandenynas“

lengvabūdišką poskaitmenybės apologetų optimizmą. Kaip pasakytų meno teoretikas Stephenas Wrightas, tai dar vienas patvirtinimas, jog gyvename ne tame pačiame, o daugybėje skirtingų pasaulių, ir tas fenomenas pastebimas ne tik socioekonominėje ar technologinėje, bet ir meno bei kultūros plotmėje.

Iš tiesų čia ir noriu trumpai pakomentuoti vieną nesusisiekiančių meno pasaulių atvejį, remdamasis metaforiškai talpiu Akvilės Anglickaitės meno doktorantūros baigiamuoju projektu „Netikrumas šiuolaikinėje kultūroje. Fotografijos fenomenas“, tiksliau, jo kūrybine dalimi – audiovizualine instaliacija „Vandenynas“ (garso takelis sukurtas bendradarbiaujant su kompozitoriumi Vytautu V. Jurgučiu), sėkmingai apginta ir spalio 10–13 d. eksponuota Bernardinų bažnyčios palėpėje.

Žinoma, pirminis impulsas šio kūrinio akivaizdoje būtų kalbėti apie jau klasikinėmis tapusias fotografijos teorijos problemas, pirmiausia santykį tarp tikrumo ir netikrumo fotografijos medijoje. Tačiau jos yra neverbaliniu būdu įtaigiai komunikuojamos pačios instaliacijos (autorė minėjo, kad vienai žiūrovei prireikė penkiolika minučių žiūrėti į projekciją, kad suprastų, jog vandenyno bangavimas ne nufilmuotas, t. y. užfiksuotas „fotografiškai“, o kruopščiai sukurtas kompiuterinio 3D modeliavimo įrankiais), išsamiai aptartos teorinėje doktorantūros projekto dalyje, o ir viešumoje jau buvo pasirodęs netrumpas autorės pokalbis su teorinės dalies vadove Agne Narušyte kaip tik šiomis temomis (*artnews.lt*). Be to, apie tai vienaip ar kitaip kalba beveik visi žinomesni fotografijos teoretikai ir filosofai, o vadinamame „posttiesos“ amžiuje (ne)tikrumas apskritai tapo kasdieniu burtažodžiu.

Todėl labiau noriu akcentuoti fotografinio diskurso netolygumą, kurio Anglickaitės kūrinys tiesiogiai tarsi ir nekomentuoja, bet tam tikros jo savybės priverčia apie tai susimąstyti panašiai kaip apie minėtą netolygią poskaitmenybę. Sekantieji fotografijos apmąstymų dinamiką turėtų gerai žinoti, kad Lietuvoje (ką jau kalbėti apie visą pasaulį) per pastarąjį dešimtmetį įvyko ne vienas bandymas aktualiai perbraižyti fotografijos reiškinio ir jo išvestinių formų teritoriją – t. y. kalbėti ne tik apie kitokią fotografijos tematiką arba stilistiką, bet apie besikeičiančią vaizdo, kaip medijos, prigimtį, kilmę, vartoseną, cirkuliaciją ir t. t., vis labiau atitolstant nuo atvaizdo kaip savaiminės vertybės. Tam procesui ir susijusiam „savistabiam“ fotografijos būviui bandyta parinkti skirtingus pavadinimus – nuo postfotografijos ir fotografijos išplėstame lauke iki objektyvu kuriamo meno (angl. *lens-based art*).

Ar šie teoriniai ir praktiniai sąjūdžiai buvo ilgalaikiai ir paliko ryškų pėdsaką Lietuvos fotografijos ir apskritai šiuolaikinio meno diskurse? Vienareikšmiško atsakymo nėra. Nors, atrodytų, paskelbus savotišką fotografijos (tiksliau, kurios nors vienos jos sampratos – „indeksiškumo“, „meninės fotografijos“ ir pan.) pabaigą („mirtį“) toliau apie šią vizualumo formą turėtų būti galvojama kažkaip iš esmės kitaip, nesena istorija rodo, kad visos šios fotografijos „mirtys“ yra ne kas kita, kaip nuolat pasikartojantis sizifiškas spektaklis, pasibaigiantis atkakliu numirėlio sugrįžimu. Įsivaizduokime, kad Anglickaitės „Vandenynas“ su visu savo įtaigiu apgaulingumu yra jūra, kurioje laidojama fotografija (ta jos rūšis, kuri vis dar suvokiama kaip kone sakralus tiesos ir grožio šaltinis), ir prisiminkime, kad jūra neretai grąžina skenduolius.

Taip ir nutinka. Viena karta arba bendraminčių grupė kurį laiką susitelkusi nagrinėja pasikeitusią atvaizdo ontologiją, nuleisdama į nebeaktualumo gelmes senesnę jos sampratą, vėliau tą veiklos sritį apleidžia. Po kurio laiko tos pačios temos iš naujo imasi kita karta arba grupė, dažnai nieko nežinanti apie pirmtakų prieitas išvadas ir todėl neišvengiamai dekonstruojanti jau seniai dekonstruotas ir iš naujo rekonstruotas tiesas. Šiame procese pats toks dekonstruotas žinojimas tampa banalus, kaip ir visa, kas yra kartojama be saiko. Tuo pat metu daugybė kitų fotografinio lauko veikėjų elgiasi taip, tarsi fotografijos esmė *n* dešimtmečių būtų likusi tokia pati, arba sako, kad po visų postfotografinių revoliucijų senas geras atvaizdas, kaip vertės matas, vis tiek sugrįžta „gyvesnis už gyvus“.

Čia galima perfrazuoti teksto pradžioje pacituotą klausimą: ar galime kalbėti apie universaliai egzistuojantį „postfotografinį būvį“, kai daugeliui tokios temos kaip laikas, mirtingumas, atmintis, indeksiškumas ir t. t. fotografijoje vis dar lieka aktualiausios ar net naujai atrandamos? Arba kitaip: ar galime įsivaizduoti esantys tame pačiame diskursyviame kultūros lauke, kai vieni mąsto apie dirbtinį intelektą, „postantropoceną“ ir posthumanizmą, o kiti šventai tiki humanistinės fotografijos idealais, analoginių fotomedžiagų dvasingumu arba fotografinio atvaizdo galia atskleisti objektyvią tiesą apie pasaulį?

Iš tiesų situacija jau seniai yra tokia, kad „postmedijiniam“ šiuolaikinio meno pasauliui su fotografine medija susijusios specifinės problemos praktiškai nerūpi, o „vidiniai“ fotografinio mąstymo reformatoriai, periodiškai kovojantys su įsisenėjusiomis ir subanalėjusiomis fotografijos teorijos ir praktikos mantromis, galiausiai numoja ranka ir išplaukia į kitus vandenis. Šioje vietoje tiesiog norisi tikėti, kad Akvilės Anglickaitės „Vandenynas“ ir visas jos doktorantūros tyrimas galutinai nuplaus daugelį jau ne kartą išnagrinėtų ir atsakytų (arba tiesiog atsakymo neturinčių) fotografinių klausimų, ir jų nebereikės vis traukti iš vandens.

Šiugždantys ir raukšlėti

Arūnas Kulikauskas. **Photoobjects**, NoRoutineBooks, 2017.

Agnė Narušytė

Ant mano stalo – ypatinga knyga. Net ne knyga, bet fotoobjektas, viduje – taip pat fotoobjektai. Šie dviejų susiduriančių oo akiniai tarsi praneša, ką pamatysiu atsivertusi medinį viršelį – perlaužtus akinius, iš pradžių vieną jų pusę, o paskui kitą, ir abiejose – po nufotografuotą akį. Pirmoji žiūri tiesiai į mane ir aš pasitaisau akinius, antroji žiūri ten, gilyn, į knygą – kas slepiasi tuose puslapiuose apiplyšusiais krašteliais, kas užversta, kas užlankstyta.

Šią Arūno Kulikausko knygą sukūrė Gytis Skudžinskas, o išleido leidykla „Nerutina“ – pati „iracionaliausia“, nes leidžianti, kas patinka, ir tik 99 egzempliorių tiražu (patys taip sakė per Ričardo Šileikos knygos „Nuogirdos“ pristatymą). Pačių autorių rankomis plėšyti puslapiai susiūti raudonu siūlu, priešlapiai – Kęstučio Grigaliūno šilkografijos, gale – filosofo Nerijaus Mileriaus tekstas. Apie tokią knygą seniai svajojau. Jos medžiagos, faktūros, net kvapai šlama prisiminimais, nors ir svetimais, ne mano, bet prisiliesdama perimu šilumą, keliauju šio fotodaikto klostėmis kaip knyginė skruzdėlė. Fotografija jau seniai išlipo už kadro ribų ir susijungė su erdviniais objektais, bet retai pasitaiko tai pamatyti. Pirmas kartas man buvo Jurgitos Remeikytės ciklas „Atminčiai“ (2000) – ant išmestų daiktų atsispaudę jų abejingai stebėti aplinkos vaizdai, įsiėdę į jų išbalintus paviršius lyg iš nuobodulio. Kulikauskas fotoobjektus darė jau anksčiau, tik toli, Amerikoje. Knygoje seniausi datuoti 1995 m., o naujausi – 2011-aisiais. Tai akmenys, medinių daiktų nuolaužos, sugniuždytos skardinės ir naujausias fotoobjektas – pati knyga.

Atrodo, kas paprasčiau, nei ant kokio akmens priklijuoti fotografiją? Jei išmanai technologijas, žinoma. Bet dažniausiai išeis tik dekoruota buitis, o ne fotodaiktas, apie kurį Raineris Maria Rilke pasakytų: „Man tariant tą žodį (ar girdite?), randasi tyla; tyla, gaubianti daiktus. Visi judesiai nuslopsta, pavirsta kontūru, ir iš praėjusiojo ir būsimo laiko susidaro tvermė: didysis niekur negenamų daiktų nusiraminimas.“ Bet ne visi Kulikausko daiktai nusiraminę, kai kurie žvanga priekaištais. Nerijui Mileriui tokios yra skardinės iš „Americana“ serijos, kurios primena, kad „visi panaudoti daiktai įprastai būna išmetami ir taip ištrinami iš šio pasaulio. Sulaikyta fazėje prieš išnykimą, skardinė tampa „bereikšmio“ nykstančio pasaulio simboliu.“ Čia, Lietuvoje, suplotos skardinės, iš kurių kažkas gėrė „Coca Cola“, „Red Bull“ ar „Budweiser“, o dabar ant nusitrynusių šonų atspaudė Amerikos vėliavą su visomis žvaigždutėmis, simbolizuoja ir jau suvartotą amerikietišką svajonę, per greitai auginančius pasaulio šiukšlynus.

Tačiau ekologijos – tik tiek. Skardinės yra ir amerikietiškos kasdienybės kapsulės, čia parsivežtos kaip buvusio gyvenimo reliktai. Štai žiūriu į nesuglamžytą „skardinę iš kelionės“ – joje žmonės, iš intymaus (ne)atstumo nufotografuoti šilti kūnai, iš toliau – gatve prabėgančios akimirkos. Kas buvo (tebėra?) viduje? Tekančio laiko fotoblyksniai tai slepia, o kartu patys persiima daiktų fizinėmis ypatybėmis, skardinės skardumu, deformuojančiomis bangelėmis. Kai daiktai atspausdinti taip, kad lyg stovi mesdami šešėlį ant balto puslapio, jie įsilieja į mano patirčių laiką – tarškantys, bumbsintys, tylūs, kieti, rupūs, grublėti ar slidūs. Atrodo, kad liečiu juos pačius, kai imu knygą ir glostau priešlapių šilkografiją,

Nukelta į 9 psl.

Kas tu – idealistas, cinikas ar dualistas?

Bolševikų revoliucijos 100-mečiui ir Redo Diržio 50-mečiui skirtas projektas Alytaus kraštotyros muziejuje

Kęstutis Šapoka

Atsisakiau dalyvauti prestižinėje diskusijoje, vykusioje Nacionalinėje galerijoje apie turbūt irgi prestižinę Kauno bienalę, nes važiavau į svarbesnį – Redo Diržio 50-mečio minėjimo renginį. Todėl būtina jį aprašyti.

Vienas Lietuvos avangardo lyderių Redas Diržys nuo 2009 m. nebevadina savęs menininku, o įvardija psichodarbininku. Nuo 2013 m. neberengia parodų, bet kuria kolektyvinio bendrabūvio situacijas, inicijuoja situgrafus. Vis dėlto Redo Diržio, kaip performanso (?) menininko, įvaizdis, atitrūkęs nuo tikrojo Diržio, tarsi vaiduoklis gyvena savarankišką gyvenimą ir toliau kuria meną. Dėl to tikrasis Diržys neretai susilaukia priekaištų iš bendražygių nemenininkų.

Diržys atsisakė spektaklio, t.y. performanso, formato, ir labiau koncentruojasi į bendravimą, diskusijas, saviorganizacijos būdus. Situgrafo atidarymo metu Alytaus kraštotyros muziejuje Diržys pasakojo, kaip iš menininko idealisto virto menininku ciniku, kol galų gale, nusivylęs meno sistema, tapo tiesiog dualistu.

1999 m. rugsėjo pradžioje Alytaus kraštotyros muziejuje Redas Diržys, tuo metu kaip tik jau bevirstąs iš idealisto ciniku, surengė savo „laidotuves“ – performansą, pavadintą „Su meile miestui ir žmonėms“. Į „laidotuves“ rinkosi miesto kultūros institucijų atstovai, vietiniai dailininkai, o prie ekscentriškojo „velionio“ karsto buvo užfiksuoti netgi Laima Kreivytė su Jonu Valatkevičiumi.

2005 m. organizuodamas pirmąją Alytaus bienalę Redas Diržys kreipėsi į Alytaus kraštotyros muziejaus administraciją leisti muziejaus parodų erdvėje surengti vienokius ar kitokius pasirodymus. Tačiau tuo metu ši erdvė buvo rezervuota vietos dailininkui, akvarelininkui Albertui Stokui, kuris minėjo savo 50-metį. Dailininkas buvo užsisakęs ekspozicijų erdvę jau prieš kelerius metus.

Tai įkvėpė Redą Diržį užsisakyti muziejaus salę savo penkiasdešimtmečio parodai, vyksiančiai po dvylikos metų. Paroda būtų susieta su kokia nors rimta data. Sakykime, bolševikų revoliucijos 100-mečio paminėjimu, nes, pasak Diržio, su muziejumi juk turime reikalą, o ne su pokylių sale. Nuo 2005 m. kasmet Redas Diržys kiekvieną rudenį reguliariai skambindavo muziejaus administracijai primindamas apie artėjantį jubiliejų.

Tačiau 2011 m. prie savo dirbtuvės susidegino Albertas Stokas. Be to, atėjus Diržio 50-mečiui, ekspozicinės erdvės rezervacijos pokšto linksmumas jau buvo išsivadėjęs, o rengti parodą atrodė taip pat beprasmiška. Tarp idealisto, ciniko ir dualisto neliko sąsajų.

Kad ir kaip ignoruotum savo 50-metį, kiekvienam jis, matyt, pakiša mintį apie „vidinį balansą“. Todėl, pasak Diržio, buvo pagunda sunešti į muziejų Alytuje Lietuvoje nerodytų, kadaise sukurtų objektų, performatyvių kūrinių ir surengti retrospektyvą. Vis dėlto Diržys rado kompromisą, į kurį būtų įtraukta ir publika. Rezultatas – įdomus, bet kartu kiek melancholiškas, kas yra nebūdinga kovotojui Diržiui.

Beje, publika taip išdresuota elgtis pagal meno sistemos šablonus, kad vos tik Diržys, prieš tai karpęs skaidres, atsisuko, visi, prieš tai šurmuliavę, akimirksniu suformavo puslankį ir nuščiuvo, laukdami „atidarymo kalbos“. Taip suspaustam gyvų rėmų Diržiui nieko kito ir neliko, kaip tik tą kalbą sakyti. Nors iš pradžių jis norėjo tiesiog nepastebimai įtraukti publiką į kolektyvinį situgrafą. Tą padaryti iš dalies pavyko kiek vėliau, į „atidarymo kalbą“ įpynus paaiškinimus, kas gi eksponuojama ir kaip su visu tuo reikėtų elgtis. Aktyviai, o ne pasyviai.

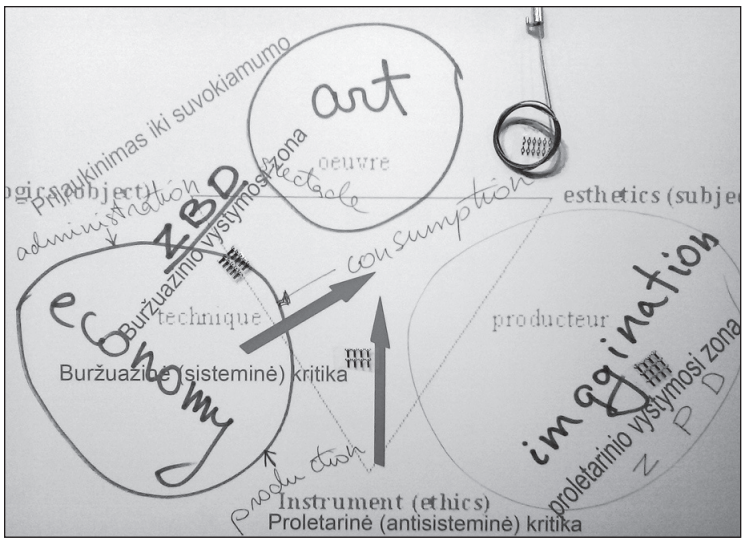

B. Kasperavičiūtės nuotr.

Ant sienų Diržys išeksponavo įvairius Europos miestų žemėlapius, iš tų laikų, kai keliaudavo kaip performanso menininkas, o internetinis „Google maps“ dar neegzistavo. Diržys pats bandė suprasti, ką jis tuose kraštuose veikė ir kokia buvo, jeigu buvo, viso to prasmė. Šią ekspoziciją taip pat papildė įvairūs geografiniai, topografiniai Alytaus, kitų Lietuvos vietovių žemėlapiai. Keletas savadarbių plakatų, išdidinti situgrafai. Objektas, suformuotas iš trišalio futbolo mobilių vartų sijų, paprastai montuojamų ant dviračio. Šalia – videodarbas iš šiemet Kaselyje vykusio kvantinio futbolo nesankcionuoto veiksmo „Sunaikink Kaselio Documentą“.

Situgrafas – tarsi vidinis ideologinis žemėlapis, atvirumo aktas, išreiškiamas grafiniais ženklais. Sakykime, susikuri ideologinių, sociokultūrinių sąvokų „žemėlapį“ ir sąvokoms priskiri figūrėles. Sakykime, viena figūrėlė reiškia „idealistą“, kita – „ciniką“, trečia – „veidmainį“, „darbininką“, „streikininką“ ir t. t. Tai aktyvios ar pasyvios, didesnės ar mažesnės jūsų asmenybės dalelės. Reikia nuoširdumo netgi sau pačiam, kad sudėliotum tokį „vidinį žemėlapį“. Be to, tai būdas pažinti save, stengiantis nenaudoti abstrakčių simbolių.

Maža to, Diržys siūlė kiekvienam susikurti savo situgrafą arba įsiterpti į jo „vidinį žemėlapį“, išsikerpant pagal prasmę artimą figūrėlę (jų buvo padauginta ir paskleista ant stalo) ir klijuojant ją, kur atrodo tinkama, – žemėlapyje, situgrafe, ant tuščios sienos... O galgretimoje patalpoje, kurioje eksponuojami maketai paminklui Dainavos apygardos partizanams. Vienas iš maketų vaizdavo bronzinį nematomą žmogų – stovinčią partizano uniformą, o virš jos – ore „kybančią“ kepurę...

Taigi Diržys savo projektu buvo atviras ir nuoširdus (todėl ir kiek liūdnokas), išeksponuodamas „vidinius žemėlapius“. Visa tai iš tiesų buvo Diržio išpažintis, tiesa, išreikšta ne įprastu jausmingumu, o situgrafais. Tiesiog reikėjo sugebėti juos perskaityti.

Po renginio jaukia sutemusia Alytaus gatvele patraukėme į vietinę piceriją. Ragavome neįtikėtinai skanios picos. Kabančiuose televizoriuose transliavo krepšinį – žaidė Kauno „Žalgiris“ prieš Madrido „Real“. Prieš rungtynes sirgaliai dusliu žemu bosu „išdainavo“ Lietuvos himną. O prasidėjus įtemptoms rungtynėms, Jankūnui prametus dvitaškį, choru užbaubė „eik tu naaaaachui!!!“ Net picerija sudrebėjo! Štai jums dar vienas kolektyvinis situgrafas.

Atkelta iš 8 psl.

pirštais braukiu per plėštų puslapių pakraščius, per medžio rieves ir priklijuotus skersinius. Atverčiu – lyg atidaryčiau duris į namus, apie kurių gyventojus informuoja tik ant medžio užlietoje plonytėje emulsijoje užsilikęs kažkieno praeities fragmentas.

Ant manosios knygos viršelio – kadrai iš amerikietiško naktinio gyvenimo su keliskart pakartotu užrašu: „For ever 21“ – „visada 21-eri“. Tokią išsirinkau. Kodėl? Nežinau. Gal kad net spalvomis priminė mūsų 9-ajame dešimtmetyje klausytą – sunkiai pagautomis užsienio radijo bangomis traškėjusią – vokiečių grupės „Alphaville“ dainą „For ever young“. Gal kad tai – metas, kai viskas atrodo įmanoma, o visos naujovės – geidžiamos. Išsirinkau sau, kad tas jausmas švysčiotų iš medžio raukšlių, jau nebeaiškus, sunkiai įskaitomas, bet esantis – nekategoriškas jaunystės pagarbinimas. Visi Kulikausko objektai yra nekategoriški. Jie lyg ir parodo kažką, lyg ir paslepia. Bet daikto fizinis paviršius, jo tūris fotografijai suteikia tvirtesnį tikrovės pagrindą, įtikina masyvumu. Matau, kad akmuo, ant kurio atspausdintas grindinys su kanalizacijos anga, yra tikras, ne kaip bartiškas „tai buvo“, bet kaip čia esanti tūkstančiais pėdų nušlifuoto, visas nuotekas sugeriančio grindinio koncentracija, kaip gintaro gabalas, sugavęs gatvių nerimą it vabzdį. Žiūrėdama į jį delnuose jaučiu grublėto tūrio šaltį, tarsi Viktoro Šklovskio „akmenį akmenišką“, Kulikausko atgaivintą šiame laike.

Bet pasakyčiau tik pusę tiesos, jei nepaminėčiau Oksanos. Nors taip neparašyta, knyga iš tiesų skirta jai – „mažajai žmonai“. Galbūt versdama knygos puslapius matai daiktus, namais, antkapiais virtusius medinius blokus, skardines, akmenis, bet kai kuriuos atlanksčiusi randi vidų – intymų gyvenimą, laiškus. Pavyzdžiui, „Raudona lėlė“ ir „Šeima 2“, 2004-eji. Ant jauno mėnulio formos medinio fragmento – megzta lėlė su raudona skara, jai iš kairės – nėščia nuoga moteris tarp gėlių, dešinėje – ji jau su kūdikiu. „Šeimoje“ – pats Arūnas prie medinio namelio, kūdikis, ta pati Oksana, o ant lentelės šono pritvirtintas rankinis laikrodis. Ką reiškia ši kadrų seka – nereikia nė sakyti. Geriau pacituosiu tų pačių metų „Laišką B“, surašytą aplink gėlėmis išpaišytą langą ir miegančią Oksaną: „Ryte, kai tingisi keltis, pagalvoju apie jo šypseną, ir kaipmat verčiuosi iš lovos. Taip ir duoduosi visą dieną. Kai jis miega per ilgai, einu žadinti, bo pasiilgstu.“ Laiškuose – gyvenimas, kuriame trūksta pinigų ir netrūksta reikalų. Nuotraukos ant daiktų gali atsirasti ir tos pačios, bet jos suskamba kitaip ant kartono, nei ant medžio. Fotografija gali ir turi kartotis, prilipti vis kitoje tavo dabarties vietoje kaip nukritęs lapas, šiugždantis vietos kvapu ir paviršiais. Todėl vis vartau šią knygą-daiktą, kuri vis kažką pasakoja, pasakoja, pasakoja susiglamžiusiais vaizdų žodžiais.

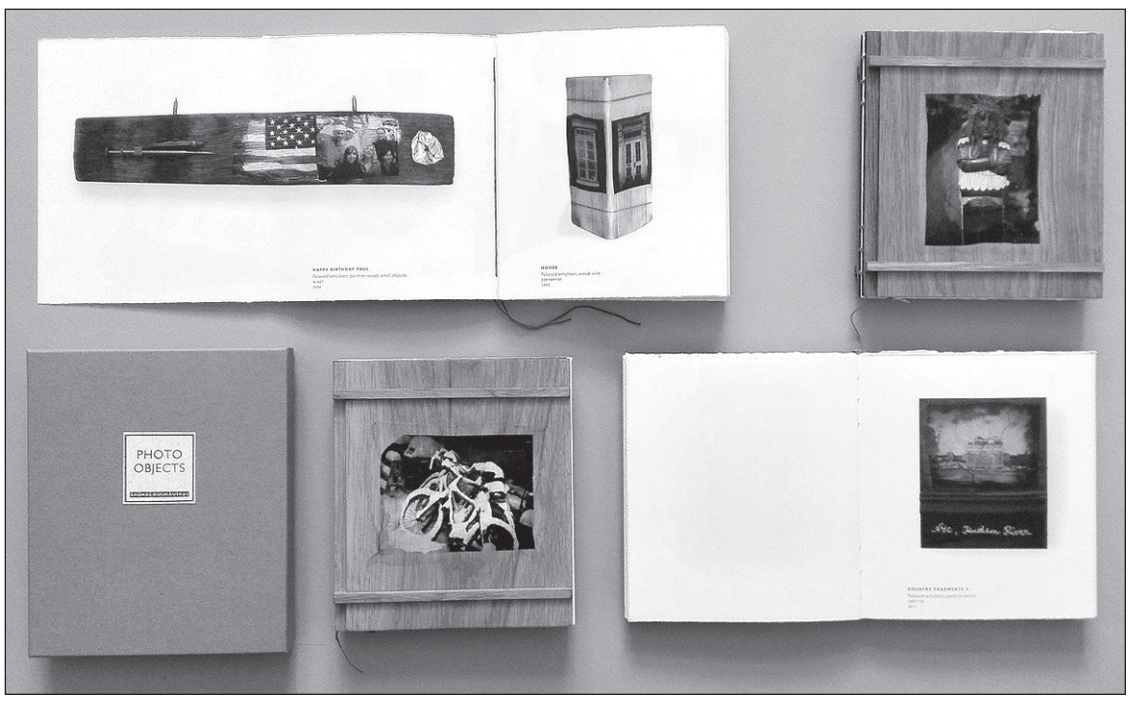

Arūnas Kulikauskas, „Photoobjects“

„Scanorama“: filmai, gimę iš realių istorijų

Rubenas Östlundas apie „Kvadratą“

„Kvadratas“ – vienas laukiamiausių „Scanoramos“ filmų, šiemet Kanuose apdovanotas „Auksine palmės šakele“. Rubenas Östlundas išgarsėjo 2014-aisiais, kai Kanuose „Ypatingo žvilgsnio“ programoje parodytas jo filmas „Force majeure“ – pasakojimas apie švedų šeimą, kurią ima griauti Alpių kalnuose patirta sniego griūtis, – susilaukė didžiulio tarptautinės kritikos dėmesio, o 1974 m. gimęs režisierius buvo paskelbta viena kino atsinaujinimo vilčių. Pateikiame Krzysztofo Kwiatkowskio pokalbio su režisieriumi, šį rudenį skelbto „Gazeta Wyborcza“, fragmentus.

„Kvadratas“ vėl prabyla apie pirmojo pasaulio problemas.

Tai mūsų pasaulio, kuriame dūstame, problemos. Kuriame primetėme sau griežtas taisykles, kaip turime elgtis. Kuriame vis bandome prilygti įsivaizdavimams apie save, kuriame svaidomės žodžiais „sėkmė“ ir „laimė“ ir prarandame save. Todėl mano filmai laviruoja tarp sociologinio kasdienybės stebėjimo, *stand-up* (komiško monologo priešais publiką, – *red. past.*) ir egzistencinio siaubo filmo. „Force majeure“ rodė tipą, kuris desperatiškai bando suvaidinti vyro vaidmenį ir nesugeba prisipažinti pralaimėjęs. „Kvadrato“ veikėjas Kristianas užsideda socialiai angažuoto meno kuratoriaus kaukę. Jis daug pasiekė, bet nori ką nors nuveikti ir kitiems.

Tai skamba taip, lyg norėtumėt nueiti pas psichoterapeutą ir jam pasakyti: „Mano kolega turi problemų su alkoholiu“.

Neslėpsiu, kad Kristianas – tai mano *alter ego*. Jis panašaus amžiaus, taip pat turi dvi dukreles – mokyklos rungtynių šokėjas, pamainomis auklėju jas su buvusia gyvenimo drauge. Matyt, kadaise jis padarė panašių į mano klaidų, o dabar susiduria su panašiomis problemomis. Jis gyvena meno apsuptyje, truputį lyg stiklainyje. Tačiau jis stebi neteisybę aplinkui, mato atskirtį, sistemos nuskriaustus žmones. Ar jis turi apsimesti, kad viskas yra gerai, ar reaguoti?

Paroda, kuri vėliau įkvėpė filmą, buvo Jūsų reakcija?

Surengiau ją su Kalle Bomanu ir ekrane atkūriau gana tiksliai. Prieš įeinant į salę, reikėjo praeiti pro duris su užrašu „Pasitikiu kitais“ arba „Nepasitikiu“. Žiūrėjau į žmonių eilę. Kai kuris jau turėdavo priimti sprendimą, kiti jį stebėjo ir darė savo spaudimus. Iškart po to užrašas ant grindų liepė tiems, kurie skelbėsi pasitikį, padėti ten piniginę ir mobilųjį telefoną parodos lankymo laikui. Bet būtent tai ir yra angažuoto meno spąstai. Argi palikti neprižiūrimus daiktus madingoje galerijoje yra iššūkis? Ją lanko panašūs žmonės, iš tos pačios socialinės grupės. Svarbu tai, ką darome išėję į gatvę.

Ten Jūs sukūrėte „Kvadratą“.

Yra vietų, kuriose socialinis susitarimas keičiasi. Prieš perėją vairuotojai juda kitaip nei likusioje gatvės dalyje. Bibliotekoje arba bažnyčioje laikomės tylos. Todėl išskyrėme kvadratinę erdvę ir pakabinome lentelę, kad joje privalomos humanistinės vertybės. Jei nebeturite jėgų nešti sunkią rankinę, galite palikti ją kvadrate. Nes čia nevagiama. Pasirodė, kad tai veikia. Paroda truko kelis mėnesius, bet kvadratas liko. Neseniai jam suėjo dveji metai. Policija jame vis pasakoja vaikams apie teisę. O kai miestas atėmė pašalpas neįgaliesiems, ten susirinko demonstrantai. Kvadratas tapo simboliu...

...Vakarų visuomenės solidarumo ilgesio?

Taip pat. Bet man – kitokio pokalbio apie visuomenę. Mane vargina politiniai debatai ir susistumdymai. Norėčiau, kad politikai kalbėtų apie vertybes, altruizmą. Panašius klausimus man kelia religija. Vis dažniau religiniai vadovai koncentruojasi į kovą dėl valdžios ir įtakos, užuot parodę, kokią įtaką tikėjimas gali turėti mūsų elgesiui.

Švedai – viena demokratiškiausių, turtingiausių, lygiateisiškiausių, ekologiškai sąmoningiausių visuomenių. Tačiau filmuose rodote jos veidmainystę ir už lozungų slypinčią tuštumą.

Buvome nuostabi socialdemokratiška visuomenė 8-ajame ir 9-ajame dešimtmečiais ir dabar šildomės tų laikų mitu. Mano mama – atsidavusi komunistė – visada man kartoja, kad sunaikinę padalijimus gyvensime laimėje ir džiaugsme. Bet nelygybė slypi visuose socialiniuose santykiuose ir to negalima išvengti. Paleistas akmuo visada krenta ant žemės. Todėl reikia bandyti išlaikyti jį ore, kad ir pasinaudojus politika. Bet mes to nedarome. Esame Europos dalis ir jos nuotaikos mus veikia. Kaip grybai po lietaus Stokholme auga saugomi rajonai. O juk tai agresyvi deklaracija: „Atsakome tik už tai, kas yra už mūsų tvoros. Esame elitas, kiti yra pagedę.“

Tą elitą Jūs taip pat išjuokiate, kad ir supriešindamas jį filme su žmogumi-gorila.

Mėgstu stebėti beždžiones. Jose matau žmones grynu pavidalu, laisvus nuo kultūros įsakymų ir draudimų. Lieka instinktai, poreikiai, emocijos. Viskas, iki ko noriu prisikasti savo herojuose. Tad surinkome tris šimtus statistų prabangaus Stokholmo viešbučio pobūvių salėje ir surengėme puotą. Tarp jų buvo veikėja, kurią vadinome kunigaikštyte Madlena, nes ji simbolizavo senus Švedijos pagrindus. O paskui užteko įleisti Terry Notary – garsų Holivudo beždžionių vaidmenų specialistą. Jis sugebėjo pajusti kiekvieną statistą. Jis tapo grobuoniu medžioklėje, demaskavo hepeningo dalyvių baimę, naikino jų saugumo jausmą, kurį suteikia mandagus elgesys.

Jums keista, kad kas nors bijo raumeningos gorilos, kuri staiga trenkia į veidą?

Ne, tai suprantama. Bet lieka klausimas, kaip reaguosime. Trys šimtai puotos dalyvių tyli, laukdami, kad kažkas kitas išspręs jų problemą. Ir tai jau nebepriklauso tik nuo psichologijos, bet ir nuo tarpusavio santykių. Esame kraštutinai individualistiška visuomenė. Neieškome sprendimų kartu, o laukiame didvyrio. Numojame ranka į elgetą, nes esą „negalima išspręsti visų žmonių problemų“. Bet jei puse procento pakeltume mokesčius, galėtume jau šį tą nuveikti. Tik kažkodėl turtingas elitas visai neskuba. „Kvadrato“ sumanymas gimė, kai gatvėje vyras čiupo mane už peties ir pasakė: „Žiūrėk, ten vyras muša moterį. Turime kažką daryti.“ Man padarė įspūdį, kad jis nebėgo vienas pats kaip skandinaviškas Don Kichotas, tik kreipėsi į kitą žmogų. Supratau, kaip tai svarbu.

„Kvadrate“ šaipotės iš meno, kuris tampa hermetiškas. Bet kine taip pat egzistuoja tokia rizika, kai filmai apie atskirtį trunka keturias valandas ir dažniausiai patenka tik į festivalius.

Rinkdamas medžiagą „Kvadratui“ važinėjau po muziejus. Niujorkas, Madridas, Paryžius... Net neįsivaizduojate, kiek kartų mačiau baltas sienas su neoniniais užrašais, po galerijas išbarstytas akmenų krūveles ar geležies gabalus. Šiuolaikinis menas dažnai pavirsta tuščiu ritualu. Žinoma, kine taip pat tai atsitinka, bet mes pernelyg įsižiūrėję į save, kad tai pastebėtume. Būtent apie tai ir kalbu. Jei norime, kad mūsų kūryba būtų svarbi, turime žiūrėti į save kritiškai.

Kita vertus, man atrodo, kad Jums visai netrukdo rinkodara ir filmų reklama.

Ne, aš taip linksminuosi. Man smagu, kad sceną su trimis šimtais smokingus vilkinčių žmonių, kuriuos erzina gorila, pasižiūrės tūkstantis smokingus vilkinčių žmonių Kanuose. Net jei „Kvadratas“ parodijuoja viešųjų ryšių specialistus, kurie tiesia rankas prie meno, iš tikrųjų su jais sutinku. Jei turime ką pasakyti, privalome kovoti už medijų dėmesį su visais realybės šou, videoklipais, gražių kačiukų nuotraukomis ir juokingomis vaizdajuostėmis. Šiuolaikinis režisierius negali apie tai pamiršti.

„Kvadratas“

***

Rezo Gigineišvili apie „Įkaitus“

1983-iaisiais grupė jaunų gruzinų bandė pagrobti lėktuvą ir nuskristi į Turkiją. Jų planas žlugo. Lėktuvas nusileido Tbilisyje ir buvo šturmuotas specialiųjų tarnybų. Apie tai Rezo Gigineišvili filmas „Įkaitai“. Pateikiame Filipo Vujačičio pokalbio su režisieriumi, išspausdinto* buro247.ru*, fragmentus.

Kaip atsirado „Įkaitai“?

Gimiau 1982-aisiais, tačiau nuo ankstyvos vaikystės prisimenu kalbas apie šią tragišką istoriją. Iš pradžių virtuvėje, nes tema ilgai buvo draudžiama, o virtuvė – vienintelė vieta, kur buvo galima pasišnabždėti draudžiamomis temomis. Pagrobėjų tėvams dešimt metų kažkodėl buvo sakoma, kad jų vaikai išvengė sušaudymo, kad jie gyvi. Pamenu, kaip kartą vėlų vakarą pas mus atėjo vieno iš pagrobėjų motina. Ji ilgai kalbėjosi su mano mama, pasakojo, kad rengiasi važiuoti, regis, į Centrinę Aziją, į kažkokią koloniją, ieškoti sūnaus. Pamenu, kai ji išėjo, mano mama buvo labai nusiminusi – visi suprato, kad ši moteris gyvena iliuzijomis. Toks buvo sistemos cinizmas. Kad tėvai nežinotų. Jiems nesakė, kad nuosprendis seniai įvykdytas. Tėvams neparodė sušaudytų vaikų kapų.

Kaip galima pasiekti istorinę tiesą, ekranizuojant panašią istoriją?

Man išeities taškas visada asmeniška kiekvieno žmogaus, kiekvieno personažo tiesa. Turiu paaiškinti aktoriui, kodėl jo herojus žiūri į pasaulį būtent taip. Jis neturi vaidinti neigiamo personažo – jis turi suprasti tą žmogų. Kiekvienas visada randa savo poelgių pateisinimą, jis nori tikėti, kad yra teisus. Todėl reikia eiti paskui herojaus tiesą, net jei jis tau kažkuriuo momentu ir nemalonus.

Kaip dabar Gruzijoje vertinami tie pagrobėjai?

Į šią istoriją galima pasižiūrėti skirtingai. Sovietų teismas kartu su jais į teisiamųjų suolą pasodino šventiką, kurio net nebuvo lėktuve. Nusikaltimas buvo akivaizdus, buvo galima juos nuteisti mirties bausme, tiesiog laikantis tų laikų įstatymų. Bet valdžia pridėjo ideologiją, pabrėžė, kad pagrobėjai skaitė Evangeliją, kad buvo įmaišytas šventikas. Valdžia norėjo parodyti laisvos minties padarinius. Tai viena pusė. Kita buvo ta, kad nuolat skambėjo žodžiai „auksinis jaunimas“. Sovietų propaganda supriešino elitą ir sovietų liaudį.

Praėjus kuriam laikui, atėjo nauja valdžia. Prezidentas Zviadas Gamsachurdija – traumuotas žmogus, disidentas, sėdėjęs kalėjime. Tada kiekvienas, kovojęs su sovietų valdžia, buvo paskelbtas Gruzijos didvyriu. Prasidėjo tų žmonių aukštinimas, nepriklausomai nuo to, ką jie padarė. Dar vėliau, artėjant prie 2000-ųjų, gruzinų rašytojas Dato Turašvilis parašė bestselerį „Džinsų karta“, kuris išverstas į daugelį pasaulio kalbų. Jis romantizavo pagrobėjus. Jam buvo svarbu parašyti tokią knygą, kai prezidentu buvo Aleksandras Ševardnadzė. Visa ta komunistų partijos Centro Komiteto nomenklatūra, visa ta Ševardnadzės karta Turašviliui buvo nepriimtina šiuolaikinėje Gruzijoje, todėl jis sąmoningai romantizavo pagrobėjus. Noriu pabrėžti, kad menininkai šią temą atspindi turėdami omenyje išgyvenamo laiko kontekstą.

„Įkaitai“ – Jūsų autorinis pasisakymas. Ar teisinga naudotis realių žmonių, kurių dauguma dar gyvi, likimais?

Man kilo klausimas, ar galima atnešti ką nors sava į realų gyvenimą, o ne tiesiog jį rekonstruoti meno kūrinyje. Šis klausimas taip ir liko neatsakytas. Tačiau „Įkaitai“ – tai mano traktuotė, tai kinas, o ne žurnalisto tyrimas. Remdamasis dokumentine medžiaga, palieku sau kūrybinės laisvės galimybę. Tačiau tema delikati ir mes jautėme milžinišką atsakomybę. Labai kruopščiai dirbome su dokumentais, apklausėme įvykių liudininkus. Padarėme viską, kad net filmo detalės, net atmosfera nebūtų melagingas liudijimas. Ar tai pavyko, turi spręsti žiūrovai.

Parengė K. R.

Runkelių svajonės pildosi

Nauji filmai – „Trys milijonai eurų“

Živilė Pipinytė

Neabejoju, kad Tado Vidmanto filmas **„Trys milijonai eurų“** (Lietuva, „Vabalo filmai“, 2017) patiks istorikui Bernardui Gailiui, praėjusią savaitę įstojusiam į Tėvynės sąjungos – Krikščionių demokratų partiją ir garsiai pareiškusiam: „Stoju tik tam, kad pakeisčiau partiją, Lietuvą, Europą ir pasaulį. Partija turi būti valstybiškesnė, Lietuva – konservatyvesnė, Europa – lietuviškesnė, o pasaulis – kaip visada, geresnis ir teisingesnis.“

Paradoksas, bet šios netalentingos ir primityvios komedijos *message* ir yra Gailiaus troškimų iliustracija. Kalbėti apie jo kinematografinę vertę beprasmiška. Romantiška komedija kažkodėl vadinamo filmo dramaturgija (scenarijų rašė pats Vidmantas) tokia silpna, kad neišnaudojamos net nuvalkiotos, bet vis dar dėkingos (ypač Lietuvoje, kur pinigai – didžiosios gyventojų dalies svajonė) išeities situacijos galimybės: infantilų idiotų kaimiečių pora loterijoje išlošia krūvą pinigų. Filmo personažai primena ne gyvus žmones, o žaidimo figūrėles, kurias scenaristas stumdo be jokios logikos. Kalbėti apie aktorių vaidmenis nėra prasmės: jie vaidina, kaip moka, o režisierius ir nesikiša, nors tai dažnai primena klojimo teatrą. Operatorius Ronaldas Buožis, matyt, gerai atmušė ranką filmuodamas reklamas, bet filmo visumos sukurti jis negali, todėl kiekvienas epizodas – vis iš kitos operos. Apie montažą, garsą, dailininko darbą ir kitokias kino kūrimo subtilybes užsiminti net neverta, nes jų nėra. Vieninteliai klausimai, kurie dar gali dominti kritiką, yra „Trys milijonai eurų“ atsiradimo prasmė. Nors atsakymas gal ir aiškus. *Chebra* nusprendė be didelio vargo užsidirbti *babkių*, o lietuvių televizijų išauklėti žiūrovai taip priprato prie siūlomų *pigiakų*, kad nieko sudėtingesnio jau nebesugeba suvokti. Todėl „Trys milijonai eurų“ ne tik apibūdina lietuvių komercinio kino kūrėjais save vadinančių kinematografininkų galimybes, bet ir vidutinio lietuvio kultūrinius poreikius bei pasaulio suvokimo lygį. Filmas – nuobodžiai pigus, beveik iš kiekvieno kadro kyšo *product placement* – reklamuojamos paslaugos, prekės, televizijos ir lietuviškai grakščiai pramogų pasauliu vadinamos *tusovkės* žmonės – tik Andriaus Užkalnio nė viename kadre nepastebėjau. Antrą rodymo savaitę dieniniame seanse kino teatro salėje sėdėjo nemažai žiūrovų ir, nors audringo juoko neišgirdau, iš visko sprendžiant, „Trys milijonai eurų“ bus pelningas. Tad kokios žinutės sulaukėme iš Vidmanto ir kompanijos?

Filmo gamintojai sako, kad gali gyvenimo išmintį semtis iš televizoriaus, verstis iš pašalpų, lošti ir nieko nedirbti, bet ir tau kada nors nusišypsos laimė: susirgus tėvui, kunigas duos loterijos bilietą ir laimėsi tris milijonus. Tačiau susikrovę milijonus į vos važiuojančio kledaro bagažinę, Julius (Giedrius Savickas) ir jo sugyventinė Živilė (Inga Jankauskaitė) iškart pamirš apie sergantį tėvą ir mėgausis naujųjų turtuolių malonumais: nusipirks didelį televizorių, įsigis naują mašiną, atiduos skolas visam kaimui, sušelps neįgalų kaimynų sūnų ir mieste sutiktą pensininką, kavinėje pažemins televizijos garsenybes, iš jų nusipirkę užimtą stalelį, pasikvies į viešbučio numerį gražuolį Rytį Ciciną su jo merginomis, kad šie padainuotų ir pašoktų, mėgausis SPA procedūromis. Žinoma, juos apgaus ne tik staiga lyg Pilypas iš kanapių išdygęs Juliaus brolis (Jokūbas Bareikis), bet ir godus kaimynas Benius (Andrius Žiurauskas). Tėvas (Vytautas Kaniušonis) numirs nesulaukęs pagalbos, tačiau viskas baigsis gerai.

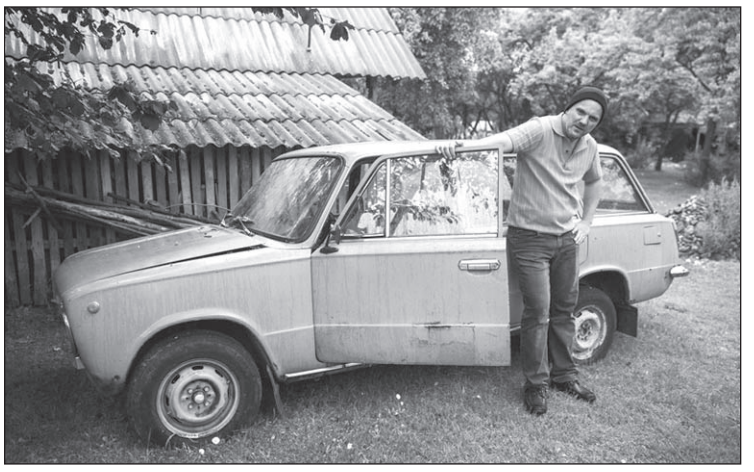

„Trys milijonai eurų“

Kaimo idiotai juk iš tikrųjų yra geros širdies – jie nepasiduos sugedusio miesto pagundoms, todėl bus atlyginti. Juliaus pirktas smėlio karjeras garantuos pinigų (ir vėl nieko nedirbant), reketininkų metodais porą persekiojęs piktas kunigas (Tadas Gryn) galiausiai juos sutuoks ir seksualiosios plėšrūnės Sandros (Ineta Stasiulytė) kerams nepasidavęs Julius su Živile galės džiaugtis Seimo priimto ir Prezidentės palaiminto įstatymo įteisinta teisinga lietuviška šeima. Sušelptas pensininkas (Sakalas Uždavinys) įsigis automobilį ir taps taksistu, klastingas, miesto sugadintas brolis atsivers ir pradės daryti gerus darbus, vagis Benius užsprings nelegaliu čebureku Palangos pajūryje, o Sandra paklius po gelbėtojų mašinos ratais. Taip, „Trijų milijonų eurų“ gamintojams panorėjus, pasaulis akivaizdžiai taps geresnis ir teisingesnis. Filme rodoma konservatyvioji Lietuva dar kartą patvirtins žiūrovams ir, žinoma, Bernardui Gailiui, kad jie visada bus gražūs ir teisūs, jei puoselės patriarchalinio kaimo vertybes. Tik kažkodėl abejoju, ar tai įtikins Europą tapti lietuviškesnę.

Pasaulyje

Penki įdomūs savaitės tekstai

1. Helovino proga internetą užtvindė geriausių siaubo filmų „topai“ ir kitokie sąrašai, kurie jų sudarytojams siejasi su siaubu (pvz., 10 geriausių filmų apie mirtį). O „The New York Times“ pabandė atsakyti, ko siaubo filmai gali išmokyti apie pačius save, tapatybę ir kultūrą. Straipsnyje „Už klyksmo: ko aš išmokau iš siaubo filmų“ dienraščio redaktoriai, autoriai ir tiesiog siaubo kino gerbėjai dalijosi savo asmeninėmis patirtimis apie mėgstamiausius filmus ir jų įtaką. Pavyzdžiui, „The Times“ redaktorei Nicole Fineman siaubas visuomet asocijavosi su ramia priemiesčio gatve. „Aš taip maniau, nes būtent čia paprastai prasideda siaubo filmai. Filmų kūrėjai dažnai naudoja priemiesčių kraštovaizdį kaip „normalaus“ amerikietiško gyvenimo pavyzdį – dideli namai, numanikiūruotos vejos ir iš pirmo žvilgsnio ramios gatvės – aplinka, su kuria žiūrovai turėtų susitapatinti iki pasirodant istorijos siaubui. Bet šios scenos yra mano pirmieji prisiminimai, kai jaučiausi esanti pašalietė, ir jos mane išmokė mąstyti, ką reiškia normalumas filmuose.“ Siaubo filmai su „Poltergeistu“ (1982) priešakyje, pasak Fineman, ne tik suformavo jos įsivaizdavimą apie gyvenimą priemiestyje, bet ir parodė, kad net nekalčiausi kasdienybės objektai, žaislai, televizijos ekranas gali tapti blogio ir katastrofos šaltiniu.

2. Minėta proga prisiminiau ir kitą, jau archyvinį kino kritikės Amy Taubin straipsnį apie serijinius žudikus Amerikos kine nuo „Psichopato“ iki feministinio „Avinėlių tylėjimo“. Straipsnis pavadinimu „Žudantys vyrai“ pasirodė 1991 m. „Sight & Sound“ žurnale, ir galima drąsiai teigti, kad autorės įžvalgos, nors ir parašytos prieš daugiau nei 26 metus, nepaseno. Tekstas pakartotinai publikuojamas Britų kino instituto internetinėje svetainėje Jonathano Demme'o „Avinėlių tylėjimo“ (1991) sugrįžimo į kino teatrus proga. Serijiniai žudikai seniai „apsėdo“ populiariąją ir, žinoma, kinematografinę vaizduotę. Amy Taubin bando atsakyti, kas už to slypi. Kolektyvinės visuomenės baimės, paranoja, sena kaip pasaulis mizoginija (turbūt niekam ne paslaptis, kas filmuose dažniausiai yra serijinių žudikų aukos), institucinis smurtas, kurio substitutu tampa serijinio žudiko įvaizdis, amerikietiškosios svajonės deformacijos?

3. Internetinis kino žurnalas „Senses of Cinema“ rugsėjo mėnesio numerį skiria vokiečių režisieriui Christianui Petzoldui. Nepaisant tarptautinio pripažinimo, kurio sulaukė po „Barbaros“ (2012) ir „Fenikso“ (2014), Petzoldas, jau būdamas trečiajame savo karjeros dešimtmetyje, vis dar yra gana neryškus režisierius, lyginant su bendraamžiais broliais Dardenne'ais, Larsu von Trieru ir kitais pasaulinio lygio kino šviesuliais. Kaip teigia Petzoldo kūrybą tyrę Marco Abelis ir Jaimey Fisheris, šio garsiausio Berlyno mokyklos režisieriaus filmai sąmoningai užima vieną silpniausių meninių pozicijų – bandymą derinti naratyvą, žanrą ir intelektualinį, politizuotą požiūrį į mediją.

Straipsniai, analizuojantys Petzoldo filmus, siūlo išties įvairias perspektyvas – žanrinio kino tradicijos, Siegfriedo Kraucerio kino teorijos, *queer*, medijų teorijų ir kt. Pavyzdžiui, Jaimey's Fisheris straipsnyje „Petzoldo „Feniksas“, Fassbinderio „Marija Braun“ ir praeities griuvėsių melodramatinė archeologija“ Petzoldo filmą analizuoja ne tik Walterio Benjamino istorijos sampratos „šviesoje“ (pagrindinė filmo veikėja Nelė Lenc tampa savotiška *Angelus Novus* versija), bet taip pat prieina išvadą, kad režisieriaus filmams būdingas „archeologinis“ požiūris siekiant suprasti praeitį ir jos esminius lūžius. Archeologija čia suprantama tiek kaip istorinio laikotarpio, tiek kaip kino žanrų rekonstrukcija. „Fenikso“ atveju – tai dažnai nuvertinama melodrama, kuri tautiečių Petzoldo ir Rainerio Wernerio Fassbinderio kine naudojama kaip priemonė atskleisti istorinio laikotarpio metamorfozes.

4. Pasižiūrėjote Davido Lyncho serialo „Tvin Pyksas“ trečiąjį sezoną ir nesate tikri, kaip reikėtų vertinti šį sugrįžimą? Tada siūlau perskaityti „The New York Times“ pasirodžiusį – kino kritikės Manohlos Dargis ir televizijos kritiko Jameso Poniewoziko pokalbį. Regis, abu kritikai pritaria, kad nors somnabuliškas agento Kuperio sugrįžimas (jo rematerializacijai prireikė šešiolikos serijų) užtruko ilgiau nei norėta, „Tvin Pyksas“ yra *big*. „Jis įsitvirtinęs nuostabioje ir siaubingoje Amerikos erdvėje, filmavimo vietose, tuose priekinių žibintų apšviestuose dulkėtuose keliuose. Tai taip pat siaubo filmas, mokslinė fantastika, *screwball* komedija ir, žinoma, susivienijimas, kuriam maloniai liūdną įtaką padarė realaus pasaulio mirtys (tarp jų Catherine E. Coulson, Warrenas Frostas, Miguelis Ferreris ir Davidas Bowie). Kaip jaučiatės grįžę namo?“ – klausia Poniewozikas. O Dargis sako esanti ypač laiminga dėl Marko Frosto ir Lyncho prielaidos, kad žiūrovai galėtų būti atviri neapsakomybei, o tai reta laimingų pramogų pasaulyje. Pasak kritikės, pirmieji du sezonai kėlė klausimą, kas nužudė Laurą Palmer, o šį sezoną paslaptimi tapo pats serialas: kas čia vyksta ir kodėl? Kas yra šis pasaulis, jis dėžutės viduje ar išorėje? Manau, svarbiausia straipsnio mintimi tampa, regis, paprasta Dargis įžvalga: ne vieno serialo gerbėjo nusivylimui pakitusį „Tvin Pyksą“ lėmė ir radikaliai nuo 10-ojo dešimtmečio pradžios pasikeitęs pasaulis.

5. Žurnalo „Senses of Cinema“ skiltyje „Didieji režisieriai“ su Lietuvoje menkai žinomu britų kino režisieriumi Terence'u Daviesu (g. 1945) supažindina kino kritikė Joanna Di Mattia. Daviesas, užaugęs katalikiškoje Liverpulio darbininkų šeimoje, yra sakęs, kad kuria filmus norėdamas susitaikyti su savo šeimos istorija. Kaip teigia Di Mattia, – siekdamas susitaikyti ir su pačiu savimi. Jis yra ne tik savo filmų režisierius ir scenaristas, bet ir bene įdomiausia jų tema. Sudėtingas Davieso santykis su praeitimi tapo jo kinematografine manija laiko ir atminties prigimčiai. Kaip jis pats yra sakęs, galima prisiminti įvykio intensyvumą, bet ne dalykus aplink jį. Davieso kinas nagrinėja šį laiko reljefą naudodamas išskirtinę estetiką: fragmentus ir sugretinimus, linijinį naratyvą aukodamas emocinio tęstinumo naudai, lėtą kameros judesį (o dažnai ir fotografiškai statišką kamerą), panoramavimą, preciziškas mizanscenas. Daviesas – didelis T. S. Elioto „Keturių kvartetų“ gerbėjas, ne viename savo filme vizualizavęs pirmąsias rinkinio eilutes: „Time present and time past / Are both perhaps present in time future, / And time future contained in time past“ (Dabarties laikas ir praeities laikas / Tikriausiai abu yra ateities laike, / O ateities laikas yra praeityje.)

Ilona Vitkauskaitė

Dviprasmiški rusai

Krėsle prie televizoriaus

Steveno Spielbergo **„Šnipų tilto“** (**TV3, 11 d. 21.30**) pagrindas – garsi Šaltojo karo istorija, kai JAV ir Sovietų Sąjunga pirmąkart apsikeitė šnipais: JAV sugautas ir nuteistas Rudolfas Abelis buvo iškeistas į virš Uralo numuštą žvalgybinio lėktuvo pilotą Francisą G. Powersą. Apsikeitimas vyko Berlyne, ant Rytų ir Vakarų sektorius jungusio Genikės tilto. Filme teko atsisakyti ne vienos istorinės detalės, kai ką pakeisti, kai ką supaprastinti, bet Šaltojo karo atmosfera perteikta gana tiksliai. Scenarijų parašė broliai Coenai, tik specifišką jų intonaciją, matyt, nuslopino režisierius, kuriam visada arčiau širdies ne ironija, o patosas. Netikėtai pagrindiniu filmo herojumi tapo ne šnipas ir ne lakūnas, o advokatas Donovanas (Tom Hanks).

Veiksmas prasideda 1957-aisiais, kai Niujorko advokatui ir draudimo bylų specialistui Džeimsui Donovanui pasiūloma ginti rusų šnipą Rudolfą Abelį (Mark Rylance). Teismas turi įrodyti JAV teisingumo pranašumus, bet Donovanas sulaukia visuotinio pasmerkimo, nes gina rusų šnipą, kuris esą yra vertas tik mirties bausmės. Donovanas – idealus Spielbergo herojus. Jis doras, protingas, tikras profesionalas ir pavyzdingas vyras bei šeimos tėvas. Tačiau atsidūręs šalia Abelio, Hanksas-Donovanas pralošia, nors šnipas, kaip ir priklauso hipotetiniam rusui, klausosi klasikinės muzikos ir yra gana mįslingas – Rylance'as nekuria tradicinio ruso piktadario. Pauersas tapo antrojo plano personažu. Labiau pabrėžiama ne tai, kad jis neišdavė rusams paslapčių, o mokymai, kuriuose lakūnams aiškinama, kaip nusižudyti atsidūrus nelaisvėje.

Alexanderis Payne'as nekuria tokių brangių filmų, kaip Spielbergas. Jis – vienas garsiausių JAV nepriklausomųjų, nors taip pat dažnai pasakoja istorijas apie žmogiškųjų vertybių triumfą. 2013 m. sukurtos nespalvotos **„Nebraskos “** (**TV1, 10 d. 22.50**) herojus Vudis (Bruce Dern) – senas alkoholikas, kuriam prasidėjo Alzheimerio liga. Jis gauna „laimės laišką“, žadantį, kad Nebraskos valstijos Linkolno mieste jo laukia milijonas dolerių. Galiausiai Vudis išsirengia ten kartu su sūnumi Deividu (Will Forte), puikiai suprantančiu, kad jokių dolerių būti negali. Tačiau jis nori padovanoti tėvui truputį laimės. Kelio filmas – mėgstamas Payne'o žanras. Kelionė čia tampa svarbia gyvenimo patirtimi, priverčia įvertinti šeimos vertybes.

Paulas Schraderis dažniausiai siejamas su Martinu Scorsese, parašė kelių jo filmų, tarp jų „Taksisto“, scenarijus. Kino istorikams Scharderis – puikios knygos apie transcendentinį kiną ir straipsnių apie Andrejaus Tarkovskio kūrybą autorius. Savo filmuose jis mėgsta rodyti pralaimėjusius, nesusidorojančius su slegiančiomis gyvenimo aplinkybėmis žmones. 1982 m. Schraderio sukurtas klasikinio siaubo filmo perdirbinys **„Žmonės katės“** (**LRT Kultūra, 11 d. 21 val.**) režisieriaus gerbėjams pasirodys neįprastas, nors blogio ar religijos temos pastoriumi turėjusį tapti režisierių domino visada. „Žmonės katės“ prasideda žodžiais apie tai, kad senovėje tėvai aukodavo vaikus leopardams, vaikų sielos augo jų viduje, kol šie tapo žmonėmis. Filmo herojai yra brolis (Malcolm McDowell) ir sesuo (Nastassja Kinski), kurie susitinka Naujajame Orleane po ilgos pertraukos. Trokštantiems mistikos, siaubo, erotikos filmas patiks.

2012 m. pasirodęs Ole's Bornedalio siaubo filmas **„Demonas viduje“** (**LNK, šįvakar, 10 d.23.20**) – geras pavyzdys, kaip klasikiniame žanre atsiranda jam nebūdingi Holokausto motyvai. Per garažų išpardavimą maža mergaitė Em randa medinę skrynelę su paslaptingais užrašais. Skrynelė iš prieškario Lenkijos. Em nesiskiria su ja, o mergaitės elgesys darosi vis keistesnis. Pasirodo, atidariusi skrynelę mergaitė išlaisvino dibuką. Žydų folklore tai mirusiojo siela, negalinti rasti ramybės, todėl siekianti užvaldyti gyvo žmogaus kūną. Dibukas persikėlė į Em, o mergaitės tėvai bando kovoti su šiuo prakeiksmu.

„Išdavikas“

Ne vienam lietuviui didžiausias demonas yra jo kaimynas. Nicholaso Stollerio komedija **„Kaimynai“** (**LRT, 11 d. 23.20**) ne tik apie tai, kaip trisdešimtmečių pora (Rose Byrn ir Sethas Rogenas) paskelbia karą gražuoliui kaimynui Tedžiui (Zac Efron), bet ir apie vėlyvą brendimą, apie trisdešimtmečius ar keturiasdešimtmečius, kurie elgiasi infantiliai. Akivaizdu, kad panašūs žmonės nesubręs niekad. Beje, tai mėgstama amerikiečių komedijų tema. Ji nuskambės ir Setho Gordono **„Tapatybės vagilėje“** (**LRT, 12 d. 21.55**). Šios komedijos herojė Dajana (Melissa McCarthy) vagia tapatybes, naudojasi apvogtųjų banko sąskaitomis, nes didžiausia jos aistra yra pirkti.

Dajanai toli iki galingų bankų, kurie plauna pinigus, prekiauja ginklais, griauna valstybės struktūras, finansuoja karus. Tokį banką turi perduoti teisingumui Tomo Tykwerio filmo **„International“** (**TV1, 12 d. 21 val.**) veikėjai Interpolo agentas Selindžeris (Clive Owen) ir jo asistentė Eleonora (Naomi Watts). Tačiau bankas – tik globalios korumpuotos sistemos ledkalnio viršūnė. Sąmokslų teorijų gerbėjams filmas patiks, Tykwerio – abejoju, nors beveik dvidešimt minučių užtrukęs susišaudymas Guggenheimo muziejuje tikrai įsimins.

Sėkmingų Johno LeCarré ekranizacijų nėra daug. Susanne White 2014 m. ekranizavo vieną naujausių jo romanų. Filmas **„Išdavikas“** (**LNK, 12 d. 22.10**) sulaukė įvairių vertinimų, bet kas atsisakys pasižiūrėti, kaip Evanas McGregoras vaidina anglą dėstytoją – poezijos tyrinėtoją, kuris kartu su žmona (Naomie Harris) poilsiaudamas Maroke taip susižavi rusų banditu (Stellan Skarsgård), kad nusprendžia padėti šiam susigrąžinti prarastą reputaciją. Istorija apie tai, kaip ciniškas banditas išnaudoja naivų Vakarų inteligentą, visada atrodo gana dviprasmiška. Tuo ji ir žavi.

Jūsų –

Jonas Ūbis

Trumpos kino recenzijos

Nemėgstami filmai

„Trys milijonai eurų“, *rež. Tadas Vidmantas, Lietuva*

Arena. Lietuviško komercinio kino kūrėjai sviedžia į ją naują filmą. Kino kritikai džiūgaudami sudrasko. Visi patenkinti. Pirmieji džiaugiasi paerzinę *piktus kritikus*, antrieji – gavę progą pasisakyti ir tekstuose panaudoti žodžius „provincialus“, „banalus“, „infantilus“, „lėkštas“. Tai, kas rašoma (prisipažįstu, ir pats tą dariau; buvo linksma), yra tiesa. Tačiau pasakymas, koks prastas lietuviškas komercinis kinas, jau pats tapo kliše.

Taip, „Trys milijonai eurų“ yra, na, tikrai labai blogas filmas. Mizoginiškas, seksistinis, televizinis, pilnas paslėptos reklamos (*product placement*), nejuokingas XX a. pradžią siekiančia priešprieša miestas–kaimas ir iš jos plaukiančiais nesusipratimais, gėdingas šaipymusi iš neįgaliųjų ir netalentingai suvaidintas. Tiesa, salė juokėsi iš Giedriaus Savicko, bet jis, panašu, po Vytauto Šapranausko ir Rolando Kazlo tiesiog tapo naujuoju tautos juokdariu. Nesvarbu, pasirodo kino ekrane, TV muzikos šou ar humoro laidoje – publika visada leipsta juokais.

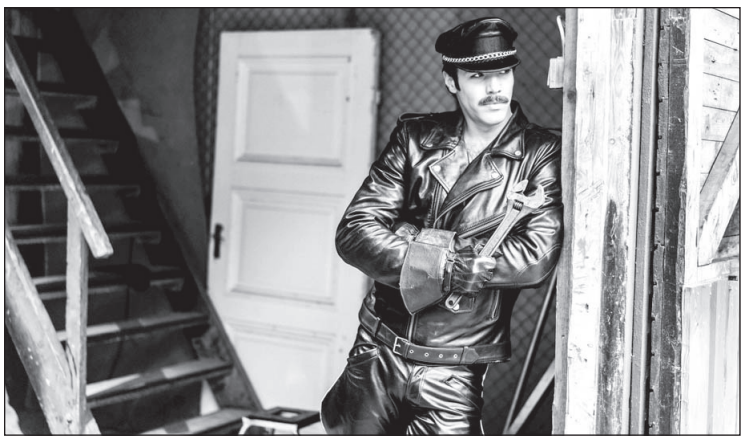

„Tomas iš Suomijos“

Tai, ką parašiau, būtų galima palydėti keliais išplėstiniais sakiniais, pastraipomis ir konkrečiais pavyzdžiais iš filmo. Čia pat galėčiau aptarti montažą, operatoriaus darbą ar atsidusti apie scenarijų. Tačiau, man rodos, tik užimčiau vietą. Dauginčiau tą pačią banalybę, kokią kino ekranuose daugina „režisieriai“ (taip, kabutėse). Pataupykim medžius.

Įdomu tik viena. Kodėl Tadui Vidmantui, daug metų dirbančiam reklamos versle, kuris kaip joks kitas verslas atviras naujovėms, kūrybiškumui ir orginalumui, kuris užčiuopia šiandieną ir eina koja kojon su madomis ir tendencijomis, reikia kurti tokį naftalinu trenkiantį filmą. Kur ambicija padaryti *kiečiau*, *fainiau*, tiesiog kitaip?

„motina!“ *(„mother!“), rež. Darren Aronofsky, JAV*

Viskas, ką girdėjote apie „motiną!“, daugiausia yra tiesa. Perspaustas, nesuprantamas, trikdantis ir, pavartokime šį žodį dar kartą, banalus. Nes kas kine gali būti banaliau nei širdies formos kristalas, kraujuojančios grindys, namo „kūne“ plakanti širdis bei apskritai didelis atokus namas, kuriame vyksta nepaaiškinami dalykai. Šie įvaizdžiai yra siaubo žanro popsas. Vietomis Aronofsky labai arti jo.

Tačiau šiandien, kai dauguma (Holivudo) režisierių kuria malonų akiai optimistinį kiną, Aronofsky filmas gražus savo transgresija. Jis peržengia holivudinį normatyvumą, logiką ir net tai, ką vadintume geru skoniu. Jo metaforos klampokos, struktūra iš pažiūros neaiški, o formuluojami įvaizdžiai stebina ir juokina tuo pačiu metu. Kenčianti už visą pasaulį archetipinė Motina, žmoniją gelbstinčio Mesijo figūra, gimimas naujo Pranašo, kuriam žmonės siunčia dovanų, o paskui kaip komuniją išsidalija po gabalėlį, alegorija apie amžinus karus, simboliška dviejų žmonių santykių parafrazė – visko daug. Viskas viename name ir filme.

Tikiu, jog vienus gali trikdyti aiškių naratyvinių ir prasminių struktūrų nebuvimas, o kitus, priešingai, erzinti metaforos ir pseudofilosofavimas. Tačiau man atrodo, kad Aronofsky pavyko padaryti tai, kas šiandien pavyksta vis rečiau. Sukurti filmą, kurį galima arba mėgti, arba nekęsti. O tai jau nemažas pasiekimas suvienodėjusiame kino pasaulyje.

„Tomas iš Suomijos“ *(„Tom of Finland“), rež. Dome Karukoski, Suomija, Švedija, Danija, Vokietija, JAV*

Transgresijos ir eksceso kiek pritrūko filmui apie suomių menininką Touko Laakoneną, pasirašinėjusį slapyvardžiu Tomas iš Suomijos – įtakingą gėjų kultūros ikoną, visos kartos balsą, revoliucijos simbolį, reklamos agentūros vilką, vizionierių ir estetą, kurio garbei Suomija prieš trejus metus išleido net specialų pašto ženklą.

Juolab kad medžiagos drąsesnei stilizacijai ir žaidimui įvaizdžiais juk užtektinai. Homoerotiniai menininko piešiniai pilni fetišistinių, nacistinių ir sadomazochistinių įvaizdžių, fotorealizmo ir turtingos ikonografijos, kurie galėjo pasitarnauti kuriant sudėtingesnę kino kalbą. Tačiau režisierius pasirinko nuobodoką tradicinio biografinio filmo, tokio populiaraus šiandien, formą, suprantamesnę platesnei auditorijai, į kurią ir taikyta.

Įdomiausi filme epizodai, kuriuose autorius vizualiai interpretuoja, kokie gyvenimo įvykiai ar į atmintį įsirėžę vaizdai padarė įtaką menininko kūrybai. Čia jis gražiai užčiuopia Laakoneno piešiniuose tarpstančios įtampos tarp Eroto (armijos viršininkas, uniformuoti kareiviai) ir Tanato (nužudytas rusų kareivis) šaknis. Parodo, kas suformavo ikoninį Tomo iš Suomijos piešinių personažą – aukštą ūsuotą mačo su juoda odine uniforma ir nacių kareivio kepure – ir kaip gimė tie įvaizdžiai, kurie iki šiol įkvepia, generuoja fantazijas ir provokuoja tūkstančius žmonių visame pasaulyje.

Gediminas Kukta

Anonsai

Penktasis Vilniaus fortepijono festivalis

Lapkričio 11–25 d. Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje vyks Penktasis Vilniaus fortepijono festivalis, kurį daug kas vadina jo sumanytojos ir meno vadovės Mūzos Rubackytės festivaliu.

Šiemet festivalyje ketinama surengti 9 koncertus, juose laukiama pasirodant 15 pianistų iš 12 šalių, pirmą kartą veiks muzikologų dirbtuvės. Klausytojams bus pasiūlyta įvairių žanrų fortepijono muzikos koncertų. Festivalis pristatys naujas žvaigždes, ateities pianistus pačioje jų kelio pradžioje. Unikalu, kad viename festivalyje bus surinkta rinktinė solistų – garsiųjų Klivlando, Pretorijos, Utrechto, Chopino, Rubinsteino konkursų laureatų – puokštė.

Pasak Mūzos Rubackytės, „Pakeleiviai“ gvildens filosofinę kultūros tęstinumo temą. „Vienatvė yra pianisto gyvenimo dalis, tačiau mums lemto kelio negalime nueiti be pakeleivių. Festivalyje pristatysime įvairius „pakeleivių“ tandemus: kompozitorių ir atlikėjų, įkvėpėjų ir įkvėptųjų, varžovų ir partnerių, laimėtojų ir pralaimėtojų, mokytojų ir mokinių... Festivalyje tvyros ieškančio savo kelio amžino keliauninko – „Klajūno“ („Wanderer“) – įvaizdis. Judėjimo ir variacijų dosni pakeleivių dvasia įkvėps visus Vilniaus fortepijono festivalio koncertus. Džiugu, kad atlikėjai jautriai atsiliepė į prašymą programose atspindėti festivalio temą, kiekvienas jų pasiūlė mums savo „pakeleivių“ viziją. Po dviejų savaičių klajonių po pasaulio muzikos ir pasąmonės platybes festivalio pabaigos koncertas grąžins į Lietuvos atlikėjų interpretuojamą artimos geografijos muziką. Linkiu visiems įsimintinų muzikinių potyrių ir nuostabios kelionės!“ – sako M. Rubackytė.

Festivalio pradžios koncerte **lapkričio 11 d.** pasirodys Mūza Rubackytė, Lietuvos nacionaliniam simfoniniam orkestrui (LNSO) diriguos italų batutos meistras, Londono Karališkojo operos teatro dirigentas Renato Balsadonna. Programoje „Išganingoji meilė“ – Richardo Wagnerio, Franzo Schuberto–Ferenco Liszto ir Hectoro Berliozo šedevrai. Programos ašis – fantazija „Klajūnas“. Ši F. Schuberto fortepijoninė fantazija taip pakerėjo vengrų kompozitorių F. Lisztą, kad paskatino ją aranžuoti fortepijonui ir orkestrui. Muzika byloja apie amžiną ieškojimą ir klajūno dalią, o meilė – tai ilgesys ir ramybė, troškimas sugrįžti į tolimą gimtąją šalį. Ši Lietuvoje pirmą kartą atliekama Schuberto kūrinio versija – tarsi fortepijoninis koncertas.

Lapkričio 12 d. festivalį pratęs koncertas visai šeimai, o jame su M. Rubackyte ir ilgamečiu jos scenos partneriu Valstybiniu Vilniaus kvartetu scenoje pasirodys Mstislavo Rostropovičiaus labdaros ir paramos fondo globojami jaunieji talentai: pianistai Simonas Miknius ir Kasparas Mikužis, smuikininkės Agnė Gečaitė ir Ugnė Liepa Žuklytė, baleto šokėja Rūta Karvelytė. Koncertą ves ir su jaunaisiais talentais publiką supažindins muzikologė Lina Navickaitė-Martinelli.

Šiųmetis festivalis pažers intriguojančių rečitalių. **Lapkričio 14 d.** dvigubame rečitalyje išgirsime 2003 m. Klivlando tarptautinio pianistų konkurso nugalėtoją Kotaro Fukuma (Japonija) ir 2016 m. UNISA tarptautinio pianistų konkurso Pretorijoje nugalėtoją bei 2017 m. A. Rubinsteino konkurso Tel Avive antros vietos prizininką Danielį Ciobanu (Rumunija). Atlikėjai pristatys fortepijoninių kūrinių programą, kurios koncepcijai pasirinko apibūdinimą „Iš tamsos į šviesą“. Tai tarsi muzikos garsų kelias, prasidedantis 1802 m. parašyta Ludvigo van Beethoveno fortepijonine sonata „Audra“ – šio Vienos klasiko gana liūdno gyvenimo laikotarpio liudininke – ir vedantis link džiaugsmingo varpų skambesio Modesto Musorgskio „Parodos paveikslėliuose“.

Lapkričio 16 d. dvigubą rečitalį „Liszto harmonijos“ atliks ištikimo festivalio partnerio – Tarptautinio Utrechto F. Liszto pianistų konkurso 2017 – nugalėtojai: Dina Ivanova iš Rusijos (III vieta) ir Alexanderis Ullmanas iš D. Britanijos (I vieta). Abu atlikėjai klausytojus panardins į neišsemiamą F. Liszto muzikinių minčių vandenyną, skambės įvairių metų šio fortepijono muzikos genijaus kūriniai, priminsiantys F. Liszto daugiabriauniškumą. Jis visoks – šėtoniškai virtuoziškas, mistinis, futuristiškas, panteistinis, pamaldus, vengriškas...

Lapkričio 18 d. festivalio klausytojų dėmesys bus atkreiptas į galimą talento daugiabriauniškumą. Koncerte „Fortepijono ir batutos maestro“ su Lietuvos kameriniu orkestru muzikuos pianistas, dirigentas, pedagogas maestro Andrea Bonatta (Italija), pasirodantis Romos, Berlyno, Prahos, Paryžiaus, Maskvos, Šanchajaus, Pekino, Hanojaus ir kitose koncertų salėse. Jis yra įrašęs visus Johanneso Brahmso kūrinius fortepijonui, taip pat puikius kritikų atsiliepimus pelniusias kompaktines plokšteles, skirtas F. Liszto ir F. Schuberto kūrybai. Didelio susidomėjimo sulaukė A. Bonattos knyga apie J. Brahmso fortepijoninę kūrybą. Daugelį metų A. Bonatta groja Wolfgango Amadeaus Mozarto koncertus nuo fortepijono diriguodamas orkestrui. Vilniaus fortepijono festivaliui maestro pasiūlė būtent šio kompozitoriaus kūrinių programą, tad vieną vakarą filharmonijos scenoje karaliaus Mozartas!

Net trigubas rečitalis nuskambės **lapkričio 19 d.**, tądien koncertas išsiskirs itin plačia stilistine skale (kūriniai nuo Johanno Sebastiano Bacho iki šiuolaikinio autoriaus Nikolajaus Kapustino) ir prasminga tema. Tai – variacijos: ir kaip muzikos forma, ir plačiąja prasme – vystymosi, evoliucijos, kaitos, judėjimo laike atspindys. Tokios temos kontekste susipažinsime net su trijų kartų pianistais vienoje scenoje. Koncerte „Trys pianistų kartos: pedagogai ir jų auklėtiniai“ muzikuos viena ryškiausių dabarties scenos žvaigždžių – Ilana Vered (Izraelis), kaip atlikėjas ir pedagogas garsėjantis Sasha Starcevichius (JAV) bei jo mokinys ir I. Vered globotinis Tristanas Teo (Kanada).

Lapkričio 21 d. dvigubo rečitalio „Nesustabdysi žvaigždžių kilimo“ intriga – du solistai, kurių kilimo nesustabdė 2015 m. tarptautiniuose konkursuose nelaimėti laureatų vardai. Po poros metų abu pelnė aukščiausius apdovanojimus prestižiniuose konkursuose. Scenoje pasirodys 2015 m. Hamamatsu tarptautinio pianistų konkurso pusfinalio diplomantas, 2017 m. Pirmojo tarptautinio Shigeru Kawai pianistų konkurso nugalėtojas Kenji Miura (Japonija) ir 2015 m. Tarptautinio F. Chopino konkurso Varšuvoje finalistas, 2017 m. A. Rubinsteino konkurso Tel Avive nugalėtojas Szymonas Nehringas (Lenkija).

Rečitalių kulminacija taps **lapkričio 23 d.** koncertas „Romantikų puota“, skambins svečias – prestižinio Long-Thibaud konkurso laureatas pianistas Bertrand'as Chamayou (Prancūzija), koncertuojantis tokiose salėse kaip „Théâtre des Champs Elysées“, Lincolno centras, „Wigmore Hall“ ir kt. Savo rečitalyje Vilniuje pianistas pateiks itin virtuozišką ir sudėtingą romantinės muzikos programą, kurioje, greta originalių opusų, žėrės užburiančios F. Liszto transkripcijos. Šis žanras yra vienas įstabiausių pavyzdžių, kai kūrėjai tampa tikrais pakeleiviais, besidalinančiais bendromis vertybėmis, kūrybos idėjomis, skleidžiančiais muzikos grožį. Kaip auksinė gija ši tema driekiasi per visą festivalį ir tarsi nutiesia tiltą tarp atidarymo koncerte skambančios Schuberto–Liszto Fantazijos „Klajūnas“ fortepijonui iki šiame koncerte B. Chamayou atliekamo Schuberto „Klajūno“ („Wandererfantasie“, D. 760) fortepijonui originalo.

Lapkričio 25 d. festivalio pabaigos koncerto simbolinis pavadinimas „Į plačius vandenis“ byloja apie šį vakarą scenoje muzikuosiantį jauną lietuvių atlikėją Igną Maknicką. Nuo devynerių metų iki šiol jaunojo pianisto, Pirmojo nacionalinio konkurso „Lisztofonija“ laureato asmenybę ir interpretacinį braižą nuosekliai formuoja ir globoja profesorė M. Rubackytė, bene dešimtmetį atlikėją remia Lietuvos M. Rostropovičiaus labdaros ir paramos fondas „Pagalba Lietuvos vaikams“. Šiuo metu I. Maknicką studijų kelias atvedė į Londono Karališkąją muzikos akademiją, prof. Joannos MacGregor klasę. Vakaro programoje – LNSO ir maestro Martyno Staškaus atliekama suomių kompozitoriaus Jeano Sibeliaus simfoninė muzika ir viena iš fortepijono technikos viršukalnių vadinamas lenkų romantiko Fryderyko Chopino Antrasis fortepijoninis koncertas.

LNF INF.

Bibliografinės žinios

GROŽINĖ LITERATŪRA. LITERATŪROS MOKSLAS

3 dienos 4 naktys : [poezija] / S. A. [Sandra Avižienytė] ; [iliustravo Milana Kunkulytė]. – Šiauliai [i.e. Vilnius] : Litera, 2017. – 146, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 500 egz.. – ISBN 978-609-8144-64-2

21 a : apysaka / Virginija Rimkaitė. – Vilnius : Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, [2017]. – 134, [1] p.. – (Pirmoji knyga : PK). – Tiražas 500 egz.. – ISBN 978-9986-39-962-9

Apie reiškinius : eilėraščiai / Dovydas Grajauskas. – Vilnius : Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, [2017]. – 111, [1] p.. – (Pirmoji knyga : PK). – Tiražas 500 egz.. – ISBN 978-9986-39-958-2

Apie viską iš širdies... : eilėraščiai / Vaclovas Matažinskas. – Alytus : Alytaus spaustuvė, 2017. – 217, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 225 egz.. – ISBN 978-609-8171-26-6

Ateina laikas : eilėraščiai / Elena Rančienė ; [dailininkė Tatjana Diščenko]. – Vilnius : Litera, [2017]. – 207, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 800 egz.. – ISBN 978-609-8144-59-8

Kol krentu : romanas / Saulius Gudeliauskas ; [iliustravo Saulius Gudeliauskas]. – Vilnius : Made in LT, 2017. – 179, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-95965-0-1

Kur žalias qžuolas : eilėraščiai / Vilija Kaškelytė-Narvydienė. – Vilnius : Litera, 2017. – 181, [1] p. : portr.. – Tiražas 300 egz.. – ISBN 978-609-8144-60-4

Laisvė : dramatinė poema iš 1940.VI.15 - 1941.VI.28 Lietuvos gyvenimo / Stasys Volungė ; [sudarė Vytautas Pupšys]. – Ukmergė : Valdo leidykla, 2017. – 39, [1] p.. – Tiražas 300 egz.. – ISBN 978-609-8174-31-1

Organizuoti tekstai : [eilių] rinktinė / Vytautas Landsbergis ; (parinko V.V. Landsbergis). – [Vilnius] : Dominicus Lituanus, [2017]. – 191, [7] p.. – Tiražas 1000 egz.. – ISBN 978-9955-811-96-1

Po kaimo angelo sparnu : poezija / Karolina Kazlauskienė. – Šiauliai [i.e. Vilnius] : Litera, 2017. – 229, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 150 egz.. – ISBN 978-609-8144-65-9

Poetinis Druskininkų ruduo = Druskininkai Poetic Fall : almanachas / sudarytojai ir redaktoriai Vytas Dekšnys, Vytautas Stankus. – Vilnius : Vaga, [2017]. – ISSN 1822-3079

2017. – [2017]. – 263, [1] p. : iliustr., portr.. – Tiražas 350 egz.

Prisiminimų karoliai / Antanas Rimša. – Alytus : Alytaus spaustuvė, 2017. – 100, [1] p. : iliustr., faks., portr.. – Tiražas 100 egz.. – ISBN 978-609-8171-25-9

Šimtmečių melancholija : [romanas] / Mindaugas Jonas Urbonas. – Vilnius : Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, [2017]. – 301, [1] p.. – Tiražas 1200 egz.. – ISBN 978-9986-39-963-6 (įr.)

Šuniški metai : romanas / Günter Grass ; iš vokiečių kalbos vertė Teodoras Četrauskas. – 2-asis patais. leid.. – Vilnius : Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, [2017]. – 677, [1] p.. – Tiražas 1000 egz.. – ISBN 978-9986-39-959-9 (įr.)

Tėkmė : almanachas / Alytaus apskrities literatų klubas [„Tėkmė“]. – Alytus : Alytaus spaustuvė, 2017. – ISSN 2351-5821

Kn. 7 / sudarytoja Emilija Krušinienė. – 2017. – 212, [4] p. : iliustr., nat., portr.. – Tiražas 300 egz.

Trys saujos laimės : poezijos rinktinė / Jūratė Norvaišienė. – Mažeikiai [i.e. Vilnius] : Litera, 2017. – 131, [1] p. : portr.. – Tiražas 300 egz.. – ISBN 978-609-8144-67-3

Užrašų knygelė : romanas / Nicholas Sparks ; iš anglų kalbos vertė Zita Edita Giniūnienė. – Vilnius : BALTO, 2017. – 238, [2] p.. – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-609-8184-14-3 (įr.)

Vartome albumą : eilėraščiai / Margarita Adomavičienė. – Ukmergė : Valdo leidykla, 2017. – 120 p.. – Tiražas 100 egz.. – ISBN 978-609-8174-30-4

Žmogėdros sode : romanas / Leïla Slimani ; iš prancūzų kalbos vertė Violeta Tauragienė. – Vilnius : Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, [2017]. – 205, [1] p.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-9986-39-964-3 (įr.)

GROŽINĖ LITERATŪRA VAIKAMS IR JAUNIMUI

Ką čia sugalvojus? : scenarijai vaikams ir paaugliams / Aldona Liepienė. – Šiauliai : Lucilijus, 2017. – 63, [1] p.. – Tiražas 1000 egz.. – ISBN 978-9955-32-376-1 (ištaisytas). – ISBN 978-9955-32-324-2 (klaidingas)

Mano Tėvynė – Lietuva : [papildomo ugdymo mokomoji knyga, skirta bendrojo lavinimo mokyklos parengiamosios klasės mokiniams ir I-IV klasių mokiniams, turintiems nedidelių specialiųjų ugdymosi poreikių] / Jonas Ambrukaitis. – Šiauliai : Lucilijus, 2017. – 39, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 500 egz.. – ISBN 978-9955-32-370-9

Miške ir sode : [mokomoji priemonė, skirta parengiamosios klasės mokiniams ir I-IV klasės mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymo(si) poreikių] / Jonas Ambrukaitis. – Šiauliai : Lucilijus, 2017. – 63, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 500 egz.. – ISBN 978-9955-32-366-2

PAŽINTINĖ LITERATŪRA VAIKAMS

1000 darbelių, galvosūkių / [vertė Asta Bartkevičiūtė]. – Vilnius : Naujoji Rosma, [2017]. – [161] p., įsk. virš. : iliustr.. – ISBN 978-9955-06-348-3

Būk saugus, šito mokyk ir draugus! : spalvinimo knygelė / Vilniaus apskrities priešgaisrinė gelbėjimo valdyba, Civilinės saugos skyrius ; [piešė Salvita Bingelytė]. – Ukmergė : Valdo leidykla, [2017]. – [16] p., [2] įd. lipdukų lap. : iliustr.. – Tiražas 3560 egz.. – ISBN 978-609-8174-32-8

ISTORIJA

Lietuvos istorijos studijos = Studies of Lithuania's history : mokslo darbai / Vilniaus universitetas ; redaktorių kolegija: vyriausiasis redaktorius Alfredas Bumblauskas ... [et al.]. – Vilnius : Vilniaus universitetas : Vilniaus universiteto leidykla, 2017. – ISSN 1392-0448

T. 39 (2017). – 2017. – 182, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 100 egz.

Parengė Aldona Barodicaitė. Redagavo Gražina Kubilienė.
Lietuvos nac. M. Mažvydo b-ka. Bibliografijos ir knygotyros centras

Parodos

Vilnius

Nacionalinė dailės galerija
Konstitucijos pr. 22
XX a. Lietuvos dailės ekspozicija
Paroda „Académie de Vilna – Vilniaus piešimo mokykla“
Paroda „Vilnius. Topophilia“ (suformuota iš advokatų kontoros „Ellex Valiunas“ kolekcijos)

Vilniaus paveikslų galerija
Didžioji g. 4
Chodkevičių rūmų klasicistiniai interjerai
Lietuvos dailė XVI–XIX a.
Jurgio Baltrušaičio memorialiniai baldai
XIX–XX a. čekų dailės paroda „Banko „Česká Spořitelna“ kolekcijos šedevrai“

Radvilų rūmai
Vilniaus g. 24
Europos dailė XVI–XIX a.
„Dubingių ir Biržų kunigaikščiai Radvilos“

Taikomosios dailės ir dizaino muziejus
Arsenalo g. 3A
Paroda „Vaikų pasaulis. XVIII–XX a.“
iki 12 d. – Indrės Stulgaitės-Kriukienės ir Remigijaus Kriuko meninio stiklo paroda „Monologai“

Vytauto Kasiulio dailės muziejus
A. Goštauto g. 1
Vytauto Kasiulio kūrybos ekspozicija
Paroda „Vytautas Kasiulis (1918–1995). Viena–Breisgau Freiburgas–Paryžius“
iki 19 d. – paroda „Henrikas Šalkauskas (1925–1979). Mažoji retrospektyva“

Lietuvos nacionalinis muziejus
Arsenalo g. 1
Senosios Lietuvos istorija XIII–XIX a.
Lietuvių liaudies menas; Kryždirbystė
iki 19 d. – teatro kostiumų paroda „Mataičių teatras tautos istorijos ir kultūros keliuose“
iki 19 d. – Arūno Eduardo Paslaičio Lietuvos dvarų piešinių, sukurtų 2007–2017 m., paroda „Dvarų keliais“
Arsenalo g. 3
Lietuvos archeologija

Vilniaus gynybinės sienos bastėja
Bokšto g. 20
Vilniaus gynybinės sienos istorijos ir ginkluotės ekspozicija

Kazio Varnelio namai-muziejus
Didžioji g. 26
K. Varnelio kūrybos ir kolekcijos ekspozicija

Valdovų rūmai
Katedros a. 4
Tarptautinė paroda „Lietuvos krikštas. Voicecho Gersono paveikslas“
Paroda „Eksponatai. 2016–2017 m. dovanotos ir įsigytos vertybės“

Bažnytinio paveldo muziejus
Šv. Mykolo g. 9
„Nuo mamuto ilties iki safyrų aukso apsoduose: Aleksandras Šepkus“
Paroda „Užtarėjai ir globėjai. Restauruoti paveikslai iš Vilniaus arkivyskupijos bažnyčių“

VDA parodų salės „Titanikas“
Maironio g. 3
Giedriaus Jonaičio paroda „Mano istorijos“
iki 19 d. – projekto „Jaunojo tapytojo prizas“ finalininkų paroda

VDA galerija „Akademija“
Pilies g. 44
iki 11 d. – Tomo Ivanausko paroda „Minimal“

VDA tekstilės galerija „Artifex“
Gaono g. 1
iki 11 d. – Konstantino Bogdano paroda „Išvestiniai ir pirminiai“

VDA galerija „ARgenTum“
Latako g. 2
iki 18 d. – Ievos Sadauskaitės juvelyrikos paroda „Atgal į širdį“

A. ir A. Tamošaičių galerija „Židinys“
Dominikonų g. 15
Dailininkų Tamošaičių kūryba
XIX–XX a. pirmos pusės liaudies meno rinkiniai

Šiuolaikinio meno centras
Vokiečių g. 2
nuo 18 d. – Liam Gillickparoda „Šviesos nėra ryškesnės centre“
Arturo Bumšteino solo paroda

Galerija „Kairė–dešinė“
Latako g. 3
Tado Gindrėno paroda „Vietos dvasia (*genius loci*) ir jos pavidalai“
Laimos Milkintės ir Andriaus Ermino paroda „(Ne)matymai“

„Prospekto“ fotografijos galerija
Gedimino pr. 43
Gintauto Trimako fotografijų paroda „Išėjimai“

Vilniaus fotografijos galerija
Stiklių g. 4
iki 11 d. – Kotrynos Ūlos Kiliulytės ir Michailo Mersinio paroda „Sidabre / Argento“

Pamėnkalnio galerija
Pamėnkalnio g. 1
iki 17 d. – Dalios Mikonytės ir Adomo Žudžio kūrybos paroda „Miesto studijos“

Galerija „Vartai“
Vilniaus g. 39
Vajiko Chachkhiani (Gruzija) paroda „Pabaigos be pabaigos“

Galerija „Aidas“
A. Jakšto g. 9
Deimos Katinaitės ir Algimanto Kensmino tapybos paroda „Dumblas“
nuo 10 d. – Lenos Chvičijos paroda „Ant tilto“

Galerija „Meno niša“
J. Basanavičiaus g. 1/13
iki 17 d. – tarptautinė emalio meno bienalė „Vilnius 2017“

Dailininkų sąjungos galerija
Vokiečių g. 2
iki 11 d. – Mykolės tapybos darbų paroda „Gamtovaizdis“

Marijos ir Jurgio Šlapelių muziejus
Pilies g. 40
Dianos Radavičiūtės ir Vytenio Lingio paroda „Kita tamsos pusė“

Pylimo galerija
Pylimo g. 30
iki 11 d. – Vlado Karatajaus tapyba

LTMKS projektų erdvė „Sodų 4“
Sodų g. 4-32
Dorotos Gawędos ir Eglės Kulbokaitės projekto „Ygrg150: le musée menteur“ paroda

„The Rooster Gallery“
Gynėjų g. 14
Kristinos Ališauskaitės tapybos paroda „Įmanomos tikrovės“

Jono Meko vizualiųjų menų centras
Malūnų g. 8
Beno Šarkos paroda „Rojus smegenų žievės peizažuose“

Vilniaus rotušė
Didžioji g. 31
Ramūno Danisevičiaus paroda „Likę“

Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus Tolerancijos centras
Naugarduko g. 10/2
Paroda „Nechama“, skirta Nechamos Lifšicaitės ir Vilniaus geto atminimui
Paroda „Jehuda Penas ir jo mokiniai“

Vlado Vildžiūno galerija
Lobio g. 6 A
iki 14 d. – Virginijos Vilutytės piešiniai

Lietuvos nacionalinė UNESCO galerija
Šv. Jono g. 11
Arturo Valiaugos fotografijų paroda „J. Bobrovskio Lietuva: abipus Nemuno, tarp Rytų ir Vakarų“

AV17 galerija
Totorių g. 5
nuo 15 d. – Julijos Pociūtės personalinė paroda „Linija“

„Galera“
Užupio g. 2A
Edvino Mikulskio darbų paroda „Disonansas: pasidavimo strategijos“

Grafo galerija
Trakų g. 14
Paroda „Geriau negu...“

Rašytojų klubas
K. Sirvydo g. 6
Dailės darbų paroda „Iš Rašytojų klubo archyvo“

Čiurlionio namai
Savičiaus g. 11
iki 15 d. – paroda ,,Lietuvių dailės draugijai – 110“

Galerija „Arty Cube“
Klaipėdos g. 3
Olego Tselkovo (Paryžius) paroda

„Skalvijos“ kino centras
Goštauto g. 2/15
iki 19 d. – Sigutės Barniškytės-Kidd tapybos paroda „Miškas. Druskininkai – Twin Peaks“

Kaunas

Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus
V. Putvinskio g. 55
Jūratės Bučmytės ir Alberto Krajinsko akvarelių paroda „Pokalbis su Čiurlioniu“
Paroda „Tixe“
Vitražo iš Kauno Švč. Sakramento bažnyčios paroda „Sugrįžęs į šviesą. Trapaus kūrinio istorija“

M. Žilinsko dailės galerija
Nepriklausomybės a. 12
Tarptautinė paroda „Šiuolaikinis prancūzų ekspresionizmas ir ne tik“

Kauno paveikslų galerija
K. Donelaičio g. 16
Bendruomenių platformos „Mažosios istorijos“ paroda „Didžioji pramonė“
Antano Obcarsko paroda (parodų ciklas „Lūžio kartos vardai“)

A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus
V. Putvinskio g. 64
Paroda „Prieš vakar. Išnarplioti“

Galerija „Meno parkas“
Rotušės a. 27
nuo 15 d. – paroda „Ne muziejus...“

„Post“ galerija
Laisvės al. 51a
nuo 10 d. – Tomo Martišauskio paroda „Habas“

VDU menų galerija „101“
Muitinės g. 7
Romualdo Požerskio fotoparoda „Neramūs keliautojai“

Galerija „Aukso pjūvis“
K. Donelaičio g. 62 / V. Putvinskio g. 53
Jūratės Petruškevičienės minitekstilės objektų paroda „Iš vandens“

„Žalgirio“ arena
Karaliaus Mindaugo pr. 50
iki 18 d. – Ramintos Ardzevičienės tapybos paroda „7 neuronai“
iki 15 d. – Laimos Dzigaitės ir Jono Šidlausko paroda „Žolynai“

„Lapėno namas“
Kęstučio g. 38
Paroda „Kaunas. *Art Deco*. Nostalgija ir spindesys“

„7md“ rekomenduoja

Dailė

Kai per daug lyja ir nebeprašvinta, kyla poreikis ieškoti išeities. Laikinu sprendimu galėtų būti Gintauto Trimako fotografijų paroda „Išėjimai“, kurioje nufotografuoti laiptai Nidoje, vedantys prie jūros. Daug laiptų, kurie netrukus pradeda atrodyti kaip asmenybės, o jų apžiūrėjimas virsta apmąstymais apie ėjimą, atėjimą, išėjimą, tremtį, sugrįžimą, jų seką it lūžtančių bangų. Paroda iki gruodžio 16 d. veikia Lietuvos fotomenininkų sąjungos „Prospekto“ fotografijos galerijoje (Gedimino pr. 43, Vilnius).

Muzika

Lapkričio 11 d. 19 val. Lietuvos nacionalinė filharmonija jau penktą kartą fortepijono muzikos gerbėjus kviečia į Vilniaus fortepijono festivalį, kurį 2009 m. inicijavo pianistė Mūza Rubackytė. Šiais metais festivalis, pavadintas „Pakeleiviai“, aktualizuoja idėją apie kūrybinį pianistų susitikimą, kompozitoriaus ir atlikėjo, kompozitoriaus ir jo transkripcijų autoriaus, mokytojo ir mokinio bendradarbiavimą. Festivalio pradžios koncerte pasirodo lietuvių fortepijono žvaigždė Mūza Rubackytė, Lietuvos nacionaliniam simfoniniam orkestrui diriguoja italų batutos meistras, Londono Karališkojo operos teatro dirigentas Renato Balsadonna. Programoje „Išganingoji meilė“ – romantikų Richardo Wagnerio, Ferenco Liszto, Hectoro Berliozo ir Franzo Schuberto šedevrai. Beje, Schuberto fortepijoninė fantazija „Klajūnas“ taip pakerėjo vengrų kompozitorių Lisztą, kad paskatino ją aranžuoti fortepijonui ir orkestrui. Ši kūrinio versija Lietuvoje atliekama pirmą kartą.

Teatras

Lapkričio 8 d. pristatyta žymiausio visų laikų japonų teatro režisieriaus Tadashi Suzuki knyga „Kultūra – tai kūnas“. Ne vieną dešimtmetį autorius tyrinėja įvairias teatro formas nuo no, kabukio ir graikų dramos iki Shakespeare'o klasikinių veikalų ir Čechovo ar Becketto moderniosios dramaturgijos. Knyga, kurioje publikuojami svarbiausi režisieriaus tekstai, papildyti naujomis jo įžvalgomis ir komentarais, šiais metais išversta į lietuvių kalbą (vertėja – Kristina Savickienė). Knygą išleido Teatro ir kino informacijos ir edukacijos centras drauge su leidykla „Apostrofa“.

Kinas

Lapkričio 11 d. prasidėsiančiose „Scanoramos kryptyse“ – susitikimas su politinių satyrų režisieriumi Julianu Radlmaieriu. Jis kvies diskutuoti apie „nesąmonę“ kaip mąstymo būdą, eseistinių komedijų tradiciją ir darbą su neprofesionaliais aktoriais. Vakare „Forum Cinemas Vingis“ režisierius pristatys savo filmą „Buržuazinio šuns savikritika“.

Klaipėda

Lietuvos dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija
Liepų g. 33
Paroda „Pranas Domšaitis (1880–1965). Nematyti kūriniai“
Paroda „Kelionė į saulę. Ernstas Mollenhaueris (1892–1963) Nidos dailininkų kolonijoje“

KKKC parodų rūmai
Didžioji Vandens g. 2
iki 12 d. – Sauliaus Bertulio kūrybos paroda „Sąsajos“
5-oji respublikinė paroda „Mažoji plastika“, skirta Skulptūrų parko 40-mečiui

Baroti galerija
Aukštoji g. 3/3a
Isroildžono Baroti paroda „(Inte)gracija“

Klaipėdos galerija
Bažnyčių g. 6
nuo 10 d. – šiuolaikinio metalo meno laboratorijos paroda „Mazgas – jūra 2017“

„Herkaus galerija“
Herkaus Manto g. 22
Paroda „Tete a tete“

Šiauliai

„Laiptų galerija“
Žemaitės g. 83
Arūno Vasiliausko kūrybos paroda „Jausenos“

Dailės galerija
Vilniaus g. 245
nuo 16 d. – meno festivalis „Virus '22“

Šiaulių universiteto dailės galerija
Vilniaus g. 141
Latvijos dailininkų Rolado Grosso, Artūro Grosso, Annijos Grosa paroda „Kartu“

Panevėžys

Dailės galerija
Respublikos g. 3
Valentino Pečinino fotografijų paroda „Stačiatikių tikėjimo portretas“
iki 11 d. – dizaino objektų paroda „Menų salonas“ (Indros Marcinkevičienės, Sandros Serapinienės ir Vilmos Baltuškienės darbai)
Keramikos paviljone – paroda „Lietuvių šiuolaikinės keramikos proveržis“

Fotografijos galerija
Vasario 16-osios g. 11
Mindaugo Meškausko ferotipų paroda „Amžinas atvaizdas“

Spektakliai

Vilnius

Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras
10 d. 19 val. – LNOBT choro koncertas (meno vad. Č. Radžiūnas). Solistai V. Kuprevičienė, D. Stumbras, L. Norvaišas, LNOBT simfoninis orkestras. Dir. – Č. Radžiūnas, M. Staškus
11 d. 18.30 – V. Bellini „KAPULEČIAI IR MONTEKIAI“. Dir. – S. Quatrini (Italija)
12 d. 12, 14 val. Kamerinėje salėje – S. Mickio „ZUIKIS PUIKIS“. Dir. – I. Šimkus
12 d. 18.30 – Programa Nr. 1. „Harlemo spalvų baletas“(Harlemo šokio teatras)
14 d. 18.30 – Programa Nr. 2. „Ritmo perspektyva“ (Harlemo šokio teatras)
15 d. 18.30 – E. Balsio „EGLĖ ŽALČIŲ KARALIENĖ“. Choreogr. – G. Williamsonas (D. Britanija). Muzikos vad. ir dir. – D. Geringas (Vokietija). Dir. – M. Staškus
16 d. 18.30 – G. Donizetti „MEILĖS ELIKSYRAS“. Dir. – J. Geniušas

17 d. 18.30 – G. Kuprevičiaus „ČIURLIONIS“. Dir. – J.M. Jauniškis

Nacionalinis dramos teatras
Didžioji salė
11 d. 18.30 *Vilniaus S. Nėries gimnazijoje* – PREMJERA! A. Sireikio „#BESKAMBUČIO“. Rež. – P. Tamolė
Festivalis „Vilniaus lapai 2017“
10 d. 18.30 – vakaras su rašytoju M. Ivaškevičiumi
11 d. 18.30 – vakaras su rašytoja H. Wassmo (Norvegija)
12 d. 16 val. – vaizdo konferencija su rašytoju A. Oz (Izraelis)
12 d. 18.30 – vakaras su poetu A. Marčėnu
14 d. 18.30 – Molière'o „TARTIUFAS“. Rež. – O. Koršunovas
16 d. 18.30 – A. Herbut „LOKIS“. Rež. – Ł. Twarkowski
Mažoji salė
11 d. 12, 15 val. – J. Pommerat „RAUDONKEPURĖ“. Rež. – P. Tamolė
12 d. 16 val. – J. Jokelos „FUNDAMENTALISTAI“. Rež. – J. Vaitkus
14 d. 12, 19 val. – „LEDO VAIKAI“. Rež. – B. Mar
15 d. 19 val. – I. Lausund „BESTUBURIADA“. Rež. – G. Kriaučionytė
Fojė
11 d. 13 val. – Scenografijos dirbtuvės 5–10 m. vaikams

Valstybinis jaunimo teatras
10 d. 18 val. – D. Wassermano „SKRYDIS VIRŠ GEGUTĖS LIZDO“. Rež. – V. Griško
11 d. 18 val. – „LEDI MAKBET“ (pagal W. Shakespeare'o pjesę „Makbetas“). Rež. – A. Latėnas
12 d. 15 val. – „COLIUKĖ“ (pagal H.Ch. Anderseną). Rež. – R. Matačius
16 d. 18 val. – D. Loher „PABAIGOS UGNIS“. Rež. – G. Varnas
Salė 99
11 d. 12 val. – V.V. Landsbergio „ARKLIO DOMINYKO MEILĖ“. Rež. – A. Vidžiūnas
12 d. 18 val. – „SAMURAJAUS KNYGA“.Rež. – A. Jankevičius (sindikatas „Bad Rabbits“)
15 d. 18 val. – „JIS IR JI“ (pagal J. Biliūno ir J. Janulaitytės-Biliūnienės laiškus). Scen. aut. ir rež. – B. Mar

Vilniaus mažasis teatras
10 d. 18.30 – F. Schillerio „MARIJA STIUART“. Rež., scenogr. aut. – A. Areima
11 d. 14, 16 val. – „KELIONĖ BE BAGAŽO“. Rež. – B. Latėnas
11 d. 18.30 – PREMJERA! „FANTAZIJUS“ (pagal A. de Musset pjesę). Rež. – G. Tuminaitė
12 d. 18, 20.30 – „KITAS KAMPAS“ (VšĮ „Improvizacijos teatras“)
14 d. 18.30 – PREMJERA! I. Bergmano „DVASINIAI REIKALAI“. Rež. – K. Glušajevas, komp. – T. Stirna, kost. dail. – M. Zalensaitė. Vaidina – G. Latvėnaitė
15 d. 18.30 – B. Clarko „PALAUKIT, KIENO ČIA GYVENIMAS? “ Rež. – J. Vaitkus
16 d. 18.30 – I. Margalit „TRIO (J. Bramso, R. Šumano ir K. Šuman meilės istorija)“. Rež. – P. Galambosas (Vengrija)
17 d. 12, 14 val. – teatralizuota ekskursija po Vilniaus mažąjį teatrą
17 d. 18.30 – M. Ivaškevičiaus „MADAGASKARAS“. Rež. statytojas – R. Tuminas, rež. – A. Dapšys

Oskaro Koršunovo teatras
10 d. 19 val. *OKT studijoje* – B. Kapustinskaitės „TERAPIJOS“. Rež. – K. Glušajevas
11 d. 19 val. *OKT studijoje* – M. Gorkio „DUGNE“. Rež. – O. Koršunovas
15 d. 19 val. *OKT studijoje* – I. Vyrypaevo „ŠOKIS DELHI“. Rež. – O. Koršunovas

Rusų dramos teatras
10 d. 18.30 – J.G. Ferrero „GRONHOLMO METODAS“. Rež. – A. Jankevičius
12 d. 12 val. – H.Ch. Anderseno „UNDINĖLĖ“. Rež. – J. Ščiuckis
12 d. 18.30 – M. Macevičiaus „PRAKEIKTA MEILĖ“ (pagal P. Sanajevo apysaką „Palaidokite mane už grindjuostės“). Rež. – A. Jankevičius
17 d. 18.30 – A. Puškino „EUGENIJUS ONEGINAS“. Rež. – J. Vaitkus

Vilniaus teatras „Lėlė“
Didžioji salė
10 d. 18.30 – „LILA: SLAPTAS DEMIURGO ŽAIDIMAS“. Rež. – Ž. Vingelis
11 d. 12 val. – „DAKTARAS DOLITLIS“ (pagal H. Loftingą). Rež. – R. Driežis
12 d. 12 val. – „BATUOTAS KATINAS“ (Ch. Perrault pasakos motyvais). Rež. – A. Mikutis
Mažoji salė
11 d. 14 val. – „PASAKA APIE VĖŽLIUKĄ“ (Ž. Gryvos knygelės motyvais). Inscen. aut., rež. ir dail. – A. Mikutis
12 d. 14 val. – R. Mikučio „LIUNĖS NUOTYKIAI“. Rež. – A. Grybauskaitė

„Menų spaustuvė“
10 d. 19 val. *Juodojoje salėje* – „ASIDE“. Choreogr. – N. Claes, G.M. Ščavinskaitė (šiuolaikinio šokio teatras „Padi dapi fish“)
11 d. 12 val. *Kišeninėje salėje* – „PASAKA APIE KARALIUS“. Rež. – S. Degutytė („Stalo teatras“)
11 d. 19 val. *Juodojoje salėje* – „ŠVENTASIS PAVASARIS“. Choreogr. – A. Gudaitė ir L. Žakevičius (urbanistinio šokio teatras „Low Air“)
12 d. 15 val. *Kišeninėje salėje* – „DIDYSIS DŪDININKAS“. Rež. – S. Degutytė („Stalo teatras“)
12 d. 11, 15 val. *Juodojoje salėje* – PREMJERA! „ŠVIESIUKAI“. Choreogr. – B. Banevičiūtė (šokio teatras „Dansema“)
14 d. 18.30 *Kišeninėje salėje* – PREMJERA! „IDENTIFY“. Rež. – I. Stundžytė (teatras „Atviras ratas“)
15 d. 18.30 *Kišeninėje salėje* – „LIETAUS ŽEMĖ“. Rež. – A. Giniotis (teatro laboratorija „Atviras ratas“)
16 d. 19 val. *Stiklinėje salėje* – J. Paškevičiaus „RIBOS“. Rež. – T. Montrimas (jaunųjų scenos menininkų programa „Atvira erdvė“)
17 d. 20 val. *Juodojoje salėje* – „NUTOLĘ TOLIAI“ (pagal P. Širvį). Rež. – C. Graužinis (teatras „cezario grupė“)
17 d. 19 val. *Juodojoje salėje* – „KELIONĖ NAMO“. Rež. – V. Bareikis (urbanistinio šokio teatras „Low Air“)

Kaunas

Nacionalinis Kauno dramos teatras
10 d. 19 val. *Rūtos salėje* – poezijos ir muzikos vakaras „Jausmų džiazas“
10 d. 19 val. *Mažoje scenoje* – M. von Mayenburgo „BJAURUSIS. SKALPELIO PJŪVIS“. Rež. – V. Malinauskas
11 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – „GENTIS“ (pagal I. Simonaitytės romaną „Aukštųjų Šimonių likimas“). Rež. – A. Jankevičius
12 d. 15 val. *Didžiojoje scenoje* – M. Maeterlincko „ŽYDROJI PAUKŠTĖ“. Rež. – V. Martinaitis
14 d. 14 val. *Didžiojoje scenoje* – A. Škėmos „BALTA DROBULĖ“. Rež. – J. Jurašas
15 d. 18 val. *Rūtos salėje* – F. von Schillerio „PLĖŠIKAI“. Rež. – A. Areima
16 d. 18 val. *Ilgojoje salėje* – B. Srbljanovič „SKĖRIAI“. Rež. – R. Atkočiūnas
16 d. 19 val. *Rūtos salėje* – A. Latėno kūrybos vakaras „Svietiškos giesmės Lietuvai. Antanas Strazdas. Paulius Širvys“
17 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – Th. Manno „FJORENCA“. Rež. – J. Vaitkus
17 d. 19 val. *Ilgojoje salėje* – H. Ibseno „KAI MIRĘ NUBUSIM“. Rež. – M. Klimaitė

Kauno valstybinis muzikinis teatras
10 d. 18 val. – O. Nicolai „VINDZORO ŠMAIKŠTUOLĖS“. Dir. – J. Janulevičius
11 d. 18 val. – R. Planquette'o „KORNEVILIO VARPAI“. Dir. – V. Visockis
12 d. 12 val. – A. Jasenkos „DRYŽUOTA OPERA“. Dir. – V. Visockis
12 d. 18 val. – E. Johno, T. Rice'o „AIDA“. Dir. – J. Janulevičius

Kauno kamerinis teatras
10 d. 18 val. – M. McDonagho „PAGALVINIS“. Rež. – G. Varnas
11, 12 d. 18 val. – J. Kelero „58 SAPNAI“. Rež. – R. Bartulis
12 d. 12 val. – A. Dilytės „NEGALIMA!“ Rež. – A. Dilytė
14 d. 18 val. – J. Cariani „NESAMAS MIESTAS“. Rež. – A. Lebeliūnas
15 d. 18 val. – „ALKSNIŠKĖS“. Rež. – G. Padegimas
16 d. 18 val. – Th. Wilderio „UPĖS PO ŽEME“. Rež. – G. Padegimas
17, 18 d. 18 val. – M. McDonagho „PAGALVINIS“. Rež. – G. Varnas

Kauno lėlių teatras
11 d. 12 val. – „KATĖS NAMAI“. Rež. – A. Stankevičius
12 d. 12 val. – „MAŽYLIS R-r-r-r“ (pagal T. Geizelio ir D. Biseto pasakas). Aut. ir rež. – M. Jaremčiukas (Ukraina)
12 d. 17 val. – „URVINIS ŽMOGUS“. Rež. – D. Kazlauskas („Idioteatras“)

Klaipėda

Klaipėdos valstybinis dramos teatras
10 d. 18.30 *Mažojoje salėje* – E. De Filippo „KALĖDOS KUPJELŲ NAMUOSE“. Rež. – P. Gaidys
12 d. 17 val. *Mažojoje salėje* – J. Pulinovič „ELZĖS ŽEMĖ“. Rež. – P. Gaidys
14 d. 18.30 *Didžiojoje salėje* – „JOBO KNYGA“. Rež. – E. Nekrošius („Meno fortas“)
16 d. 18.30 *Didžiojoje salėje* – G. Grajausko „PAŠALINIAMS DRAUDŽIAMA“. Rež. – O. Koršunovas
17 d. 18.30 *Mažojoje salėje* – K. Dragunskajos „LUNAČIARSKIO LUNAPARKAS“. Rež. – D. Rabašauskas

Klaipėdos muzikinis teatras
11 d. 18.30 – P. Čaikovskio „JOLANTA“
12 d. 13 val. – „TEN, KUR GYVENA PABAISOS“
15 d. 19 val. *Žvejų rūmuose* – D. Goggino „ŠOUNUOLYNAS“
17 d. 19 val. *Palangos koncertų salėje* – R. Leoncavallo „PAJACAI“. Rež. – D. Ibelhauptaitė

Šiauliai

Šiaulių dramos teatras
10 d. 18.30 *Kultūros centre* – J. Fosse „VIENĄ VASAROS DIENĄ“. Rež. – A. Vidžiūnas
11 d. 18 val. *Mažojoje salėje* – PREMJERA! G. Labanauskaitės „IŠRINKTIEJI“. Rež. – M. Klimaitė
12 d. 12 val. *Kultūros centre* – „SAUSIO ŽIBUOKLĖS“ (pagal S. Maršako pasaką). Rež. – N. Mirončikaitė
12 d. 18 val. *Kultūros centre* – „VARDAN TOS...“ (pagal P. Vaičiūno dramą „Patriotai“). Rež. – A. Giniotis
17 d. 18.30 *Mažojoje salėje* – „PAMOKA“. Rež. – A. Gornatkevičius (LMTA IV vaidybos ir režisūros kursų studentų darbas)

Panevėžys

Juozo Miltinio dramos teatras
11 d. 18 val. *Mažojoje salėje* – PREMJERA! Y. Rezos „MENAS“. Rež. – M. Bareikytė
12 d. 18 val. – N. Vorožbit „SAŠA, IŠNEŠK ŠIUKŠLES!“. Rež. – S. Moisejevas
15 d. 18 val. *Kupiškio kultūros centre* – W. Russello „MOTERIMS IR JŲ VYRAMS“. Rež. – L. Kondrotaitė
16 d. 18 val. – S. Aleksijevič „ČERNOBYLIO MALDA“. Rež. – L.M. Zaikauskas
17 d. 18 val. – A. Hacketto, F. Goodrich „VISADA TAVO. ANA FRANK“. Rež. – V. Jevsejevas

Koncertai

Lietuvos nacionalinė filharmonija
10 d. 18 val. *Kauno valstybinėje filharmonijoje* – „Muzika kameriniam orkestrui“. Naujos kompaktinės plokštelės pristatymas. Lietuvos kamerinis orkestras. Solistai G. Da Silva (tenoras, Vokietija), R. Beinaris (obojus), V. Gelgotas (fleita), V. Eidukaitytė-Storastienė (klavesinas), S. Zajančauskaitė (fortepijonas), „Capella'a“: A. Smičiūtė, K. Jatautaitė, R. Serra, M. Putna. Dir. – A. Čepaitė. Programoje B. Kutavičiaus, O. Balakausko, Z. Bružaitės, A. Martinaičio kūriniai
10 d. 18 val. *Šiaulių „Laiptų“ galerijoje* – festivalio „Verbum musicale“ vakaras „Tiem, kurie neprašę gavo ir jau žino...“. Valstybinis Vilniaus kvartetas, D. Michelevičiūtė (aktorė). Programoje M.K. Čiurlionio, F. Schuberto, A. Dvořáko, O. Milašiaus kūriniai
Penktasis Vilniaus fortepijono festivalis „Pakeleiviai“
11 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – festivalio pradžios koncertas „Išganingoji meilė“. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras. Solistė M. Rubackytė (fortepijonas; Lietuva, Prancūzija, Šveicarija). Dir. – R. Balsadonna (Italija). Programoje R. Wagnerio, F. Schuberto–F. Liszto, H. Berliozo kūriniai
12 d. 12 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – Vilniaus fortepijono festivalis. Koncertas visai šeimai „Maestra ir jaunieji talentai“. Scenoje M. Rubackytė (fortepijonas), Valstybinis Vilniaus kvartetas ir jaunieji talentai: S. Miknius (fortepijonas), K. Mikužis (fortepijonas), A. Gečaitė (smuikas), U.L. Žuklytė (smuikas), R. Karvelytė (baleto šokėja). Koncertą veda muzikologė L. Navickaitė-Martinelli. Programoje W.A. Mozarto, J.N. Hummelio, P. Sarasate's, A. Adamo kūriniai
14 d. 19 val. *Filharmonijos Didžiojoje salėje* – dvigubas rečitalis „Iš tamsos į šviesą“ K. Fukuma (fortepijonas, Japonija), D. Ciobanu (fortepijonas, Rumunija). Programoje L. van Beethoveno, F. Liszto, A. Skriabino, M. Ravelio, M. Musorgskio kūriniai
16 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – dvigubas rečitalis „Liszto harmonijos“. D. Ivanova (fortepijonas, Rusija), A. Ullman (fortepijonas, D. Britanija). Programoje F. Liszto kūriniai
11 d. 16 val. *Plungėje, Žemaičių dailės muziejuje*, 12 d. 16 val. *Taikomosios dailės ir dizaino muziejuje* – kamerinės muzikos koncertas „Su muzika per Europą“. Čiurlionio kvartetas, F. Mammola (mandolina), N.D. Beniušytė (klavesinas). Programoje G. Giuliano, D. Gaudioso, T. Makačino, I.B. Öderio, A. Vivaldi kūriniai
12 d. 15 val. *Paliesiaus dvare* (*Mielagėnų sen., Ignalinos r.*) – ciklo „Muzikos enciklopedija gyvai“ koncertas „Žėrintys medinukai“. Sostinės vario kvientetas. Programą pristato muzikologė Z. Kelmickaitė

Vilnius

Kongresų rūmai
11 d. 19 val. – C. Piñana (flamenko gitara), M.Á. Orengo (mušamieji), Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras. Dir. – C. Álvarezas. Programoje C. Piñanos Siuita flamenko gitarai ir simfoniniam orkestrui (premjera)

Lietuvos muzikų rėmimo fondas
12 d. 14 val. *Vilniaus arkikatedroje bazilikoje* – J. Barkauskaitė (vargonai), R. Vaigauskaitė (vargonai), Šiaulių rajono savivaldybės moterų vokalinis ansamblis „Melodija“ (vad. D. Kavaliauskienė). Programoje J.S. Bacho, Ch.M. Wiodoro, H. Nybergo, M.L. Lightfooto kūriniai
15 d. 12 val. *Naujosios Vilnios kultūros centre* – Lietuvos muzikos ir teatro akademijos profesorė R. Maciūtė (sopranas) ir jos klasės ugdytinės: I. Brazytė (sopranas), R. Kasnauskaitė (sopranas), G. Kisieliūtė sopranas), E. Ribokaitė (sopranas), V. Šedbaraitė (sopranas), I. Liekytė (mecosopranas), A. Stasiulytė (mecosopranas), E. Maslakova (fortepijonas). Vedėjas muzikologas V. Juodpusis

Šv. Jonų bažnyčia
11 d. 18 val. – Nacionalinės vargonininkų asociacijos (NVA) meistriškumo kursų vargonininkams ir bažnyčios muzikams „Vargonai Lietuvos ateičiai“ uždarymo koncertas

Kotrynos bažnyčia
10 d. 19 val. – J. Juhola ir „Imaginary Friends“ (akordeonas, Suomija), V. Virtanen (vaizdo projekcijos), H. Oskala (garso dizainas)
11 d. 19 val. – gospelo muzikos atlikėjai G.T. Smithas (JAV), K. Žaldokaitės „Gospel ansamblis“
12 d. 18 val. – paramos koncertas „Degu kaip žvakė“. Vilniaus arkivyskupijos „Caritas“ paramos koncertas. Koncertas rengiamas kartu su LRT ir Vilniaus m. savivaldybės Šv. Kristoforo kameriniu orkestru. Atlikėjai A. Grigorian (sopranas), L. Mikalauskas (bosas), E. Sašenko (mecosopranas), D. Norvilas (tenoras), V. Miškūnaitė (sopranas), K. Žaldokaitė (vokalas), M. Kuliavas (gitara), J. Maknickas (fortepijonas), J. Maknickas (violončelė), G. Maknickaitė (smuikas), LRT gyvo garso grupė (vad. – D. Pulauskas). Meno vad. – D. Katkus. Dir. – M. Barkauskas
14 d. 19.30 – Akordeono festivalis. D. Di Bonaventura (bandoneonas), G. Ceccarelli

Muzikos galerija
Antakalnio g. 17
14 d. 18.30 – „Tarp dangaus ir žemės“. D. Kazonaitė (sopranas), E. Daunytė (violončelė), J. Daunytė (arfa)

Vaidilos teatras
12 d. 18 val. – Jaunieji „Vaidilos klasikos“ talentai: pianistė N. Valuntonytė. Programoje S. Rachmaninovo, M. Musorgskio kūriniai

Vakarai

Vilnius

Namų teatras „Arbatvakariai“
Liepkalnio g. 12-5a
11 d. 18 val., 15 d. 18 val. – spektaklis „PAKELIUI Į ROJŲ“ (G. Mareckaitės knygos „Šiapus ir anapus Vilniaus vartų“ motyvais). Rež. – E. Tulevičiūtė

Valdovų rūmai
14 d. 18 val. – N. Bilous paskaita „Ukrainos miestai Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje (XV–XVI a.)“
Muzikos galerija
11 d. 18.30 – B. Mar monospektaklis „Poetė“ (pagal Salomėją Nėrį)

Kaunas

M.K. Čiurlionio dailės muziejus
10 d. 16 val. – knygos „Atsiminimai apie skulptorių Juozą Mikėną“ pristatymas. Dalyvauja knygos sudarytoja dailėtyrininkė G.M. Martinaitienė, dailėtyrininkė G. Surdokaitė-Vitienė, J. Mikėno sūnėnas smuikininkas J. Dvarionas, knygos redaktorė literatūrologė D. Kukulienė, kompozitorius G. Kuprevičius. Muzikuoja J. Auškelytė, I. Beržanskytė, J. Dvarionaitė

Savaitės filmai

„Žmogžudystė Rytų ekspresse“

50 pavasarių ***

„Moterys, kurioms per 50 metų, kine beveik neegzistuoja. Joms tenka tik antraplaniai vaidmenys, arba tokie, kurie baigiasi tragiškai“, – sako prancūzų režisierė Blandine Lenoir ir priduria: „Aš, priešingai, norėjau sukurti nepaprastą istoriją apie paprastą moters gyvenimą.“

Pagrindinė filmo herojė Aurora (aktorė, režisierė, dramaturgė Agnès Jaoui) yra išsiskyrusi, neranda darbo, jos dukterys užaugo, o vyresnėlė praneša, kad laukiasi. Tačiau Aurora įrodys, kad gyvenimas būna ir po menopauzės. Ji supranta, kad laikas numoti ranka į nesėkmes bei tuščias ambicijas ir pradėti džiaugtis gyvenimu. Pasak režisierės, šią privilegiją dažnai pamiršta moterys, kurios visą gyvenimą paaukojo vyrui ir vaikams. Vieną dieną Aurora sutiks jaunystės meilę ir energija, rodos, grįš su kaupu. Taip pat filme vaidina Thibault de Montalembert'as, Pascale Arbillot, Sarah Suco, Lou Roy-Lecollinet, Philippe'as Rebbot, Laure Calamy, Marcas Citti (Prancūzija, 2016). (Vilnius, Kaunas)

Bėgantis skustuvo ašmenimis 2049 ****

Kad ir koks būtų Denis Villeneuve'o sukurtas garsiojo Ridley Scotto perdirbinys, sugrįžti į netolimą ateitį verta. Garsiojo filmo tęsinyje replikantus kontroliuoja ir nepaklususius žmonėms naikina karininkas K (Ryan Gosling). 2049-aisiais įtampa tarp žmonių ir jų vergų, kuriuos sukūrė bioinžinieriai, vis auga. Tapęs slaptos informacijos, keliančios grėsmę visai žmonijai, savininku, K pats turi būti sunaikintas. Vienintelė jo viltis – rasti paslaptingai prieš daugelį metų dingusį Riką Dekardą (Harrison Ford). Taip pat filme vaidina Jaredas Leto, Ana de Armas, Sylvia Hoeks, Robin Wright, Dave'as Bautista, Mackenzie Davis (JAV, 2017). (Vilnius)

Globalinė audra **

Kai katastrofiškos klimato permainos pradeda grėsti Žemės egzistavimui, pasaulio vyriausybės susivienija ir sukuria specialią programą. Ji apima palydovų, kurie turi stabdyti stichines nelaimes, tinklą. Tačiau po dvejų metų sistema pradeda gesti. Avariją turi pašalinti du broliai, kurie nuo seno nebendrauja. Deano Devlino mokslinės fantastikos filme vaidina Gerardas Butleris, Jimas Sturgesas, Abbie Cornish, Edas Harrisas, Andy Garcia (JAV, 2017). (Vilnius)

Toras. Pasaulių pabaiga ***

Holivudas, regis, jau tapo „Marvel Comics“ padaliniu, todėl dar viena komiksų apie superdidvyrį ekranizacija nestebina. Šįkart Toras įkalinamas kitoje visatos pusėje. Likęs be savo garsiojo kūjo ir visiškai nusilpęs, jis turi rasti būdą sugrįžti į Asgardą ir sustabdyti „dievų žlugimą“, devynių pasaulių ir visos Asgardo civilizacijos sunaikinimą. Mat sostą užgrobęs jo brolis priartino baisų įvykį Ragnaroką. Šio reginio, stilizuoto a la 9-ojo dešimtmečio kinas ir knibždančio įvairiais komiksų personažais – net galinguoju Halku, režisieriumi tapo Taika Waititi, o vaidmenis sukūrė Chrisas Hemsworthas, Tomas Hiddlestonas, Cate Blanchett, Idrisas Elba, Jeffas Goldblumas, Markas Ruffalo, Anthony Hopkinsas, Tessa Thompson (JAV, 2017). (Vilnius, Kaunas)

Žmogžudystė Rytų ekspresse ****

Viena garsiausių Agathos Christie knygų pasirodė 1933-iaisiais ir nuo tada buvo ekranizuota ne kartą. Šįkart romano ėmėsi britų aktorius ir režisierius Kennethas Branagh. Jis filme suvaidino ir seklį Erkiulį Puaro. Puaro grįžta iš Azijos, kur sėkmingai išnarpliojo bylą, į Europą garsiuoju Rytų ekspresu. Traukinyje įvyksta žmogžudystė – nudurtas įtakingas verslininkas. Žudiku gali būti kiekvienas iš trylikos vagono keleivių. Pagrindinius vaidmenis sukūrė Penelope Cruz, Willemas Dafoe, Judi Dench, Johnny Deppas, Joshas Gadas, Derekas Jacobi, Leslie Odomas jaun., Michelle Pfeiffer, Daisy Ridley, Olivia Colman, Lucy Boynton, Miranda Raison, Sergejus Polininas (Malta, JAV, 2017). (Vilnius, Kaunas)

****** – šedevras, ***** – pasižiūrėti būtina, **** – geras filmas, *** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – niekalas

Kino repertuaras

Vilnius

Forum Cinemas Vingis

10–16 d. – Žmogžudystė Rytų ekspresse (Malta, JAV) – 11, 13.30, 16.20, 19, 21 val.
Saliut-7 (Rusija) – 11.10, 16.10, 18.40, 21.40
Aštuonkojis Dipas (Ispanija, JAV) – 11.30, 13.40, 15.50
Kruvini pinigai (D. Britanija, Prancūzija) – 16.30, 20.40
Matau tik tave (Tailandas, JAV) – 13.40, 18.10
15 d. – Teisingumo lyga (3D, JAV) – 17.30
9–19 d. – „Scanorama 2017“ (žiūrėkite atskirą repertuarą *www. scanorama.lt*)
10–16 d. – Trys milijonai eurų (rež. T. Vidmantas) – 12, 14.10, 18.50, 21.20
Didžiapėdžio vaikis (Belgija, Prancūzija) – 11.20, 13.50, 16 val.
Matilda (Rusija) – 11.20, 18.30
Monstrų šeimynėlė (Vokietija) – 14, 16.15
Toras. Pasaulių pabaiga (JAV) – 11.40, 18.20
Toras. Pasaulių pabaiga (3D, JAV) – 14.30, 20.15
Blogos mamos ir jų Kalėdos (JAV) – 21.10
10, 12, 14 d. – Globalinė audra (3D, JAV) – 17.30
11, 13, 16 d. – Bėgantis skustuvo ašmenimis 2049 (3D, D. Britanija, JAV, Kanada) – 17.30
10, 13, 16 d. – Mirties diena (JAV) – 21.20
11, 14 d. – Pjūklas 8 (JAV, Kanada) – 21.20
12, 15 d. – Motina! (JAV) – 21.20

Forum Cinemas Akropolis

10, 11 d. – Žmogžudystė Rytų ekspresse (Malta, JAV) – 10.40, 13.20, 16.40, 19.15, 21.40, 23 val.; 12–16 d. – 10.40, 13.20, 16.40, 19.15, 21.40
10–16 d. – Aštuonkojis Dipas (Ispanija, JAV) – 10.10, 14.30, 15.30
Aštuonkojis Dipas (3D, Ispanija, JAV) – 12.20
10, 11 d. – Saliut-7 (Rusija) – 11.10, 13.40, 16.10, 18.50, 21.40, 23.40; 12, 13, 15, 16 d. – 11.10, 13.40, 16.10, 18.50, 21.40; 14 d. – 11.10, 13.40, 16.10, 21.40
Matau tik tave (Tailandas, JAV) – 15.40, 20.30
Kruvini pinigai (JAV) – 16, 21 val.
15 d. – Teisingumo lyga (3D, JAV) – 18.35
10, 11 d. – Trys milijonai eurų (rež. T. Vidmantas) – 11.30, 15.10, 17.20, 19.30, 21.20, 23.59; 12–16 d. – 11.30, 15.10, 17.20, 19.30, 21.20
10–16 d. – Didžiapėdžio vaikis (Belgija, Prancūzija) – 10.50, 12.50, 16.20
10, 13–16 d. – Monstrų šeimynėlė (Vokietija) – 13.30; 11, 12 d. – 11.20, 13.30
10, 11 d. – Toras. Pasaulių pabaiga (JAV) – 10.20, 17.50, 23.20; 12–16 d. – 10.20, 17.50
10–16 d. – Toras. Pasaulių pabaiga (3D, JAV) – 15.50, 21.10
10, 11 d. – Blogos mamos ir jų Kalėdos (JAV) – 13.50, 18.30, 23.50; 12–16 d. – 13.50, 18.30
10–16 d. – Matilda (Rusija) – 18.10
10–14, 16 d. – Globalinė audra (3D, JAV) – 18.40
10–16 d. – Kaip susigrąžinti ją per 7 dienas (rež. A. Žiurauskas) – 18.20; Mano mažasis ponis. Filmas (Kanada, JAV) – 11, 13 val.
Lego Ninjago filmas (Danija, JAV) – 13.10
10, 12, 14, 16 d. – Bėgantis skustuvo ašmenimis 2049 (D. Britanija, JAV, Kanada) – 20.40
11, 13, 15 d. – Motina! (JAV) – 20.40
10, 12, 14, 16 d. – Mirties diena (JAV) – 20.50
10 d. – Pjūklas 8 (Kanada, JAV) – 23.30; 11 d. – 20.50, 23.30; 13, 15 d. – 20.50

Skalvija

Europos šalių kino forumas „Scanorama 2017“
10 d. – Pasvajok (Švedija) – 17.30; 11 d. – 14.30
10 d. – Kur „Rokis II“? (Belgija, Vokietija, Prancūzija, Italija) – 19.15
11 d. – Iki širdies gelmių (Norvegija) – 16.15
11 d. – Rokas ir jo broliai (Italija, Prancūzija) – 18.15
12 d. – Dievo žodis (Danija) – 16.15
12 d. – Apsėdimas (Italija) – 18.20
12 d. – Auštant (Albanija, Graikija) – 21 val.; 14 d. – 21 val.
13 d. – Tu išnyksti (Danija, Švedija) – 14.30
13 d. – Braškių dienos (Švedija) – 16.45
13 d. – Buržuazinio šuns savikritika (Vokietija) – 18.45
13 d. – Išnykimas (Olandija, Norvegija) – 20.45
14 d. – Strimgalviais (Ukraina) – 19 val.
15 d. – Vasaros prisiminimai (Lenkija) – 19.15
15 d. – Baisi moteris (Danija) – 21 val.
16 d. – Sofijos sūnus (Graikija, Prancūzija, Bulgarija) – 18.30
16 d. – Vaikų šalis (Izraelis, Palestina) – 20.30
10 d. – Europos kino akademijos nominantai ir laureatai 2017 m. II programa – 21.15; 11 d. – III programa – 21.30
14 d. – *Dianos ir Kornelijaus Matuzevičių filmų retrospektyva*. I programa – 17 val.; 15 d. – II programa – 17 val.
16 d. – Jubiliejai. Regimantui Adomaičiui – 80. Filmui „Suaugusių žmonių žaidimai“ – 50 – 17 val.
Ciklas „Karlsono kinas“
11 d. – Arčiau debesų (Belgija, Švedija, Olandija, Norvegija) – 13 val.
12 d. – Gulbinas (Islandija, Vokietija, Estija) – 14.30

Pasaka

10 d. – Žmogžudystė Rytų ekspresse (Malta, JAV) – 17.30, 21.15; 11 d. – 19.45; 12 d. – 18.45; 13 d. – 17.30; 14 d. – 17 val.; 15 d. – 21.15; 16 d. – 17.15
10 d. – Samių kraujas (Norvegija, Danija, Švedija) – 20 val.
10, 15 d. – 50 pavasarių (Prancūzija) – 17 val.; 11, 16 d. – 18 val.
10 d. – Tomas iš Suomijos (Danija, JAV, Suomija, Vokietija, Švedija) – 19 val.; 11 d. – 22 val.; 12 d. – 21 val.; 13 d. – 19.45; 14, 16 d. – 19.30
10 d. – (Ne)tikros prancūziškos vestuvės (Prancūzija) – 17.45
11 d. – Aštuonkojis Dipas (Ispanija, JAV) – 13.15; 12 d. – 13.30
11 d. – Blogos mamos ir jų Kalėdos (JAV) – 15.15; 14 d. – 21.45
11 d. – C'est la vie! (Prancūzija) – 17.30; 14 d. – 20 val.; 16 d. – 15.30
11 d. – Monstrų šeimynėlė (Vokietija) – 13.30
11 d. – „Geriausios 2017 metų „Kanų liūtų reklamos“ – 15.30
11, 13 d. – Motina! (JAV) – 20 val.; 12 d. – 17 val.; 16 d. – 21.45
11 d. – Geras laikas (JAV) – 22.30; 12 d. – 17.15; 16 d. – 19.45
11 d. – Beatričės bučinys (Prancūzija) – 13 val.; 16 d. – 17.30
11 d. – Kedi. Slaptas kačių gyvenimas (JAV, Turkija) – 15.15; 12 d. – 15.45
11 d. – Šventasis (rež. A. Blaževičius) – 16.45; 13 d. – 19 val.; 14, 15 d. – 17.15; 16 d. – 21.45
11 d. – (Ne)laukti svečiai (Prancūzija) – 18.45
11 d. – Mano mama ir mūsų kūdikiai (Prancūzija) – 20.30
11 d. – Gobšius! (Prancūzija) – 22.15; 12 d. – 19.30; 13 d. – 17.15; 14 d. – 19.15; 15 d. – 9.15; 16 d. – 22.15
12 d. – Bėgantis skustuvo ašmenimis 2049 (D. Britanija, JAV, Kanada) –15.30
12 d. – Kaimynė šnipė (Danija) – 13 val.
12 d. – Senovės Tibeto beieškant (dok. f., Vokietija) – 14.45
12 d. – Trys milijonai eurų (rež. T. Vidmantas) – 21.30; 14 d. – 22.15; 15 d. – 16.45
12 d. – Kriaušių pyragėliai su levandomis (Prancūzija) – 13.45; 15 d. – 19.15
12 d. – Prancūziška porelė (Prancūzija) – 19.15
12 d. – Apsimetėliai (Italija) – 21.15
13 d. – Meilė ir draugystė (Prancūzija, Airija, Olandija) – 21 val.
14 d. – Džiunglės (Australija, Kolumbija) – 17.30; 16 d. – 20 val.
14 d. – Loganų sėkmė (JAV) – 21.15; 16 d. – 15.15
15 d. – Dvilypis meilužis (Prancūzija, Belgija) – 19, 21.30
16 d. – Madam (Prancūzija) – 15 val. (*Senjorų arbatėlė*)

Kaunas

Forum Cinemas

10–15 d. – Žmogžudystė Rytų ekspresse (JAV) – 10.50, 12.30, 15.05, 19.10, 21.50; 16 d. – 10.50, 12.30, 19.50, 22.30
10–16 d. – Aštuonkojis Dipas (Ispanija, JAV) – 10.20, 12.40, 13.20, 15.30, 17.40
Saliut-7 (Rusija) – 19.20, 22 val.
Matau tik tave (Tailandas, JAV) – 12.55, 17.45, 22.30
Kruvini pinigai (JAV) – 15.25, 20.15
15 d. – Teisingumo lyga (3D, JAV) – 19.20
16 d. – „Scanorama 2017“ (žiūrėkite atskirą repertuarą *www. scanorama.lt*)
10, 13, 14 d. – Trys milijonai eurų (rež. T. Vidmantas) – 11.10, 13.20, 15.40, 17, 19.30, 20.55, 23 val.; 11, 12 d. – 11.10, 13.20, 15.40, 17, 19.30, 20.55, 23, 0.45; 15 d. – 11.10, 13.20, 15.40, 19.50, 20.55, 23 val.; 16 d. – 11.10, 13.20, 15.40, 20.55, 23 val.
10–14, 16 d. – Didžiapėdžio vaikis (Belgija, Prancūzija) – 10.30, 14.50, 17 val.; 15 d. – 10.30, 14.50
10, 13, 14, 16 d. – Monstrų šeimynėlė (Vokietija) – 12.20, 14.35; 11, 12 d. – 10.10, 12.20, 14.35; 15 d. – 12.20
10–15 d. – Toras. Pasaulių pabaiga (JAV) – 11, 16.40, 21.50; 16 d. – 11 val.
10–16 d. – Toras. Pasaulių pabaiga (3D, JAV) – 13.50, 18 val.
10–15 d. – Blogos mamos ir jų Kalėdos (JAV) – 17.40, 20.05
10–16 d. – Mano mažasis ponis. Filmas (Kanada, JAV) – 10.40
10, 12, 14 d. – Motina! (JAV) – 22.30
10, 12, 14 d. – Pjūklas 8 (Kanada, JAV) –22.35
10, 12, 14 d. – Kaip susigrąžinti ją per 7 dienas (rež. A. Žiurauskas) – 19.50
11, 13, 15 d. – Džiunglės (Australija, Kolumbija) – 22.30
11, 13, 15 d. – Mirties diena (JAV) – 22.35
11, 13 d. – Matilda (Rusija) – 19.50

Romuva

10 d. – 50 pavasarių (Prancūzija) – 19 val.; 11 d. – 18.15; 12 d. – 14 val.
10 d. – Geras laikas (JAV) – 20.45
11 d. – Gobšius! (Prancūzija) – 14 val.; 14 d. – 21 val.
11 d. – Džiunglės (Australija, Kolumbija) – 20 val.
12 d. – Beatričės bučinys (Prancūzija) – 15.45
12, 15 d. – Laimingi žmonės (rež. R. Beržauskas) – 18 val.
14 d. – Bulvarinis skaitalas (JAV) – 18 val.
15 d. – Dvilypis meilužis (Prancūzija, Belgija) – 19 val.

Redaktorė – Monika Krikštopaitytė (**dailė**)
Atsakingoji sekretorė – Rūta Jakimavičienė

Kinas – Živilė Pipinytė | **Teatras, šokis** – Milda Brukštutė
Muzika – Laimutė Ligeikaitė | **Stilius** – Rita Markulienė
Dizainas – Jokūbas Jacovskis | **Maketas** – Vanda Čemerkaitė
Finansininkė – Brigita Misiuvienė | **Direktorius** – Linas Vildžiūnas

7md

© „7 meno dienos“. Kultūros savaitraštis. Išeina penktadieniais.
Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VšĮ „7 meno dienos“,
S. Konarskio g. 49, 03123 Vilnius. Tel. 2613039. El. paštas redakcija@7md.lt.
ISSN 1392-6462. 4 sp. l. Tiražas 800 egz.
Spausdino UAB „Valdo leidykla“, Gedimino g. 34, Ukmergė

Remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas
Lietuvos kultūros taryba
LR kultūros ministerija

LIETUVOS KULTŪROS TARYBA
LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS MINISTERIJA
SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

9 771392 646008